21755/B

N.IX.y

DR. ERNST DARMSTAEDTER
No. 465
COLLECTION

30/-

10

Götting. Zeit. der gelehrt. Sachen 1795 p. 410

Es bemerkt Ferrini, daß die Epitome dieses Kirchen-
vaters, die in der Sammlung der Concil. [illegible]
[illegible] einen Vorschlag gemacht, [illegible], auch mit dieser
dissertation nicht verwechselt werde, wie der Hel. I. A.
Fabricius soll gethan haben, der das Compendium
des Epiphanius, wie es in ~~[illegible]~~ der [illegible]
quaestionibus steht, für diese Abhandlung gehalten.
Allein wer den Hrl. Fabricius nachsieht, Vol.
d. Gr. p. 425 der findet mehr Ursache zur
Verwunderung, daß der Verfasser diesen großen
Mann verstümmelt; denn er bemerkt dieses Buch
wie er selbst angemerkt haben, und nicht von dieser
Epitome und nicht von der Dissertation, die der P.
Foggini jetzt zu erst ans Licht stellt. Und wie sollte
Fabricius selbige mit einander haben verwirren können,
da der P. Foggini sagt, er gebe sie jetzt zu erst
heraus? Lediglich hat sie der Fabricius [illegible]
hat nicht können anzeigen, noch weniger mit der
Epitome verwechseln.

1693

S. EPIPHANIUS

DE

XII. GEMMIS.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

BENEDICTO XIV.

PONTIFICI MAXIMO

PRINCIPI AUGUSTO

PETRUS FRANCISCUS FOGGINIUS
D. D. D.

Q*UOD felix, fauſtum, fortunatumque ſit, en iterum ad Tuos Pedes provolvor*, BEATISSIME PATER, *libellum meum Numini, Majeſtatique Tuae dedicaturus. Continet hic haud inelegans* S. EPIPHANII *Salaminis in*

Cypro

Cypro Epiſcopi de Gemmis duodecim Rationalis Aaronici *Opuſculum*, *quod non ſolum mea opera nunc primum editur, ſed etiam meis animadverſionibus, varioque commentario illuſtratur. Porrò etſi verebar, ne temere fieri videretur, ad Te cum hoc munuſculo accedere; tamen Clementia illa Tua, qua* Exercitationes de Romano D. Petri itinere, & Epiſcopatu *excepiſti, Tuaque illa plane ſingularis Humanitas, qua*

Meas eſſe aliquid putare nugas

minime es dedignatus, timentem me erexit, nec paſſa eſt, ut hanc, venerationis, & obſervantiae meae ſignificationem Tibi dare praetermitterem. Praeterea ex eo etiam animoſior ad Te venio, quod exiſtimem, libellum Tibi me ſiſtere, licet ex iis, quae a me ſcripta habet, fortaſſis nulla

ratio-

ratione commendandum, haud certè indignum Te, quod ſanctiſſimi aeque, ac doctiſſimi Eccleſiae Patris opus exhibeat, & illud a veteribus Scriptoribus, praecipue vero ab HIERONYMO *non vulgari commendatione celebratum. Quid autem quod ex Vaticana Bibliotheca erutum eſt? Demum cum anecdotorum Syllogen in lucem emittere conſtituerim, varioſque in libros variis principibus viris dedicandos diſtribuere, illud, quod primum tenere locum volui, cuinam potius conſecrarem, quam Tibi mortalium omnium Dignitate maximo, & Auctoritate? Itaque, cum haec ita ſint, tali dedicatione, ſatis probato officio me fungi arbitror, & illud Te in bonam partem accepturum fore, & aequis oculis viſurum non diffido. Sic ſoſpitator Deus plus,*

pluſ-

pluſque Te *ſoſpitet : ſic difficillimis hiſce temporibus Auguſtior ſemper videare: ſic*

Serus in Caelum redeas, diuque
Laetus interſis Populo Quirini,

ut hic, & tota Chriſtiana Reſpublica, Te, *cui in doctrina, cui in virtute, atque humanitate percipienda plurimum ſemper ſtudii fuit, & temporis, Auſpice, Duce, & Principe, experiatur, & ſentiat diu, jure & vere ſummum illum Philoſophum Platonem pronunciaſſe, tum denique fore beatas Reſpublicas, ſi aut docti, ac ſapientes homines eas regere coepiſſent, aut ii, qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent. Haec ego, ut Tibi benemerenti accidant, rite adprecor, & libens.*

PRAE-

PRAEFATIO.

S. HIERONYMUM *teſtem nobis eſſe, quod* S. EPIPHANIUS *Librum ſcripſit de Gemmis* XII. *Rationalis ſummi Sacerdotis Hebraeorum*.

§. I.

SAnctum EPIPHANIUM, Conſtantiae, ſeu Salaminis in Cypro Epiſcopum, virum omnium virtutum genere, & multiplici doctrina clariſſimum, Aerae Chriſtianae ſaeculo quarto magnum Eccleſiae Graecae praeſidium, & decus, Librum quemdam ſcripſiſſe *de gemmis* XII. *Rationalis ſummi Sacerdotis Hebraeorum* teſtis eſt nobis, vir ſumma auctoritate, & religione, & fide, S. HIERONYMUS, qui in epiſtola ad Fabiolam, a qua, ut *de Aaron ſacerdotio, & veſtimentis ſcriberet*, rogabatur, poſtquam nonnulla de Rationali commentatus fuerit, ſubdit: *Sufficiat, quod & ſanctus Papa* EPIPHANIUS *egregium ſuper hoc volumen edidit, quod ſi legere volueris, pleniſſimam ſcientiam conſequere*.

Neque vero ſolum in hoc loco, ſed alibi quoque hujuſce Libri ab EPIPHANIO ſcripti teſtimonium dat S. HIERONYMUS. *Libro* XV. *Comment in cap.* LIV. ISAIAE ait: *De natura autem duodecim lapidum, atque gemmarum non eſt hujus temporis*

poris dicere, cum & Graecorum plurimi ſcripſerint & Latinorum, e quibus duos tantummodo nominabo, virum ſanctae & venerabilis memoriae Epiſcopum EPIPHANIUM, *qui inſigne nobis ingenii, & eruditionis ſuae reliquit volumen, quod inſcripſit* περὶ Λίθων, *& Plinium &c.* Demum *lib.* IX. *Commentariorum in cap.* XXVIII. EZECHIELIS illud etiam memorat, nempe librum ab ipſo EPIPHANIO ſe accepiſſe dono: *Super quibus* [de gemmis Rationalis loquitur] *& vir ſanctus,* EPIPHANIUS *Epiſcopus, proprium volumen mihi praeſens tradidit.*

Libri de XII. *gemmis ab* EPIPHANIO *ſcripti extare fragmenta apud* FACUNDUM *Hermianenſem, &* ANASTASIUM *Sinaitam.*

§. II.

Porro nec deſunt alii ſcriptores antiqui, qui Libro EPIPHANII περὶ Λίθων uſi fuerint, & eos recenſere aequum bonumque eſſe nullus dubito, non tantum, ut Libri illius pretium magis magiſque appareat, ſed etiam ut tempora, quibus ille prae litteratorum hominum manibus fuit, innoteſcant.

Itaque FACUNDUS Hermianenſis in Africa Epiſcopus *capite* II. *libri* IV. ex duodecim illis, quos medio circiter ſexto Eccleſiae ſaeculo *pro Defenſione Trium Capitulorum Concilii Calchedonenſis ad Juſtinianum Imperatorem* obtulit, & nos typis editos habemus cura & ſtudio SIRMONDI, epiſtolam Latine vertit, ac refert, qua liber hic Diodoro Epiſcopo ab EPIPHANIO dedicatur, utpote qui eodem Diodoro volente conceptus, & exaratus.

FACUNDO ferme aequalis fuit ANASTASIUS ille Sinaita, qui Antiochenam Cathedram eſt adeptus An. Chr. DLXI. & hic quoque *Quaeſt.* XL. ubi de veſtibus Sacerdotis Summi Hebraeorum ſermonem habet, omnia illa, quae EPIPHANIUS in Libro *de gemmis* narrat, in epitomen contrahit ſub hoc titulo: Τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου περὶ τῶν ἐν τῷ λογίῳ τοῦ ἱερέως

ἐμπε-

ἐμπεπηγμένων ιβ. λίθων. *S. Epiphanii de duodecim gemmis in Rationali Sacerdotis infixis*. Et iterum *Quaeſt.* XLV. de Samaritanis loquens ex eodem libro plura deſcribit: hic tamen eum laudat ſub hoc alio titulo: Ἐπιφανίου ἐκ τοῦ πρὸς Διόδωρον. *Epiphanii ad Diodorum.*

ANDREAM & ARETHAM *Caeſareenſes Archiepiſcopos* EPIPHANII *Libro de* XII. *gemmis eſſe uſos in ſuis ad Apocalypſin Commentariis.*

§. III.

Praeterea EPIPHANIUM *de gemmis* bis laudatum offendi commentarios illos in Apocalypſin legens, qui licet, LAMBECIO teſte *lib.* IV. *Commentariorum Bibl. Caeſareae Vindobonenſis &c.* adtribuantur ORIGENI in Cod. CLXXIII. & Cod. CLXXIV. cuidam METHODIO Monacho, nec deſit quidam etiam Codex a MONTFAUCONIO memoratus *Diar. Ital. pag.* CCXXI. eos tribuens ANDREAE Cretenſi, tamen, ut recte monet OVDINUS in *Commentario de Scriptoribus & ſcriptis Eccleſiaſticis &c. tom.* II. *pag.* XCIV. ANDREAE Caeſareenſi in Cappadocia Archiepiſcopo, ſub cujus nomine editi primum ſunt a PELTANO, major & melior Codicũ pars adjudicat; & eos inter (ne aliorum ſtudio jam notos factos comemorem) qui ſub manu mihi eſt, Codex in papyro nitide ſcriptus, Manuſcriptorũ Bibliothecae Corſinianae DCCCXXVIII. Incipit hic: ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ Ἀνδρέου Ἀρχιεπισκόπου Καισαρέιας Καππαδοκίας, Ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ θεολόγου. SANCTI PATRIS NOSTRI *Andreae Archiepiſcopi Caeſareae Cappadociae Commentarius in Apocalypſin Sancti Apoſtoli & Evangeliſtae* JOANNIS *Theologi*. Incerta eſt ANDREAE Caeſareenſis aetas; multo tamen probabiliter ex conjecturis, quas OVDINUS congeſſit, conſuaderi arbitror nono ſeculo ſcripſiſſe. Locus autẽ, in quo EPIPHANII Librum *de gemmis* laudat, eſt *cap.* X. ubi de lapide Sardio loquens ait: λεγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος τοῦτον τὸν λίθον ἰατρεύειν οἰδήματά τε καὶ τὰς ἀπὸ σιδήρου πληγὰς ἐπιχειρόμενον: *ſane, ut*

ma-

magnus EPIPHANIUS *dicit, non modo tumoribus, ſi commode adhibeatur, medetur, verum etiam ferro illatis vulneribus.* Et *cap.*LXVII. poſtquam duodecim lapides, quos S. JOANNES nominat *Apoc. cap.*XXI. ſecundum varium eorumdem colorem, aut vim ſingulis Apoſtolis accommodaverit, ſubdit: ταῦτα δὲ ἐκ τῶν τῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ περὶ λίθων εἰρημένων, καὶ ἑτέρως (ὑπ' αὐτοῦ), τοῖς Φυλάρχοις τοῦ Ἰσραὴλ προσηρμοσμένων &c. *Haec autem ex iis in medium adtulimus, quae* S. EPIPHANIUS *de lapidibus iſtis diſſeruit, Tribuumque Iſraelis Principibus accommodavit &c.*

Porro, quae primum ex *cap.* X. *Commentariorum* ANDREAE retulimus, alius quoque Caeſareenſis Archiepiſcopus decimo Eccleſiae ſaeculo ineunte clarus ARETHAS nomine, repetit *cap.* item X. *Commentariorum* in eumdem S. JOANNIS librum Apocalypſeos, quos nimirum ita concinnavit, ut non ſolum ſententias, ſed ipſa etiam verba ſaepe ſaepius tranſcribat ex illis ANDREAE, quibus, cum eos auctor imperfectos reliquiſſet, ultimam etiam manum jam impoſuerat, ſi fides habenda eſt Calligrapho interpretationis Armenae *Commentariorum* ANDREAE, quae mſ. exſtat in Bibl. Regia, ut comperi ex ejus mſs. Codicum Catalogo *Tom.* I. *pag.* LXXVII. Etiam *cap.* LXXVII. utitur quidem ARETHAS iis, quae ANDREAS ex EPIPHANII eruditione acceperat, ſed non ut ille in eo quoque capite eum nominat.

Atque hoc loco non incommodum videtur, non praeterire, quam habemus *Commentariorum* ANDREAE verſionem Latinam a PELTANO factam *cap.* X. Sardio virtutes dare, quas, Graeco textu non invito, multo ſatius Jaſpidi tribuiſſet. *Apocalypſeos cap.* IV. *verſ.* III. Jaſpidi & Sardio Deus comparatur: *Qui ſedebat ſimilis erat aſpectui lapidis Jaſpidis, & Sardinis.* ANDREAS optime adnotat: τῆς μὲν ἰάσπιδος σημαινούσης, ὡς χλοερᾶς (οὔσης,) ὁμοῦ τὸ ἀειθαλὲς καὶ φερέσβιον καὶ τροφῆς χορηγὸν τῆς θείας φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορεῖν. πρὸς τούτῳ δέ, καὶ τὸ φοβερὸν τοῖς ὑπεναντίοις. φασὶ γὰρ τὴν ἴασπιν, φοβερὰν εἶναι θηρίοις καὶ φάσμασι. μετὰ τοῦτο δέ, καὶ τῶν ἐπιδεχομένων τὴν ψυχικὴν ἴασιν, τὸ θεραπευτικόν. λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, τοῦτον τὸν λίθον ἰατρεύειν οἰδήματά τε καὶ τὰς ἀπὸ σιδήρου πληγάς,

πληγάς, ἐπιχειόμενον: nempe, ut PELTANUS vertit: *Jaſpidi quidem, quod is viridis exiſtat, ſuaque viriditate Divinae naturae ſymbolum praeſeferat. Haec namque ſemper floret, & viret, vitamque & eſcam viventibus omnibus praeſtat. Sed & omne quoque terrae ſemen viridem herbam fundere ſolet. Aſſimilatur ad haec Sardio, ob terrorem, quem hoſtibus incutere natus eſt. Ajunt namque Sardium feris ſpectriſque terribilem videri; vi praeterea, quam natura inſitam habet, aegra corpora ſanare ſolitum. Sane, ut magno Epiphanio placet, non modo tumoribus, ſi commode adhibeatur, medetur, verum etiam ferro illatis vulneribus*. Itaque audacter nimis dictum puto a PELTANO: *aſſimilatur ad haec Sardio &c.* cum in Graeco vox *Sardio* non ſit; & contra Graeci textus fidem ſunt illa: *ajunt namque Sardium &c.* Graecus enim textus habet: φασὶ γὰρ τὴν ἴασπιν. De Sardio tum primum loqui ANDREAS videtur, cum ait: μετὰ τοῦτο δὲ &c. & ſi quis velit poſt haec deeſſe aliquid, non pugno. Emendationis autem ratio ex EPIPHANIO, quem ANDREAS eo loci ſequitur, praecipue conſtat. Hic neutiquam de Sardio, cui ſolum ſanandi, & fugandi mala virtutem tribuit, ſed de Jaſpide praedicat feris ſpectriſque terribilem videri ſcribens: *hunc, ut ajunt, qui fabuloſa referunt, beſtiae in agro metuunt, aliaque portenta*. Quocirca ANDREAE mens, quod ſpectat ad comparationem, qua utitur Apoſtolus JOANNES, ea eſſe videtur: Jaſpidem tum naturae, tum potentiae, & juſtitiae, Sardium vero miſericordiae Dei eſſe Symbolum, qui ſemper idem eſt, qui fortiter, ſuaviterque omnia diſponit, & iram ſicut miſericordiam effundit.

Porro quod de *Commentariis* ANDREAE diximus, pro emendatione etiam *Commentariorum* ARETHAE facere volumus, ita ut animadvertamus, aut eorum Graecum textum cum Latina verſione eſſe reformandum, aut ARETHAM, quae EPIPHANIUS diſtinguit, EPIPHANIUM dum laudat, turpiter confudiſſe.

PRO-

PROCOPIUM Gazaeum ex Libro EPIPHANII de XII. gemmis, quae de montibus Garizim & Gebal memorat deſcripſiſſe: THEOPHANEM autem Cerameum, quae narrat de Samaritanis.

§. IV.

Sed ut illuc, unde haud temere diſceſſimus, revertamur: igitur HIERONYMUS, FACUNDUS Hermianenſis, ANASTASIUS Sinaita, ANDREAS, & ARETHAS Caeſarenſes Archiepiſcopi, ii omnes ſunt, quos Scriptores inter antiquos mihi contigit invenire uſque adhuc S. EPIPHANII Librum *de gemmis* diſerte laudantes. At vero inveniſſe certe arbitror & alios duos, qui eo uſi ſunt, licet tacito EPIPHANII nomine relicto, PROCOPIUM dico Gazaeum, & THEOPHANEM Cerameum Taurominii Archiepiſcopum.

PROCOPIUS Gazaeus gente, arte vero Sophiſta, Juſtino Thrace imperante claruit an. Ch. circiter DXX., & cetera inter ejus ſcripta, exſtat adhuc luculentiſſimus in Octateuchum Commentarius ex Orthodoxorum Patrum ſcriptis ſingulari delectu ab eo excerptus, ſummaque contextus induſtria, qui laudatur a PHOTIO *in Bibl. Cod.* CCVI. & prodiit jam Latinus Tiguri an. 1555. Aliis Graecis Latiniſque, ut vocant, Catenis adnumerari hic certe debet, Commentariis nempe illis in Sacras Litteras ex ſcriptis variorum Auctorum collectis: & quamvis tales Commentarii cuique auctoritati Auctoris ſui nomen adſcribere ſoleant, quod in *Comment.* PROCOPII minime apparet, ingenuus tamen PROCOPIUS fatetur ex libris veterum eum collegiſſe; & nomina Auctorum adponere ob illud fortaſſe praeteriit, quod eorum auctoritatibus ita utatur, ut modo brevius ſententiam comprehendere, modo vero alio deductas res eis interſerere, religioni ſibi nequaquam ducat, quomodo quidem animadvertere eſt pag. CCCCXXXIX. ubi *Deuteronomium* illuſtrans ad V. XXIX. *cap.* XII. appoſite in multis epitomatum, in multis etiam integrum deſcribit

quic-

quicquid EPIPHANIUS in hoc Libro diſputat de ſitu montium Garizim & Gebal: alio tamen deſumtum interſerens numerum Sacerdotum abſcondentium Idola, quos *ſeptuaginta* fuiſſe refert; & ubi EPIPHANIUS ait, Garizim habuiſſe gradus *plurimos, & ut ajunt quidam, mille quingentos & ſupra*, iſte hos gradus fuiſſe ſcribit *mille ſexcentos & unum*. Praeterea docet Somoron fuiſſe antiquum nomen montis illius, ad cujus radices Sichem erat: ſed fortaſſe ex ipſo EPIPHANIO id colligi putavit; quod autem ſcribit de intervallo a Galgal ad Jericho in Libro, quem edimus, certe non apparet, ſed in illo, quo unico uti debuimus, librarii oſcitantia praetermiſſum eſſe videtur. Exſtant autem in hoc PROCOPII Commentario & quaedam alia, quae ex EPIPHANII Libro *de gemmis* accepta ſi quis conjectet, adverſari nolo, nempe illa, quae afferuntur a PROCOPIO ad *Exodum pag.* CCCII. & exponunt quid myſtice Rationale Aaronicum ſignificaret. EPIPHANII ingenium ea quidem minime dedecent, & in eo Libro EPIPHANIUM perſecutum eſſe myſticam Rationalis, & pretioſorum ejus lapidum ſignificationem indubium eſt, cum ipſe in Epiſtola Libro praefixa hoc quoque in eo ſibi proponat pertractandum. Certiores rei ipſe Liber nos facere poſſet, ſed mancum invenimus. Si quando inveniatur integer, fortaſſis & quae HIERONYMUS de Myſteriis Rationalis ſcripſit, mutuaſſe illinc intelligetur. Praetereo è diverſis locis collectas HIERONYMI ſententias in hanc rem, quod jam collegerit LIPOMANNUS in ſua Catena *ad Exodum pag.* CCLXXXVII. Sed haec omittamus.

Venio nunc ad THEOPHANEM Cerameum Taurominii Archiepiſcopum, & Rogerio II. Siciliam obtinente illuſtrem, ut probat OVDINUS *in Comment. &c. tom.* II. *col.* CIƆCLXXXV. Scripſit hic Homilias plures, quas Graece & Latine edidit Pariſiis an. CIƆDCXLIV. FRANCISCUS SCORSUS S. J., & has inter trigeſima ea eſt, in qua, ubi de Samaritanis agitur, ex EPIPHANII libro *de Gemmis* multa eſſe compilata videntur.

tur. Certe cum iis, quae ille narrat, omnino concordant, quae narrat THEOPHANES, ſi excipias, quod hic Oratorum more verboſior rem exprimit, ornatiorique oratione.

Jam vero dummodo haec, quae de THEOPHANE dixi, vana non ſim auguratus conjectura, THEOPHANES igitur recentior eſt Auctor, quem EPIPHANII Libro *de Gemmis* uſum eſſe novi. Puto autem jam tum rarum fuiſſe factum, quum ne PHOTIUS quidem ejus meminerit, & jamdiu quidem ita erat ignotus, ut doctiſſimi critici lugerent, ut perditum, fere ac Librum illum, quem de eadem re ſcripſit SEPTIMIUS TERTULLIANUS ſecundum indicem operum ejus, ubi eum adnotatum inveniſſe ſe tradit HIERONYMUS *in Epiſtola ad Fabiolam* ſuperius quoque laud., quae in *Ed. Veron. &c.* eſt LXIV.

De Epitome Libri S. EPIPHANII *de* XII. *gemmis a* GESNERO *edita, & de alia ab* ANASTASIO *Sinaita exarata.*

§. V.

Edidit ſane CONRADUS GESNERUS in collectione Librorum *de omni rerum foſſilium genere* agentium Tiguri anno CIϽDLXXXV. opuſculum quoddam *de gemmis* XII. *Rationalis*, & EPIPHANIO adtribuit, ſed licet illud & poſtea pluries ſub eodem nomine typis recuſum fuerit, haud tamen aliud revera erat, quam Epitome Libri de eo argumento ab EPIPHANIO conſcripti, etſi aliquanto prolixior Epitome alia, quam cum interpretatione TURRIANI accepit a SCHOTTO, ediditque in ſua Operum S. EPIPHANII editione PETAVIUS *tom.* II. *pag.* CCXXXIII., & deinde deprehendit meram eſſe ANASTASII Sinaitae Epitomen, quae extra corpus operis ANASTASII, & in nonnullis Vaticanis Codicibus deſcripta legitur, fortaſſis quod cum perrarus ipſe EPIPHANII Liber factus eſſet, illa ejus Epitome in pretio maxime haberetur; niſi quis malit, immovero Epitomen ANASTASII, aut illam aliam a GESNERO editam, cujus auctorem ignoramus, Libro

EPI-

EPIPHANII adtuliſſe perniciem, quemadmodum ſolent primigeniis libris adferre hujus generis ſcripta.

Quamobrem JOANNES ALBERTUS FABRICIUS, licet nemini in librorum cognitione ſecundus, *lib.* v. *Bibl. Graecae cap.* XI. §. IV. *n.* VII. injuria quidem pronunciat, *Caveum praeter rem librum de lapidibus inter inedita Epiphanii retuliſſe*, & ipſe quidem potius reprehendendus eſt, qui Epitomen pro Libro ipſo EPIPHANII minus cautus accipiens, illum fuiſſe editum aſſerit a PETAVIO *tom.* II. *Op.* S. EPIPHANII, & a MATTHIA HILLERO *in libro de* XII. *Gemmis in Pectorali Summi Pontificis*, nec non *in Syntagmatis ejus Hermeneuticis*. Praeterea vero male etiam docet, GESNERUM edidiſſe Epitomen ab ANASTASIO Sinaita confectam, & a PETAVIO quoque editam *tom.* II. *pag.* CCXXXIII., cum GESNERUS illam aliam ediderit, quae apud PETAVIUM exſtat *pag.* CCXXV. Demum illud quoque adiicit FABRICIUS, eos falli, qui librum *de Gemmis* EPIPHANIO abjudicant, & rectè quidem de hoc cenſet, ſi qui forte ſint, qui EPIPHANIUM in hanc rem ſcripſiſſe aliquid negent, ſed qui EPIPHANIO, quod ipſe EPIPHANII eſſe ſibi conſuadet, abjudicant, minime quidem falluntur.

Opuſculum *de Gemmis* a GESNERO, aliiſque editum jamdiu profecto brevitate ſua aliud ſe eſſe prodiderat, ac librum illum, quem HIERONYMUS *inſigne volumen* dixit, & aptiſſimum, unde *pleniſſimam de Rationali Aaronico ſcientiam conſequi* Fabiola potuiſſet. Quid quod neutiquam ab Epiſtola incipit, unde primigenium EPIPHANII Scriptum initium ſumſiſſe teſtis erat FACUNDUS Hermianenſis?

Sed haec ſunt quidem talia, ut nullus emunctae naris homo, ad rem propius accedens, dubitare debuerit, jure & merito ab EPIPHANIO abjudicandum eſſe, quod ſub ejus nomine circumferebatur opuſculum *de Gemmis* a GESNERO vulgatum; craſſiores tamen litterati rei certiores fieri luculentius non poterant, quam ſi ob eorum oculos poneretur primigenius ipſe S. EPIPHANII Liber, ubi eum, ut modo factum eſt, reperire contigiſſet.

 De

De Codicibus mss., unde eruta eſt Latina verſio Libri S. EPIPHANII *de Gemmis; & quid praeſtitum ſit in ejus editione.*

§. VI.

Locus, ubi illum offendi primo, chartaceus Codex eſt in fol. ex mss. Codicibus Bibliothecae Corſiniorum DCCCXVII. quem non aetate quidem, quae vix c. annos ſuperare mihi videbatur, ſed rebus, quas primo ſtatim intuitu continere intellexi, conſiderandum ratus, diligenter evolvi, nec vanus ſenſi integrum antiquiſſimi alicujus codicis exemplum eſſe: ea enim opinione Bibliothecam Vaticanam conſulens, ditiſſimum veterum mss. theſaurum, codicem vere pretioſum, unde Corſinianus, aliique huic ſimiles in eadem Vaticana Bibliotheca a me viſi, exorti ſunt, adſervatum inveni.

Eſt hic in charta pergamena in fol., & notatur numero MMMMDCCCCLXI. praeter illud autem, quod edimus, opuſculum, multas Romanorum Pontificum, & Imperatorum Epiſtolas continet, quarum ſeriem diligentius evolviſſe minime piget, deprehendi enim mea cum voluptate, bono autem non meo ſolum, ut puto, ſed communi omnium, eum eſſe Codicem Vaticanum, ex quo BARONIUS pulcherrima Chriſtianae antiquitatis monumenta ad tertii, & quarti ſaeculi Eccleſiae hiſtoriam illuſtrandam in ſuos Annales derivavit, eum ſaepe Vaticanũ Codicem appellans, interdum vero *pervetuſtum Codicem Vaticanum, in quo ſcriptae ſunt Epiſtolæ complurium Romanorum Pontificum*, ut ad an.Ch. CCCLXVIII. §.II. & modo *Codicem illum, ubi deſcriptae habentur plures Pontificum Romanorum Epiſtolae*, ut ad an. CCCLXXXI. §. I. & CCCLXXXV. §. V. Quod autem exhibet primum, libellus eſt Schiſmaticorum Marcellini atque Fauſtini, quem hinc ſane deſcriptum vulgaſſe videtur SIRMONDUS, & hic certum eſt quidem vidiſſe BARONIUM, qui ad an. CCCLXV. §. XIX. ait: *Id quidem ex ipſo Schiſmaticorum libello Marcellini atque Fauſtini*

col-

colligitur, quem antiquitus ſcriptum Vaticana Bibliotheca nobis exhibuit.

Erat olim iſte Codex celeberrimi Card. GUILLELMI SIRLETI, ſecundum quod nota quaedam admonet, quae in prima pagina occurrit: *Emptum ex libris Cardinalis Sirleti.* In ultima autem pagina adnotatum eſt, eum fuiſſe jam Monaſterii Sanctae Crucis Avellanae, & acquiſiviſſe DAMIANUM: ſub altera enim hujuſce paginae, ut ajunt, columna legitur: *Liber eſt Monaſterii S. Crucis Fontis Avellane Eugubine Dioeceſis:* ſub altera: *Hunc librum acquiſivit Don Damianus S.* ✠.

Porro haec ultima nota antiquiſſimis litteris exarata, Codici ex iis, quae continet, longe pretioſiſſimo, plurimum ſane auget & pretium & decus, cum certae antiquitatis eum faciat; nam, etſi pluſquam ſeptingentorum annorum aetatem ſtatim redolet, tamen tali nota rem ita eſſe certo judicio cognoſcimus. Ecquem nam, ſtatim ac talem Codicem Monaſterio S. Crucis Avellanae acquiſitum a DAMIANO fuiſſe intellexerit, PETRUS ille DAMIANUS non ſubit ſanctitate vitae, magiſtratibus, & ſcriptis celeberrimus, qui monaſticam vitam in illo Monaſterio iniit, & medium circiter ſaeculum Eccleſiae undecimum illi praefuit?

Verum quae quidem mala obvenerunt alite illa ſunt, non integrum EPIPHANII Librum, ſed ejus partem, praeterea non Graecum contextum, ſed Latinam verſionem tantummodo in Vat. Codice exhiberi, & hanc ſaepe minus felicem, ita ut barbariem ſuam non ſolum in vocabulis prodat, ſed interdum etiam contra leges Latinae grammaticae peccare videatur. Sed hoc cum non raro Scriptoris potius vitio, quam interpretis exiſtimaverim factum, craſſiores quoſdam ſoloeciſmos typis committere minime paſſus ſum, & quod ad Orthographiam ſpectat, quae magis communis apud doctos homines nunc eſt, paſſim adhibui, illam Codicis ſervans nonnullis ſolum in locis, ubi viſa eſt mihi Philologorum animadverſione non indigna. Porro loca corrupta, quae reſtituere

 diffi-

difficile non fuit, reſtitui quidem, ſed ea, quae non ſine aliquo additamento reſtitui poſſe arbitrabar, & quae aut non erat, aut non ſubiit reſtituendi modus, in mendo cubare reliqui, interdum ea eſſe corrupta in Notis monens, interdum tamen ne hoc quidem praeſtans, utpote illius minus ſolicitus, quod tale noveram, ut aequus Lector nec velit, nec nolit.

Quod ſpectat ad contextum Graecum, de eo inquirere non omiſi, adhuc tamen factum eſt fruſtra. Cum apud MONTFAUCONIUM *Diar. Ital. p.* CCXV. ubi Bibliothecam Monachorũ S. Baſilii Romae, feſtiviſſima mſs. Graecorũ Codicũ copia PETRI MENNITII ſtudio locupletatam deſcribit, legiſſem: *Epiphanii ad Diodorum Epiſtola*: in magnam ſpem reperiendi illum veneram, ſed inanis ſpes iſta fuit, quod revera nulla reperire ſit eos inter Codices Epiſtola EPIPHANII ad Diodorum, ſed ſolum Cod. XX. & XCIX. Epiſtolam exhibent illam ad Diodorum Tarſi, quae diſſerit de Matrimonio cum ſorore uxoris mortuae, & in noviſſima editione Operum S. BASILII, qui ejus eſt auctor, reperitur *tom.* III. *pag.* CCXLIX. Interea tamen admonere non praeteribo, quod ſi quis umquam ad novam Operum EPIPHANII editionem Graecam & Latinam adornandam animum manuſque admoverit, quod futurum non dubito, cum PETAVII illam negligentius eſſe factam neminem lateat, ubi integer Libri *de Gemmis* contextus Graecus neque dum inventus ſit, ad Latinam ejus verſionem, quam edimus, Graeca verba non raro apponere poterit, ſi utramque Epitomen conſulat, & Sacras Litteras a LXX. in Graecum verſas, demum Graecos illos Scriptores, quos eo Libro uſos eſſe dixi.

De pretio, & uſu Fragmenti Libri de Gemmis EPIPHANII, *quod exhibet Codex Vaticanus.*

§. VII.

At vero, quod certe incommodum acceſſit maximum illud eſt, in Vaticano Codice EPIPHANII Librum exhiberi muti-

ti-

tilum. Quid tamen facerem? Edidi qualem inveni, & neminem ſane fore puto, qui velit idcirco anecdoton deſpectui habendum me edidiſſe. Quod prolixioris operis fragmentum edam non integrum opus, cauſſa neutiquam talis eſt, ut quiſpiam merito me, & hunc Libellum meum calumniari poſſit & damnare. Nam praeterquamquod hujus fragmenti auctoritate certiores facti ſumus, nequaquam EPIPHANII eſſe opus, qui ſub ejus nomine editus fuit a GESNERO, aliiſque *de* XII. *Gemmis Rationalis Aaronis* Liber, quod quidem unum me facile tuetur, & curam meam, qualiſcumque illa fuerit, commendat: enimvero SS. PP. ſcripta ea ſunt, ut non ſolum quodcumque illorum inſigne fragmentum, quale eſt a me editum, ſed qualecumque, & operam noſtram, & publicam lucem mereatur.

Quod ſi graviſſimi homines dignam ſe operam exiſtimarunt veterum Poetarum, ceterorumque profanorum ſcriptorum fragmenta colligere, & vulgare, quis eſt non infirmo, ne dicam optimo, & ſplendidiſſimo, ingenio praeditus, qui non praeclare magis commendandum arbitretur ſtudere, ne lateant reliquiae quaecumque earum rerum, quas SS. Patres ut monumentis mandarent litteris conſignarunt: praecipue vero ſi de illis loquimur Patribus, qui ampliori eruditionis, & doctrinae laude celebrantur, qualis certe eſt EPIPHANIUS?

Quid? Nonne ille ipſe *de* XII. *Gemmis* Liber praecipuo honore habendus erit, qui *egregium & inſigne ingenii & eruditionis* EPIPHANII *volumen* dici meruit? Quid? Nonne in hoc etiam iſtius Libri fragmento plura ſunt ſatis diligenter, atque ſubtiliter pertractata: & aliquid etiam a nemine fortaſſis alio acceptum hactenus, quale eſſe videtur illud de nomine, quo Samaritanae Litterae, & Hebraeorum appellabantur?

Demum multos olim *de Gemmis* ſcripſiſſe ſcimus, quorum longa apud HILLERUM exſtat ſeries, ſed jam ferme

om-

omnes tulit aetas, quocirca eo quoque magis plurimi hic aeſtimandus eſt s. EPIPHANII Commentarius, ubi de duodecim pretioſioribus Gemmis copioſe diſſeritur. Nec volo indictum ſanctiſſimum virum non ſolum eruditionem ſuam in hoc opere luculenter oſtendere, ſed prudentiam quoque; cum enim miras ſingulis Gemmis adſertas virtutes referat, ingenuus fabuloſas paſſim vocat, ita ut liceat hinc haud levi conjectura augurari, quae alias minus vera profert ex libris hauſiſſe apocryphis, quibus cum pietatem fovere viderentur, multa adhuc erat auctoritas, nec facile aut tutum erat adverſari, eorum mala fide neque dum ſatis comperta atque probata. Impoſuerunt Libri iſti aliis quoque multis doctiſſimis viris primaevae Eccleſiae; mendacium enim bene conceptum, callideque vulgatum ſagaciores etiam homines interdum fallit, neque principio, ſed procedente tempore, quale eſt, ſolet tuto cognoſci. Accedit, quod cum libris illis vulgo ab Haereticis haberetur fides, fortaſſis & illis quoque proficiendum eſſe in diſputationibus contra Haereticos credebatur. Haec autem admoneo non inconſulto. Non deerunt in Auctorum errores inquirentes homines, non ut caveant, ſed ut vituperent, homines vaniloqui, & maledicendo famam & gratiam otioſorum aucupantes, qui Librum hunc, EPIPHANII nomine audito, contemnant; verum ſi recte exiſtimemus, peccavit ſane non ſemel in Chronologicis EPIPHANIUS, & interdum minus certis narrationibus nimis fidit, tamen haec, a quibus fere nemo expers omnino fuit ex iis praeſertim, qui multa ſcripſerunt, ejus exiſtimationis & auctoritatis quidquam detrahere minime valent, & fateamur nihiloſecius oportet, ejus ſcripta veterum Monumentorum Eccleſiae fodinam eſſe, ut ita loquar, locupletiſſimam, & plane dignam, ut eorum Auctor *apud Graecos inter magnos* haberetur, ut quidem habebatur, referente AUGUSTINO in Libro *de Haereſibus ad Quodvultdeum haer.* LVII., & quorum pigere minime debuerit virũ Hebraicis, Syriacis,
Grae-

Graecis, Latinis, Aegyptiiſque litteris eruditum, qualis erat EPIPHANIUS, idcirco πεντάγλωττος ab HIERONYMO praeclare dictus *in Apol.* I. *adv. Rufinum*.

De Notis adjectis ad Librum EPIPHANII *de Gemmis*.

§. VIII.

Eſt autem nunc a loco minime alienum & de meis animadverſionibus in Librum EPIPHANII pauca dicere. Eas igitur adpoſui, quas aut neceſſarias, aut multum utiles ad ſententiam intelligendam ratus ſum, aut ſaltem futuras non ingratas, vel quod in eis antiquum aliquem, aut recentem ſcriptorem emendarem, vel quod aliquid rari eis interſerere contigerit, aut a nemine alio, quod ſcirem, ſatis luculenter pertractatum. Ceterum multo quidem plures afferre potuiſſem, ſi de coloribus, ſpeciebus, veris fictiſque virtutibus cujuſcumque lapidis, & de aliis hujus generis rebus diſſerere voluiſſem, ſed abſtinui conſulto, ne ſupervacaneam rem feciſſe, & ne hypocriſim quamdam ſcientiae, cum tamen omnis oſtentationis ſuſpicio ingenuo cuique homini vitanda ſit, affectaſſe viderer. Scilicet Epitomen Libri hujus EPIPHANII doctiſſimi jam viri illuſtrarunt, CONRADUS GESNERUS Corollario poſt eam addito, & MATTHAEUS HILLERUS perpetuis notis exornans, eaque omnia, quae SALMASIUS in *Exercitationibus Plinianis* de illa adnotat, ſuis locis adponens; de Gemmis autem Rationale Aaronis exornantibus Sacrarum Litterarum interpretes, & de Hebraicis Antiquitatibus tractantes Scriptores agunt omnes, & BRAUNIUS de ſingulis ſingulari capite ita ſubtiliter, & copioſe diſſeruit lib. II. eruditiſſimi Operis, quod *De veſtitu Sacerdotum Hebraeorum* ſcripſit, ut nihil deſiderandum ſit exquiſitius.

At enim, jejune tamen & nimis exiliter dictum eſt in notis de Diodoro illo, cui Librum *de Gemmis* EPIPHANIUS dica-

dicavit. Nempe hic fore futurum, ut de eo commodius, & paullo liberius ageremus, arbitrabamur: neque enim levis, aut illepidae diſputationis argumentum eſſe videtur.

Cuinam Diodoro Epiſcopo, Librum ſuum de Gemmis EPIPHANIUS *dedicaverit.*

§. VIII.

Auctor nobis eſt FACUNDUS Hermianenſis, Diodorum illum non eſſe alium, quam celeberrimum Epiſcopum Tarſi, cujus auditor Theodorus Mopſueſtenus fuit, & S. Joannes Chryſoſtomus; titulus autem Epitomes a GESNERO editae Diodorum Epiſcopum Tyri eum vocat: Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Τύρου περὶ τῶν δώδεκα λίθων &c. Neque vero addubitare licet ne aut Codicis Geſneriani ſcriptor, aut GESNERUS ipſe Τύρου pro Τάρσου acceperint ſcriptionis ſimilitudine decepti. Multi ſunt in Vaticana Bibl. mss. Codices, qui varias Libri EPIPHANII *de Gemmis* Epitomes continent, ſed ſolum duo in titulo Diodorum nominant, nempe Codex LXXI. inter eos, qui Chriſtinae Svecorum Reginae erant, *pag.* LXXXII. & Codex XXXIX. inter eos, qui erant Pii II. *pag.* CCXXVII. & uterque habet Τύρου. In *Catalogo* etiam mss. Codicum Bibl. Regiae, *tom.* II. *pag.* CCCCII. inter cetera, quae indicantur eſſe in Cod. MDCCLXXXII. memoratur: *Epiphanius Epiſcopus Cypri ad Diodorum Tyri Epiſcopum de duodecim lapidibus in veſtibus Aaronis.* Itaque quaeſtionis hujus ſtatus naſcitur: erraverit ne FACUNDUS, an Auctor Epitomes.

Id autem, ut facilius, diligentius, atque diſtinctius expediamus, in primis optimum profecto erit animadvertere, ut plurimum non eſſe uſos veteres, cum Epiſcopis ſcriberent, Epiſcopatus eorum locum exprimere; cujus rei exemplorum pleni ſunt Libri. Epiſtolam etiam illam, qua cum EPIPHANIUS Diodoro Epiſcopo Librum *de Gemmis* miſit, fuiſſe talem non ſolum mos iſte ſuadet, ſed praeterea ex eo comprobari

bari exiſtimo, quod talis ſit apud FACUNDUM, & talis quoque in Cod. Vaticano, unde ego illam accepi; neque eſt omittendum, quod etiam ANASTASIUS Sinaita Librum *de Gemmis* laudans ſub nomine Libri EPIPHANII *ad Diodorum*, haec ſolum habet: Ἐπιφανίου πρὸς Διόδωρον. Hoc cognito, tum FACUNDUM, tum Epitomes Auctorem aliunde quidem potius, quam a titulo ipſius Epiſtolae EPIPHANII, mutuatos eſſe Diodori Epiſcopatus nomen, non immerito creditur. Cum autẽ FACUNDI auctoritas Anonymi ſcriptoris auctoritati comparabilis eſſe non videatur, eo magis quod FACUNDUS non multum poſt EPIPHANII aetatem claruerit, & inter Graecos diu verſatus ſit, ſententiamque illam in libro ad Juſtinianum Imperatorem, & conſulto quidem, ut Diodorum Tarſenſem a Sanctis Patribus laudatum fuiſſe demonſtret, inſeruerit, quod FACUNDO ſit ſtandum, nonne primo intuitu facile in mentem venit, & facile pro aequo habetur & tuto?

Verum contra ſentit TILLEMONTIUS, qui FACUNDUM alias quoque Epiſtolas inferius deſcribendas (duabus potiſſimum, quibuſcum reliquae certe conveniunt, ad detegendũ dolum ſternentibus viam, & quarum altera ATHANASII eſt, altera quorumdam Epiſcoporum Aegypti) ad Diodorum Tarſenſem perperam retuliſſe adeo animoſe contendit, ut demonſtrare ſe illud putet. Enimvero graviſſima ſunt, quae ad hoc congerit, argumenta, *Not.* XCVIII., *&* XCIX. *de S. Athanaſ. &c.* Eorum partem repetit DUPINIUS in *Bibl. Auct. Eccl. tom.* II. *Par.* I. *pag.* CCXXXI.

Quamobrem aut negligentia, aut dedita opera in his peccaverit FACUNDUS, hinc certe plurimum fidei ejus auctoritati detrahitur, unde non ſemel convincitur in iis, quae ad Diodorum Tarſenſem ſpectant, aut judicio, aut fide carens. Quid quod & de Theodoro Mopſueſteno agens, eum cum Theodoro Tyanenſi confundit *lib.* VII. *cap.* VII. ut optime monuit SIRMONDUS? Itaque ergo nulla eſt cauſſa, qua miremur, quod etiam Epiſtolam EPIPHANII ad

Diodorum Tarſenſem miſſam dixerit, cum tamen ea eſſet miſſa Diodoro Tyri.

Et quidem, ubi rem diligentius expendamus, licet neque aetas Auctoris Epitomes, neque gens conſtet, neque eruditio, ejus tamen auctoritatem in hac re nonne illud maxime commendat, quod nulla occurrat ratio, qua ille pro Diodoro Tarſi Diodorum Tyri ſubſtitueret? FACUNDUS contra: eo quo ferebatur ſtudio inveniendi, qui Diodorum Tarſenſem commendaverint, facilè in eum errorem potuit labi, in quem alios multos ſimili ſtudio abreptos Scriptores lapſos ſcimus, referendi nimirum in eum, quem commendare ſtudebat, quidquid repererit ſcriptum in commendationem Epiſcopi, qui appellaretur Diodorus. Praeſentius FACUNDO fuiſſe videtur periculum, quod ejus aetate Diodorus Tyri minus fortaſſis notus erat, cum Diodorus Tarſi in ora hominum volitaret maxima quidem cum celebritate, aliis & doctum & pium praedicantibus, aliis vero ad ejus nominis damnationem adnitentibus, quod Theodori Mopſueſteni, & Neſtorii erroribus praetuliſſe facem exiſtimarent.

Sed haec errare potuiſſe FACUNDUM, & quidem facile, non autem quod revera erraverit comprobant. His poſitis, evincitur id ex auctoritate Codicum Epitomen Libri EPIPHANII *de Gemmis* continentium, qui unanimiter ad Diodorum Tyri eſſe illum miſſum nos docent. Confirmatur inſuper pleniſſime, quod conjectare liceat, & accedente Epitomes auctoritate fere evidens ſit, prout cenſet TILLEMONTIUS, ad eumdem Diodorum miſſam eſſe EPIPHANII Epiſtolam, ad quem aliae illae duae Epiſtolae pertinent, nimirum Athanaſii, & Epiſcoporum Aegypti, de quibus certe ſatis conſtat ad Diodorum Tyri pertinere. Stat in eo harum Epiſtolarum & Epiſtolae EPIPHANII convenientia, quod in Epiſtola Epiſcoporum Aegypti, necnon in altera Petri Alexandrini, tam ATHANASIUS, quam

EPI-

EPIPHANIUS cum Diodoro illo, quem Epiſcopum Tyri eſſe pro certo damus, una ſimul conjunguntur, ubi Epiſcopi illi recenſentur, quibus Apollinarius anathemate auſus eſt comminari. Nempe hinc Diodorum Tyri & EPIPHANIUM amicos fuiſſe intelligimus, & in eadem factione conjunctos, iiſdemque obnoxios periculis.

Mihi vero haec Diodori Epiſcopi Tyri cum EPIPHANIO animi conjunctio, neſcio quid in mentem revocat, quod puto equidem fortaſſis non valde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt dicere. Conſtat de EPIPHANII amicitia cum Diodoro Epiſcopo Tyri: putamuſne autem conſtare etiam de amicitia cum Diodoro Tarſenſi? Cum diviſa eſſet tunc temporis Eccleſia Antiochena, duobus Epiſcopis eam ſibi vindicantibus Flaviano, & Paulino, quorum uterque & patronos habebat ſuos, & ſectatores: Flaviano Diodorus Tarſenſis impenſe favebat, EPIPHANIUS autem Paulino: & inſuper Diodorus Tarſenſis magiſter fuit Jo. Chryſoſtomi, quem inter, & EPIPHANIUM haud leves quidem, licet utrinque ſancto animo agitatas, inimicitias exarſiſſe non latet.

Inquiritur in tempus, quo EPIPHANIUS *Librum de Gemmis exaravit, & hinc eum Diodoro Tarſenſi dedicatum non eſſe confirmatur.*

§. IX.

Sed ipſum etiam tempus, quo librum *de Gemmis* ab EPIPHANIO eſſe ſcriptum coniicio, FACUNDI errorem, in primis comprobare videtur. Nimirum cum HIERONYMUS Librum ſuum *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* ſcripſit, & nondum EPIPHANIUM *de Gemmis* ſcripſiſſe coniicio, & jam Diodorum Tarſi morte functum fuiſſe contendo.

Quod ſpectat ad illud primum: cum Librum hunc HIERONYMO ab EPIPHANIO eſſe datum dono ſciamus, & facile ſit cogitare id contigiſſe non multum poſt Libri ejuſdem editionem; praeterea vero cum conſtet ab HIERONYMO

eum plurimi eſſe factum, ita ut non ſemel ſummis laudibus celebraverit data commemorandi illum occaſione: ecquis eat inficias veroſimillimum eſſe, quod neque dum ſcriptus ille eſſet A. Ch. CCCXCII., quo HIERONYMUS ſcripſit *Catalogum*, cum ibi ejus non meminerit, ubi de induſtria Eccleſiaſticorum Scriptorum Opera recenſet, inter quae etiam illa EPIPHANII? Equidem, cum HIERONYMUS *cap.* CXIV. de EPIPHANIO loquens, poſtquam ejus opus *de haereſibus* commemoraverit, ſubicit: *Supereſt uſque hodie, & in extrema jam ſenectute varia cudit opera*; ſeu, ut alias legitur: *opuſcula*; inter haec ipſa opuſcula Librum etiam *de Gemmis* ſubintelligendum eſſe non dubito.

Neque vero quis putet, illud me imprudentem ſine animadverſione praeteriiſſe, hanc conjecturam multum roboris amittere poſſe, niſi conſtet HIERONYMUM & EPIPHANIUM conveniſſe poſteaquam ille librum *de Scriptoribus Eccleſiaſticis* ſcripſerit, & anteaquam eum ſcriberet, quoniam ſcimus Librum *de Gemmis* dono accepiſſe ab EPIPHANIO, cum hic apud eum eſſet praeſens. Animadverti equidem id quoque, ſed inde probabiliorem fieri, non infirmari conjecturam meam ſenſi. Nimirum antea non ſemel conveniſſe ſcimus: convenerunt enim A. Ch. CCCLXXXII., quo EPIPHANIUS Romam venit: & convenerunt A. CCCLXXXV. quo HIERONYMUS in Cypro EPIPHANIUM inviſit. Poſtea vero convenerunt A. CCCXCIV. & convenerunt Bethleem, quod ſciens praedico, eſt enim profecto admonitione dignum, cum mirum in modum ad rem quadret phraſis illa HIERONYMI, qui cum ſcriberet: *Super quibus & vir Sanctus*, EPIPHANIUS *Epiſcopus*, *proprium volumen mihi praeſens tradidit*: certe erat in Bethleem.

Demum conjecturae meae egregie favet quod HIERONYMUS tribus in libris EPIPHANIUM *de Gemmis* laudat, & ſingulos diu poſt A. Ch. CCCXCII. exaratos fuiſſe compertum eſt. Epiſtola ad Fabiolam data eſt A. CCCXCVII., aut ſuperio-

rio-

riori : Commentaria in ISAIAM ſcripta ſunt A. CCCCVIII. aut CCCCX. : & EZECHIELIS Commentaria in ipſa eorum Praefatione poſt Commentaria in ISAIAM exarata dicuntur.

Jamvero haud minus animoſe, & probabiliter contendo, cum HIERONYMUS *Catalogum* ſcripſit, Diodorum Tarſenſem mortem jam obiiſſe. Suadetur hoc, ut TILLEMONTIUS quoque animadvertit *Not.* IV. *de Diodoro Tarſi &c.* ex ipſo *Catalogo*, in quo eum in vivis adhuc fuiſſe HIERONYMUS nequaquam memorat, ut de ceteris omnibus ſolet; quinetiam ea libertate de illo loquitur, qua ſi viveret, haud certè loqui eſſet auſus : ſcribit enim, ſaecularium litterarum eum fuiſſe ignarum, EUSEBIUM Emiſenum minus feliciter eſſe imitatum, demum floruiſſe quidem magna doctrinae fama, ſed magis cum eſſet Presbyter, quam cum Epiſcopus fuit. HIERONYMI verba *cap.* CXIX. haec ſunt: *Diodorus, Tarſenſis Epiſcopus, dum Antiochiae eſſet Presbyter magis claruit. Exſtant ejus in Apoſtolum Commentarii, & multa alia ad Euſebii magis Emiſeni characterem pertinentia: cujus cum ſenſum ſecutus ſit, eloquentiam imitari non potuit, propter ignorantiam ſaecularium litterarum.*

At vero, haud ita eſt de Diodoro Epiſcopo Tyri. Nihil eſt, quo probemus A. Ch. CCCXCII. eum e vita exceſſiſſe. Acta Concilii Antiocheni, quod celebratum eſt An. CCCLXXIX. nec non Acta Concilii Conſtantinopolitani, quod celebratum eſt A. CCCLXXXI. recenſent quidem inter Patres Epiſcopum Tyri nomine Zenonē; ſed jamdiu novimus tunc temporis Epiſcopos in urbe Tyro duos fuiſſe; RUFFINUS enim, qui eadem tempeſtate claruit, poſtquā *Hiſt. lib.* II. *c.* XXI. Antiochenae Eccleſiae infando ſchiſmate diviſae, duobus in ea Epiſcopis eodem tempore ſedentibus Flaviano, & Paulino, meminerit, ita ſequitur : *Hoc idem apud Tyrum fuit : ubi cum Diodorus, unus ſane ex antiquis Catholicis Vir, & tentationum documentis probatus, Athanaſii teſtimonio a Confeſſoribus eſſet Epiſcopus factus, modeſtia ejus contemta, alius a Meletii partibus ordinatur.*

Ex hac autem RUFFINI auctoritate non ſolum Tyrium Schiſma, ſed illud etiam opportuniſſime colligi poſſe video: Diodorum Tyri A. Ch. CCCXCII. Epiſcopatus annos xxx. ad ſummum numerare potuiſſe; Confeſſores enim illi, a quibus, RUFFINO teſte, eum Ordinem accepit, ut recte TILLEMONTIUS reputat *Art.* cx. *de S. Athanaſio*, aut ex illis fuiſſe videntur Epiſcopis, qui ſub Juliano Imperatore ab exilio revocati ſunt A. Ch. CCCLXII., aut ex illis, qui revocati ſunt A. Ch. CCCLXIII. imperante Joviano, Eccleſiarum curam gerendi copia eis facta. Equidem in promptu habeo teſtimonium, quo oſtendam, certe A. Ch. CCCLIX. ſediſſe Tyri alium Epiſcopum, Uranium nomine, cum ſubſcriptũ eum inveniam libello de Fide, quem Acacius Caeſareenſis recitavit in Synodo Seleuciae hoc anno habita. Praeterea Epiſtola ATHANASII ad Diodorum Tyri mox referenda fortaſſis non ſolum ſe eſſe datam prodit circa initia Epiſcopatus Diodori, ut obſervabimus, ſed etiam cum jam Eccleſiae pax foret reſtituta, quod ex ea liqueat, Diodorum contra haereticos ita libere egiſſe & ſtrenue, ut eos fregerit, & rectam Fidem in urbe Tyro reſtituerit. Quare ſi aetatis, qua tunc temporis eligebantur Epiſcopi, meminerimus, profecto hoc etiam planum fit, neque annos aetatis, quos Diodoro Tyri oportet tribuere, ubi eum velimus non ante A. Ch. CCCXCII. accepiſſe ab EPIPHANIO Librum *de Gemmis*, ea, quae hactenus diſputavimus, infirmare.

Optime in Diodorum Tyrium eas convenire laudes, quas EPIPHANIUS *tribuit Diodoro illi, cui Librum de Gemmis inſcripſit.*

§. X.

Sed aliud quoque ex deſcriptis RUFFINI verbis colligendum ſupereſt: in Diodorum Tyrium eam aeſtimationem optime convenire, qua EPIPHANIUS Diodorum illum proſequitur, cui Librum inſcripſit *de Gemmis*. Cum enim quam cele-

celebre eſt Diodori Tarſenſis nomen, tam ignoratum ſit illud Diodori Tyrii, quem vix diligentiores Eccleſiaſticae hiſtoriae amatores noſſent, niſi in aliquam eum evexiſſet famam TILLEMONTIUS: itaque hoc etiam praetereundum non fuit ſilentio, quod quidem optime Diodorus Tyri ab EPIPHANIO dicitur: *Eliae aliorumque Prophetarum filius, diſcipulus, & ſucceſſor venerabilis*: & quod optime Diodori Tyrii precibus Divinae Gratiae muneribus locupletari ſperat, erat enim ille *unus ſane ex antiquis Catholicis vir: tentationum documentis probatus: Epiſcopus teſtimonio Athanaſii factus a Confeſſoribus: modeſtiaque ſingulari praeditus*, ut ex RUFFINO diſcimus. Quinetiam cetera quoque, quae de eo habemus teſtimonia cum his concinunt.

ATHANASIUS ad eũ ita ſcripſit, cum ille recens Epiſcopatum obtinuiſſet, ut ex ipſo Epiſtolae contextu conſuadeor, in qua litteras ab eo frequentes petit, & nullas adhuc accepiſſe queritur, ita ut aliunde intellexerit *factam* per eum *in Tyro gratiam*, & quod Tyrus per eum cognoverit *rectum verbum pietatis*, ſeu ejuraverit, ut interpretor, Arianã haereſim, quam ſub Uranio, qui Nicaenam Fidem abrogandã cenſuit, combibere facile potuit; *Domino meo filio, & amantiſſimo Conſacerdoti Diodoro Athanaſius in Domino ſalutem. Gratias Domino meo, qui ubicumque ſuam doctrinam fundat, & maxime per filios proprios, qualem & te ipſum res ipſa demonſtrat. Etenim antequam ſcriberet veſtra reverentia, cognovimus quanta gratia facta eſt in Tyro per tuam perſeverantiam: & congaudemus tibi, quia per te cognovit & Tyrus rectum verbum pietatis. Et ego quidem occaſionem aſſumens ſcripſi tibi, dilectiſſime & amantiſſime. Tu vero quomodo me ſcribente non reſcripſiſti, miratus ſum. Itaque non ſis ſegnis ſcribere continue, ſciens quia ſicut filius requieſcere me facis patrem, & ſicut praeco veritatis ſuperlaetificas me. Et nihil contendas adverſus haereticos, ſed ſilentio verboſitatem illorum ſupera, manſuetudine malitiam. Sic enim ſermo*

tuus

tuus ſale conditus, habebit gratiam, illi autem apud omnium conſcientiam culpabuntur. Hactenus ATHANASIUS: & quam inſigniter praeclaro ejus monito ſuperandi haereticorum malitiam manſuetudine, verboſitatem ſilentio Diodorus uſus fuerit, ex RUFFINO certe patet, qui *modeſtiae* laude inſignem eum fuiſſe praedicat.

Servarunt erga Diodorum Tyri venerationem, & cultum, qui ATHANASIUM exceperunt Alexandrini Archiepiſcopi, PETRUS, & TIMOTHEUS. PETRUS Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis pro vera Fide exulantibus ſcribens: *Conſiliatoribus igitur vobis* [inquit] *in his, quae incurrunt, utor: & quid oportet me facere ſic ſemper perturbatum, Timotheo diffamante ſe Epiſcopum eſſe, ut per hoc confidentius injuret, & paternas leges infringat? Voluit enim me anathematizare, & Baſilium Caeſareae, & Paulinum, & Epiphanium, & Diodorum Epiſcopos, & ſoli Vitali communicare*. Sed pulcherrima eſt ad eum ipſum data Epiſtola TIMOTHEI, ubi cum non ſolum fide clarus, ſed etiam aerumnis, quas pro Chriſto paſſus erat, beatus dicatur, *tentationum* meminerimus oportet, quibus probatus dicitur a RUFFINO, & injuriae, qua affectus fuerat, alio Tyri Epiſcopo contra eum facto, qui a Meletii partibus ſtaret. Ea eſt talis: *Domino meo, & ſanctiſſimo Epiſcopo, & Conſacerdoti Diodoro, Timotheus in Chriſto ſalutem. Virtutem tuam, & vitae perfectionem, & zelum rectae, & Apoſtolicae tuae fidei pro dignitate praedicare nequaquam potero, etiamſi nimium properavero; non enim aequantur ſermones & res. Vobis ex certo donatum eſt, non ſolum credere in Chriſtum Jeſum, ſed etiam pro ipſo pati. Hanc tuam rectam & beatam circa Deum voluntatem, & indeclinabilem circa pietatis myſterium conſcientiam olim vobis ineſſe, & divinus Papa noſter Athanaſius atteſtatus eſt veſtrae religioſitati, & nos ſuos diſcipulos adduxit ad amandam tuam perfectionem, & orare a Deo in multos annorum circuitus praeſervari veſtram vitam ad utilitatem Eccleſiarum Chriſti*. De-

Demum Epiſcopi quidam Aegyptii qui Diocaeſareae in exilio erant adverſus Apollinarium ſcribentes inter cetera haec habent : *Ad hæc etiam & alias litteras, in quibus accuſavit venerabilem Archiepiſcopum Cypri Epiphanium, orthodoxum, & communicantem ſemper beatiſſimo Papae noſtro Athanaſio : adhuc etiam & ſanctiſſimum Tarſenſem, & communicantem ſimiliter beato Papae noſtro Athanaſio, & noſtrum ipſorum Epiſcopum Diodorum abiudicavit iniuſte per proprias litteras, ſi non abſtinuiſſet a communione antedictorum orthodoxorum Epiſcoporum Paulini, & Epiphanii.*

Has quatuor Epiſtolas ad unum eumdemque Diodorum pertinere ex earum contextu adeo clare patet, ut ne dubitandi quidem locus ſit ullus; pertinere autem eas ad Diodorum Tyri, non autem ad illum Tarſi, cui eas refert FACUNDUS, ex illa ATHANASII, & ex illa Aegyptiorum Epiſcoporum, quod etiam ſuperius admonuimus, intelligitur. Cum enim Epiſcopi Aegyptii, cum apud Diocaeſaream exularent Valentis Eccleſiam vexantis juſſu, Epiſtolam illam ſcripſerint, & certo conſtet ATHANASIUM ſaltem A.Ch.CCCLXXIV. fuiſſe jam mortuum : Diodorus Epiſcopus ab eis laudatus nequaquam igitur eſſe poteſt Diodorus Tarſenſis, quem reddita a Valente Eccleſiae pace, quod A. Ch. CCCLXXVIII. circiter contigit, Epiſcopatum adeptum eſſe THEODORETUS *Hiſt. lib.*V. *cap.* IV. diſerte tradit, & praeterea pluribus etiam, graviſſimiſque alio deductis conjecturis evincitur, quas videre eſt apud TILLEMONTIUM *Not.* II. *de Diodoro Tarſi &c.* Itaque fruſtra Epiſtolae ATHANASII titulo, quem adtulimus, poſt vocem *Conſacerdoti*, quae una ſatis eſt ad indicandam Diodori, cui ſcripta eſt Epiſtola, Epiſcopalem dignitatem, additur : *Epiſcopo Tarſi*; & ſuppoſititium omnino eſt verbum *Tarſenſem* in Epiſtola exulantium Epiſcoporum Aegypti, quod niſi temporum ratio oſtenderet, certe ex eo quoque conſtaret, quod nullo modo dici potuerit comminatum eſſe Apollinarium

rium Diodoro Tarſenſi percuſſurum ſe eſſe illum anathemate, niſi a Paulini conſuetudine abſtineret, cum numquam hic Diodorus Paulini partes, ſed ſemper illas Meletii tenuerit, atque Flaviani. Quin etiam phraſim illam: *noſtrum ipſorum Epiſcopum* adeo difficile aptaretur Diodoro Tarſi in Cilicia Epiſcopo, quam facile aptatur Tyrio. Epiſtolae Auctores in Diocaeſarea degebant Phoeniciae urbe, & Metropolitanus hujus Provinciae Tyrius Epiſcopus erat. Praeterea, quid ſi quis ſuſpicaretur eos ex Confeſſoribus illis fuiſſe, qui Epiſcopatus Ordine Diodorum Tyri initiarunt? Ad haec, quod Tyrius Epiſcopus tunc temporis inter Epiſcopos Aegyptios recenſeri potuerit, quis falſum evincat? Phoenice olim Peluſium uſque extendebatur. Aegypti nomen olim multo latiores fines interdum complexum eſt.

Verum non eſt hujus loci conſectari plura, quae, deſcriptas Epiſtolas, non ſecus ac illam EPIPHANII, Diodorum Tyrium, non autem, ut tradit FACUNDUS, Diodorum Tarſenſem commendare, confirmant, cum id plane evidenter ea, quae adtulimus, probent. Quare ſtudioſos, qui forte plura velint, ad TILLEMONTII volumina delegamus. Utrum autem doli inventor FACUNDUS extiterit, an potius ipſe primo dolum combiberit, & poſtea imprudens nobis propinaverit, arduum eſt dijudicare, quamquam, quo me conjectura ducat, habeo. Refert ille *libr.* VIII. *cap.* V. Synodicam Domni Antiocheni Epiſtolam, qua primum Eutychem oppugnatum fuiſſe tradit *libr.* XII. ſub cujus finem de Diodoro Tarſenſi agitur his verbis: *Et ſacratiſſimus quidem Diodorus cum Athanaſio magno, & Petro, & Timotheo confloruit. Theodorus autem cum Theophilo, viris vice luminarium orbem illuſtrantibus, & qui ſedem Alexandriae ornaverunt. Sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt.* Notaſtin? Cui non ſuccurrat haec verba legenti: *ſed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt*: reſpicere ea ad ipſas quidem ATHANASII, PETRI, & TIMOTHEI Epiſtolas, quas deſcripſimus?

pſimus? Enimvero etiam tum cum *libr.* VII. *cap.* VII. GREGORII Nazianzeni Epiſtolam, quam, cum eſſet Theodoro inſcripta, ad Theodorum Mopſueſtenum retulit, cum ad Tyanenſem referenda foret, errorem cum aliis communem defendit, ut ex edicto Juſtiniani, & ex quintae Synodi Collatione v., ubi iſte error coarguitur, colligitur. Vide *Concil. Hard. tom.* III. *col.* CXI. & CCCXVIII. *Ed. Pariſ. &c.*

Pronum igitur eſt credere, FACUNDO Graecos, quibuſcum verſatus eſt diu Conſtantinopoli, etiam quod ſpectat ad Epiſtolas ad Diodorum, impoſuiſſe, Graecos inquam, hominum genus in hiſtoria apprime audax, quo nomine male ſemper audiit, & jamdiu in proverbium venit Graeca fides. Si quis autem velit, eſſe tamen hoc ſaltem concedendum, quod FACUNDUS non ſine culpa deceptus fuerit, adverſari non auſim, non ſolum quod conceptae opinionis tenax homo & impotens defenſor fuiſſe mihi videatur, cum ejus librum *contra Mutianum Scholaſticum* lego, ſed etiam quod in ejus ſcriptis tales deprehendantur errores, quibus, aut negligentiae, quod plures Codices conſulere praetermiſerit: aut credulitatis, quod auctoritates quaſcumque a Graeculis ſuarum partium acceptas temere adhibuerit: aut inſcitiae, quod Graeca in Latinum vertere ipſe neſciverit, & a factioſis verſiones ſibi comparaverit, convincitur reus; ut cum *Libr.* III. *cap.* III. CYRILLI Alexandrini ſententiam de libris Theodori ex Collat. v. Synodi v. referens, quae Graece ita ſonat: *quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem honoraret, ſi ineſſet eis dogmatum rectitudo*: ipſe verſam refert hoc pacto: *& hos quidem labores nullus eſt auſus increpare, ſed dextro decreto honorare ſtudium rectorum dogmatum, quod in eis eſt*: & cum *Libr.* XI. *cap.* II. ATHANASIO Librum tribuit, qui Serapionis Thmueos Epiſcopi erat, & inſuper exordium ejus exſcribens ejus verbis nomen Jeſu intexit, unde impius ſuppoſito auctori ATHANASIO error affingitur. Pro Defenſione Trium Capitulorum

non

non ſemel ſcripſit FACUNDUS. Libri a SIRMONDO editi poſteriores ejus curae ſunt, ſed licet in eorum Praefatione dicat ſe ab eis abſtuliſſe, quae alias *pro mendoſitate Codicum*, vel *pro incuria tranſlatorum* minus vere retulerat, haud tamen penitus ab hiſce maculis eos purgavit, nec ſatis diligenter opus illud ſuum expolivit. Ac de his quidem ſatis dictum eſt.

Jam vero Praefationi finem facio, & in me recipio, quod, ubi vires ſuppetant, libellum hunc plures alii ſequentur ſimiles ſeriem anecdotorum non contemnendam, ut communi utilitati ſerviatur, exhibentes. Hoc ſtudii genus nequaquam profecto leve eſt, ſed multi conſilii, & artis, laboris interdum etiam improbi, atque moleſti, ſed nihilominus in eo me exercere, & quid in eo poſſim experiri eſt animus, cum ſit maximo quoque uſui; unde in illud operam ſuam dare gloriae ſibi duxerunt litteratiſſimi homines, quos inter, ne exteros memorem, aut fato functos, praeſtant nunc in noſtra Italia, clariſſima hujus ſaeculi lumina, Viri optimi,

Nulla dies umquam memori quos *eximet aevo*,

LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS, JOHANNES LAMIUS, & Epiſcopus Brixienſis ANGELUS MARIA QUIRINUS S. R. E. Cardinalis Bibliothecarius, cujus cura & ſtudio modo eſſe prodituram abſolutiſſimam Epiſtolarum Cardinalis REGINALDI POLI Syllogen temperare mihi non poſſum, occaſione optime data, quin gratuler, & plaudam litterariae Reipublicae, atque adeo Reipublicae Chriſtianae univerſae. Scilicet non eſt dubitandum, quin ſicuti cum FRANCISCI BARBARI Epiſtolas edidit, Animadverſionum ſuarum volumen adjecit doctum ſane, & laborioſum, ubi rerum pulcherrimarum, quae reſurgentium litterarum hiſtoriam, illuſtrant, recluditur theſaurus, ita nunc non ſolum ipſis illis deſideratiſſimis Epiſtolis, ſed Commentario etiam ſuo graviſſimae Anglicani Schiſmatis hiſtoriae plurimum luminis allaturus non ſit.

S. EPI-

S. EPIPHANI EPISCOPI DE XII. GEMMIS RATIONALIS

SUMMI SACERDOTIS HEBRAEORUM

LIBER.

EPISTOLA EPIPHANI AD DIODORUM

Facundo Hermianenſe Interprete.

Domino meo honorabili Fratri, & Conſacerdoti Diodoro amabili Epiſcopo, Epiphanius in Domino ſalutem.

G*RATIAM majorem praeſtans, quam accipiens, petebat Dominus a Samaritana aquam bibere: ipſe fons exſtans, juxta puteum*

EPISTOLA EPIPHANI AD DIODORUM

Anonymo Interprete.

Domino Venerando Fratri, & Conſacerdoti Diodoro Reverendiſſimo Epiſcopo, Epiphanius in Domino ſalutem [1].

GRATIAM praeſtans potius, quam ſumens Dominus à Samaritana bibere poſtulabat, ipſe fons ſalutis exiſtens: &

(1) Epitome Libri hujus S. EPIPHANII *de* XII. *Gemmis &c.* a GESNERO edita hunc praefert titulum: Ἐπιφανίου Ἐπισκόπου Κύπρου πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Τύρου περὶ τῶν δώδεκα λίθων &c. *Epiphanii Epiſcopi Cypri ad Diodorum Epiſcopum Tyri de XII. Gemmis &c.* At vero

juxta quidem puteum ſedit, & ex itineris labore fatigatus eſt, ut conſequens veritatis argumentum corporalis ſuae praeſentiae nequaquam prorſus excederet ,, & ubique ,, ſimul humanæ natu- ,, rae, quam condidit, ,, propria largiter dona ,, concedens; nunc eam ,, quidem dignanter aſ- ,, ſumens: nunc etiam ,, id, quod ejus eſt, ve- ,, raciter aſſerens, nec

ſedebat, & fatigatus ex itinere inveniebatur, ut conſequenter praeſenti ſermone, incarnationis non excederet veritatem. (Et poſt paululum) *Sed etiam ejus Diſcipuli, & ſervi, a quibus aliquid petebant, magis eis dabant, quam accipiebant ab eis, & alloquebatur quidem Helias, qui erat figura propriè Domini, & neceſſariorum, quantum opus erat, exigebat menſuram: ſuperabun-*

danter

FACUNDUS Hermianenſis in libris ſuis *pro Defenſione Trium Capitulorum Concilii Calchedonenſis ad Juſtinianum Imperatorem*, ubi multa congerit laudatorum Virorum teſtimonia, a quibus Diodorus Epiſcopus Tarſi non ſolum ut doctus, ſed etiam ut pius laudatus fuit, *lib.* 4. *cap.* 2. hanc etiam deſcribit Epiſtolam S. EPIPHANII. Porro hinc primum, cuinam Diodoro Librum *de* XII. *Gemmis* S. EPIPNANIUS inſcripſerit conſtaſſe, nota ad eum locum appoſita, qui FACUNDI in lucem emiſit libros, admonuit SIRMONDUS, ſed minus vere, cum jam non ſolum GESNERUS Epitomen laudatam edidiſſet, ſed etiam PETAVIUS, in cujus titulo minime nudũ erat Diodori nomen, quemadmodũ ille cenſuit ex memoria, ut videtur, ſcribens. Utrum autem FACUNDO potius ſtandum ſit, an Auctori Epitomes, haud levis diſputationis argumentũ eſſe poteſt. FACUNDUS poſtquam EPIPHANII Epiſtolam deſcripſerit haec ſubdit non omittenda: *Non parvi eſſet judicii, Clementiſſime Imperator, vel ſi aliorum Patrum teſtimonia defuiſſent, nullius auctorem hæreſis extitiſſe Diodorum, quod eum Epiphanius, vir ſagaciſſimus, & in doctrina Catholicæ Fidei laudabiliter diffamatus, non memoraverit inter Hæreſiarchas &c.*

danter autem replebat praebentem ſibi benedictionem a vidua petens panem, per occaſionem autem petitionis praeſtans abundantiam benedictionis; ſic & tua Honorabilitas noſtram exiguitatem petens magis das, quam ſumis: ſubminiſtrans quidem tua ad Deum poſtulatio capſaci noſtro indeficientiam, ex parvo praeſtat, & hydriae indeficientem ex parviſſimo cumulum largitur. Petis itaque in principio Epiſtolae tuae, Honorabilis, de lapidibus in Rationali ſuperhumeralis Sacerdotis ſuper pectus Aaron diſpoſitis, & inſertis, & eorum & nomina, & colores, & ſpecies, & loca, & ad pietatem ducentes ipſorum lapidum contemplationes,

„ non & curam ejus, ac „ providentiam gerens[1]. Sed & diſcipuli ejus, & familia quibuſcunque petebant, aliquid tribuebant his potius, quàm ſumebant. Idipſum praefigurabat & Helias in forma Domini ſui praecedens. Modum quidem neceſſariae rei competenter efflagitans, ſuper id autem, quod neceſſarium erat ejus, qui in ſe morabatur, largitatem benedictionis inſinuans. Qui panem quidem poſcebat viduam, ſed occaſione petitionis hujus, benedictionis opulentiam commodabat: ſic & tua Venerabilitas à parvitate noſtra quiddam poſtulans, dare magis, quàm accipere comprobatur.

(1) His verbis lineolas illas adpoſuimus, ut ſtatim appareant, quae praeterit FACUNDUS Hermianenſis inquiens: *Et poſt paululum*.

Cooperante namque tua jugiter apud Deum ſupplicatione capſace quidem olei indeficiens ex parvo praeſtabitur. Hydriae verò farinae de exiguo ſupra modum largitatis copia conferetur. Popoſciſti igitur in principio per epiſtolam tuam, Venerabilis, de lapidibus, qui in ſuperhumeralis Rationali Pontificis, tunc ſuper pectus Aaron apponi praecepti ſunt, ut nomina eorum, & colores, & ſpecies, necnon & loca, ſeu contemplationes, quas ad divinum cultum referant, ſingulique lapides pro qua Tribu impoſiti, vel unde reperti, vel ex qua patria probentur, exponam. Et nobis quidem, memoravi tamquam praefatae viduae, propter inopiam difficilis erat horum

& unuſquiſque lapis pro quali Tribu ordinatus erat, & unde inventus eſt, & ex qua patria. Et, ſicuti dixi, nobis quidem harum rerum difficilis fuit omnino, velut illi viduae, propter paupertatem, inventio; ſed ſicut illi per benedictionem miraculum contigit, & Samaritanae pro aqua ſenſibili Domini myſterium revelabatur: ſic & nobis, exiguis extantibus, ſed novo intellectu, & nova cognitione, & nova ratione abundantia undique effecta eſt, veluti ex magna imbrium effuſione per orationem Eliae, & aliorum Prophetarum, quorum & filius, & diſcipulus, & ſucceſſor exiſtis honorabilis, ſuſcipiens propinquam illis hanc gratiam a Domino, & nobis per orationem adtribuens.

pror-

prorſus inventio. Verum ſicut illi per benedictionem miranda res accidit, & Samaritanae pro aqua ſenſibili myſteriorum Domini munus oſtenſum: ſic nobis nimis ſapientia, atque ſcientia, & ſermone deſtitutis [1] undique facultas eſt attributa, velut ex multis imbribus fertili largitate diffuſis, Heliae precibus, aliorumque Prophetarum, quorum Tu, filius, diſcipulus, & ſucceſſor venerabilis approbaris, accipiens eam, ut illi, a Domino gratiam, nobis eamque orationibus tuis impertiens.

Unde jam de his incipiam dicere: primum quidem veniam poſcens, & propoſiti mei ſtudium patefaciens, licet invalidae diſſerationis poſſim referre ſermonem. Eſt ergo primum ſcriptum in quatuor verſibus, quadrifariam quippe diſcriminabatur, Rationale Pontificis, ipſumque quadrangulum erat, habens tam in longitudine, quam in latitudine palmum unum. Primi ergo verſus ordo eſt: Sardium primus lapis, dein Topazion, poſt Smaragdus. Secundi verſus primus lapis Carbunculus, dein Sapphirus, poſt Jaſpis. Tertii verſus primus lapis Ligyrium, dein Achates, poſt Amethyſtus. Quarti quoque verſus extremi, primus lapis Chryſolithus, deinde Beryllum, poſt Onychium. Iſti quidem ſunt duodecim lapides, quos conſtat in Rationali, quod in ſuperhumerali Pontificis ponebatur,

(1) In Cod. Vat. legitur *conſtitutus*, ſed manifeſto librarii errore. Apud FACUNDUM ſententia aliter procedit, ſed FACUNDUS verſionibus haud multum diligenter factis eſt uſus.

batur, inſertos, quorum differentias, locaque dicemus.

SArdium, quod & Babylonium, ſic dicitur [1]: habet quidem ſpeciem inſtar ignis coloriſque ſanguinei Sardio piſci conſimilem, unde & Sardium vocatum eſt a ſpecie cognomen accipiens. In Babylone vero, quae eſt apud Aſſyrios [2], gignitur, & eſt lapis ipſe perlucidus, habens medendi potentiam; cujus ſucum Medi [3] ſuper tumores, ac putredines linientes ſedant, aliaſque plagas, quæ per inciſionem ferri proveniunt. Eſt autem & alius Sardonyx, qui vocatur Molochas, ſciens attenuare pinguedines: ipſius autem formæ eſt, ſubviridis aliquantulum, potentiorque magis eſt circa verni temporis initium, quando Paſcha celebratur; & alius Sardachates, circa quem lapidem albus quidam circulus apparet, ſicut in Achate, quem ii, qui fabuloſa confingunt, mala fugare pronuntiant poſſe, eumque pacificum vocant.

DE LAPIDE TOPAZIO.

TOpazium rubrum eſt ſpecie poſt lapidem, qui Carbunculus appellatur. Inventus eſt autem

(1) Epitome: πρῶτος λίθος Σάρδιος ὁ Βαβυλώνιος οὕτω καλούμενος. *Primus lapis Sardius Babylonius dictus fuit.*

(2) Nempe alia quoque Babylon fuit in Ægypto, de qua pluribus egi in *Exercitationibus Hiſtorico-Criticis de Romano D. Petri itinere, & Epiſcopatu &c. Exerc.* 10.

(3) Corrige *Medici*. Epitome GESNERI: οἱ ἰατροί.

autem in Topaze civitate Indiae [1], in corde lapidis ab his, qui ibidem lapides tunc caedebant. Quem lapidum caeſores intuentes ſplendidiſſimum, delectati pulchritudine ejus, oſtenderunt Alabaſtris [2] quibuſdam negotiatoribus, parvoque pretio vendi-

(1) Hujus urbis nemo alius mihi notus meminit præter EPIPHANIUM hoc loco, licet celebris apud veteres auctores ſit inſula *Topazos* dicta. Itaque aut erravit EPIPHANIUS urbem pro inſula accipiens, aut etiam inſulæ metropolis Topaza dicebatur. Porro de ſitu hujuſce inſulæ non una eſſe videtur omnium ſententia; ſcilicet STEPHANUS in India collocat; in Mari Rubro JUBA apud PLINIUM *lib.* 37. *cap.* 32.; in Arabia vero ARCHELAUS apud eumdem PLINIUM eodem loco, & ipſe etiam PLINIUS *lib.* 6. *cap.* 34. nec non STRABO *lib.* 16., DIODORUS SICULUS *lib.* 3. PTOLEMÆUS *lib.* 4. *cap.* 5. PSELLUS *de Gemmis*, ISIDORUS *Orig. lib.* 6. *cap.* 7., aliique. Quinimmo BRAUNIUS *de Veſt. Sacerdotum Hebr. lib.* 2. *cap.* 2. §. 92., & illud Jobi *cap.* 28. *v.* 19. פטדה כוש *Pitdath Cuſch*, quod in VULGATA redditur *Topazius de Aethyopia* reddendum eſſe cenſet *Topazius Arabicus*, a BOCHARTO doctus כוש *Cuſch* Arabiam eſſe. Verum Critici rem hanc facili negotio explicare poterunt ſi animadvertant veteris Geographiæ rationem. DIONYSIUS Periegeta Erythræum, ſeu mavis Rubrum Mare, Aethiopicum quoque appellabat, & Dionyſii Scholiaſtes EUSTATHIUS nonnullos etiam Arabicum ſinum, & Erythræum mare, unum & idem mare exiſtimaſſe docet. Porrò Indiæ nomen variis datum eſſe regionibus, Æthiopiæ autem præcipuè, nemo eſt, quem lateat; quin etiam *Indiam ad Oceanum Erythraeum ſpectaſſe* diſertis verbis EUSTATHIUS tradit, & DIONYSIUS ipſe inter ceteros pretioſos lapides, quos Indi habent etiam *glaucum nitidi Topazi lapidem* recenſet. Vide EUSTATHIUM in DIONYSIUM &c., ex Verſione cl. V. Alexandri Politi &c. Coloniae Allobrogum 1741. *pag.* 23. *&* 529.

(2) LIGORIUS Sabinæ Tranquillinæ nummum memorat, ubi erant Iſis, & Harpocrates ſpicam manu dextera geſtans cum inſcriptione ΑΛΑΒΑΣΤΡΙΤΩΝ. Aegyptium fuiſſe hunc nũmum Iſidis figura luculẽter probat, & quidem urbs Alabaſtra etiam a PTOLEMAEO in Aegypto collocatur, nec non a PLINIO *lib.* 5. *cap.* 9. *&* 37. Quod ſi STEPHANUS Phrygiam urbem eam vocat HERODOTUM teſtem adhibens, nos quidem cum extantes HERODOTI libri nullum hujuſce rei teſtimonium perhibeant, lib.

vendiderunt. Alabaſtri quoque Thebeis [1] pretio diſtraxere majori. Thebei nihilominus obtulerunt Reginae, quae tunc temporis imperabat. Quem illa ſumens in diademate ſuo in medio frontis impoſuit. Habet autem lapis iſte hanc efficaciam. Cum in cote medicinali teritur non rubrum ſucum, juxta modum ſui coloris, ſed in modum lactis emittit. Implent autem crateras plurimas, quantas hi, qui terunt, implere voluerint, & poſt hoc idem modus eſt lapidis, nec imminutus pondere, nec a rotunditate menſurae penitus immutatus. Hinc autem ſucus elicitus oculorum paſſiones apprime ſanat: itemque cum bibitur valde medetur his, qui aquoſa rabie tenentur [2], & qui ex uva mari-

na

lib. autem 8.§.136. oppidum Phrygium nomine ΑΛΑΒΑΝΔΑ occurrat; STEPHANUM hunc locum perperam legiſſe, aut mavis, perperam ejus meminiſſe ſuſpicamur: & quidem eo facilius errare potuit, quod fluvius *Alabaſtrus* dictus Troade erat, cujus mentio eſt apud PLINIUM *lib. 5. cap.* 30. SALMASIUS in Solinum pag. 394. STEPHANUM alia de cauſſa in errorem lapſum putat, ſed minus credibilis illa eſt. Demũ Alabaſtrorum gentem ignoraſſe videtur GESNERUS, quamobrem epitomen a ſe editam emendare laborans in alienam ſententiam infeliciter detorquet.

(1) De incolis celeberrimae illius Urbis haec accipe, quae cum in Aegypto olim fuerit potens armis, & maxima, & regionis Thebaidos Metropolis, nunc

.... *centum jacet obruta portis.*

ut cum JUVENALE loquar *Sat.* 15. *v.* 6. Dicta eſt non ſolum Thebe, ſed etiam Dioſpolis: unde PLINIUS lib. 5. cap. 9. *Celebratur Dioſpolis magna, eadem Thebe, portarum centum nobilis fama.*

(2) Epitome GESNERI: καὶ πινόμενος δὲ ἀντιπαθεῖ πρὸς ὕδρωπας &c. *Epotus adverſatur hydropi &c.* verum Epitome illa, quae eſt apud ANASTASIUM Sinaitam in *Quaeſtionibus &c.* habet πρὸς τὰς ὑδρομανίας &c.

na vehementer inſaniunt. Hujus enim lapidis ſucum medicorum periti talibus tribuunt.

DE LAPIDE SMARAGDO.

SMaragdus, qui & Praſinus, viridis eſt ſpeciei. Eſt autem in eis quaedam differentia; aliquos enim Neronianos vocant, aliquos Domitianos; & Neronianus quidem lapis amarus eſt [1] ſpecie valde viridis, ſplendens, ac vibrans: appellari verò Neronianum propter hanc cauſam referunt: quod Imperatorem Neronem putant oleo ſpano [2] viridi,

(1) Epitome quoque apud GESNERUM habet hic verbum πικρὸς *amarus*. In margine GESNERUS appoſuit μικρὸς *parvus*; ſed ut ex hac noſtra antiquiſſima verſione conſtat, minus recte. Licet autem πικρὸς proprie de ſapore dicatur, hic certe metaphoricè uſurpatum videtur, quod factum ſaepe invenio apud Graecos, praecipuè verò apud Julium Pollucem in *Onomaſtico &c.* Inferius quoque *auſterae* naturae ſmaragdum eſſe dicitur.

(2) Primum ſuſpicabar interpretem ignoraſſe, vocem Graecam σπανὸς Latine reddi *rarus, pretioſus*, poſtea tamen *Spano* pro *Hiſpano* ſcriptum eſſe ſenſi. Neque vero inſolens hoc eſt, cum Graecos pariter & Latinos *Hiſpaniam* & *Hiſpanum* dixiſſe *Spaniam* & *Spanum* ſexcentis probari poſſit exemplis; ſic enim Hiſpaniam appellat non uno in loco vetus interpres Juvenalis, & apud NONIUM extat *cap.16*: *Pullus color eſt, quem nunc ſpanum, vel nativum dicimus*. Quid? Hoc ipſum Hiſpanum oleum, de quo loqui videtur S. EPIPHANIUS, ſaepe memorat GALENUS, & ſemper Σπάνον ἔλαιον vocat. Itaque Oleum Hiſpanum in pretio olim maxime fuit, & laudant etiam PLINIUS *lib.15. c.2.* STRABO *lib. 3.* & RUTILIUS I. *Itin. v.150.* Geoponicorum *lib.9. c. 26.* DAMOGERONTIS extat monitum de ratione conficiendi oleum illi ſimile. Romae autem illius mercatores peculiare collegium conſtituiſſe ex Inſcriptione in Monte Aventino reperta, & a REINESIO deſcripta pag. 460. conicitur, in qua

NEGOTIATORES OLEARI
EX BAETICA

Porro

di [1], vel liberirtino [2], alii verò dicunt amygdalino, alii ſuſino [3] praecepiſſe montem rigare : alii verò nequa-

Porro etiam apud GRUTERUM pag. 466. n. 7. occurrit Inſcriptio Romae poſita cuidam

OLEARIO EX BAETICA.

& in App. pag. 1116. n. 1. ex ipſius Romae ruinis erutum hoc legitur Epitaphium:

D M
L. MARIO
PHOEBO
VIATORI
TRIBVNICIO
DECVRIAE . MAJO
RIS . MERCATORI
OLEI . HISPANI . EX
PROVINCIA
BAETICA.

(1) SVETONIUS in *Jul. Caeſar. cap.* 53. oleum *viride* opponit *condito*, nempe, juxta diverſum pronuntiandi modum, *vetuſto*, aut *medicato*, *non puro*. Oleum viride dicebant Latini, quod ex immatura olea exprimebatur, docentibus CATONE *cap.* 65. COLUMELLA *cap.* 50. PALLADIO *lib.* 11. *tit.* 10. & SERVIO in v. 86. *lib.* 2. Georgicorum. Pro optimo oleo habebatur, unde oleum viride idem eſt ac oleum optimum. Graeci ὀμφάκινον dicebant. *Geoponicorum lib.* 9. *cap.* 26. & 27. ἔλαιον ὀμφάκινον, ἢ ἄλλως καλόν.

(2) *Liberirtinum* oleum nuſquam alibi memoratum novi : & hinc quomodo emendarem ſolicitus multa movi animo, utrum fortaſſis reſtituendum eſſet *Liburnico*, tale enim oleum, Iſtrianum quoque dictum, ut diſertè docetur *Geoponicorum lib.* 9. *cap.* 27., quod Iſtriae Liburnia adhaereret, APICIUS vehementer laudat *lib.* 1. *cap.* 5. & cum Baetico certabat par, PLINIO teſte laudato ſuperius loco. Porro cum eumdem PLINIUM Africani olei laudatorem offenderim, & ſubierint ex GRUTERI inſcriptionibus pag. 426.

MERCATORES OLEARI AFRARI.

Libertinenſes in Affrica fuiſſe ſtatim memini, nec fugiebat quandã Libertinorum gentem memoraſſe SUIDAM: ſed tandem cum ex τὸ *vel* videretur vocem *Liberirtino* eſſe poſitam tamquam ſynonimam, ut ajunt, voci *Spano*, nempe *Hiſpano*, primò utrum *Liberitano* reponendum foret, anceps fui, celebris enim in Hiſpania extitit urbs nomine Illiberis, de qua PLINIUS *lib.* 3. *c.* 3. *Iliberi*, *quod Liberini*. Deinde verò haud inſcius librariorum vitio ſaepe factum eſſe, ut litteram ultimam ſuperioris verbi in principio ſequentis mss. Codices interdum repetant, praeterea videns interpretem non uno in loco Graeca non eſſe aſſecutum, corrigendum eſſe, quantum conjectura aſſequi licet, cenſebam : *vel Ibero*, in Graeco autem fuiſſe ἢ Ἴβηρ ϑλῶ, quae ultima vox apud Graecos non raro ſolius ornamenti gratia adponitur.

(3) Σέσινον dicitur oleum, ſeu mavis unguentum ex liliis confectum, cujus meminit paſſim HIPPOCRATES, & alii &c.

nequaquam, ſed ajunt Neronem, vel Domitianum oleum in vaſis aenei nicenis [1] immittere, quod ex aeris ipſius aerugine per tempus virideſceret, & ſic ex eo montem rigare: petramque ſuſcipientem hoc oleum plus in viriditate, atque perſpicuitate floreſcere: alii vero minime, ſed vocatum fuiſſe Neronem quemdam memorant antiquum artis pinariae [2] ſcientiſſimum, & in hujuſmodi lapidum peritia valdè callentem, qui adinvenit hanc Smaragdi neceſſariam ſpeciem, & ex ipſo Neronianum primitus appellari. Eo vero modo, quo diximus de Neronianis, & de Domitianis advertendum eſt. Fuit enim Domitianus Imperator poſt Veſpaſianum, & fratrem ſuum Titum, qui vaſtavit [3] Hieroſolymam. Amatores autem vanarum rerum ii Principes extiterunt, Nero ſcilicet, atque Domitianus. Sunt & alii Smaragdi, unus quidem in India [4] nimis Neroniano conſimi-

(1) Locus in primis mendoſus. Epitome GESNERI habet ἐν σκεύεσι βαλεῖν ἱκανοῖς quod JOLAS vertit *in multa vaſa infudiſſe*. Noſter interpres, ni fallor, invenit νικανοῖς, Littera ν, quae in ſuperiori verbo βαλεῖν ultima eſt, duplicata, ut in mss. non raro evenit, & ignorans quomodo explicaret, vertit *Nicenis*. Itaque haud temerè liceat corrigere: *in vaſa aenea multa, apta, capacia βαλεῖν infudiſſe*, atque adeo *infundere juſſiſſe*: hic enim βαλεῖν pro imperandi modo eſt, quod Graecis non inſuetum.

(2) Quaenam eſt *Ars pinaria*? Epitome GESNERI ita loquitur: ἄλλοι δὲ φασι Νέρωνά τινα τεχνίτην τῶν παλαιῶν πιναροποιὸν ἤ πως λιθουργὸν ἐφευρεῖν τὸ ἀναγκαιότατον τοῦ σμαράγδου. JOLAS Hierotarantinus in ſua verſione praetermittit omnino vocem πιναροποιόν. Et profectò quid nam ſibi vult? Cl. Vir Amicus meus reſtituebat πινακοποιὸν. *Tabularum fabricatorem*.

(3) In Cod. *vaſtabat*, ut puto pro *vaſtabit*, *vaſtavit*.

(4) Epitome GESNERI habet: ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ.

ſimilis : alter verò in Aethiopia, qui & in Phiſon flumine reperitur. Unde Divina quoque Scriptura ſermoni noſtro congruit dicens : *Phiſon ipſe eſt, qui circuit omnem terram Ejulat, ... ibi invenitur lapis Praſinus*. Sed & Carbunculum illic eſſe teſtatur [1]. Hic autem Phiſon a Graecis quidem Indus fluvius dicitur; a Barbaris verò, & Evilaeis Barimanaſi [2], ab Indis quoque, & Bugeis [3] Ganges appellatur, pluresque Graecorum Scriptores Gangem fluvium nomine iſto cognominant [4], qui permanat univerſam terram Evilat. Ejulaeos autem dicunt interiores Indos. Circuit & Aethiopiam, quae voca-

(1) Nempe Geneſeos *cap.* 2. *v.* 12. Sequitur autem EPIPHANIUS verſionem LXX.

(2) Quid hoc monſtri eſt? Indus fluvius a monte Paropamiſo exoritur PLINIO, MELA, aliiſque Geographis teſtantibus. Sub hoc monte Paropamiſadarum regio erat, ſeu mavis Parapamiſadarum, aut Paropaniſidarum, mons enim, unde regioni nomen, Paropamiſus, & Parapamiſus invenitur appellatus, necnon *Parapaniſus*, & contracta voce *Parpaniſus* a DIONYSIO v. 1097. Itaque cum interiores Indos ſub Evilaeorum nomine intelligat EPIPHANIUS, ni fallor, reſtituendum eſt *Evilaeis Paropamiſi*, nempe Indis ad radices Paropamiſi habitantibus.

(3) Numquid *Buzaeis*? Gens hujus nominis in Marmarica mediterranea degebat, PTOLEMAEO teſte.

(4) Mirum minime eſt EPIPHANIUM putaſſe *Phiſon* eſſe *Gangem*, etenim plerique veterum idipſum ſenſerunt; ſed plane mirum, & inſolens eſt *Gangem* feciſſe unum eumdemque fluvium cum *Indo*. Suſpicarer ſententiam ab interprete corruptam fuiſſe, ſed ſuſpicionem hanc omnino diluit alter EPIPHANII liber, nempe *Ancoratus*, ubi quoque §. 58. docetur *Phiſon* ab Indis & Aethiopibus *Gangem* dici, a Graecis verò *Indum*. Porrò EPIPHANIO turpius erravit CAESARIUS, qui Dialogo 3. *reſp.* 144. non ſolum *Gangem* & *Indum*, ſed *Iſtrum* quoque ſeu *Danubium* confundit dicens, *Phiſon* ab Indis, & Aethiopibus *Gangem* eſſe appellatum, *Iſtrum*, & *Indum* à Graecis, ab Illyriis, & Ripianis *Danubin*, à Gothis *Dounautin*.

vocatur Occidentalis, atque magna Aethiopia, & hinc in Oceanum labitur [1] : propter quod, & Carbunculus lapis curſu fluminis hujus attractus in locis projicitur, quæ ſunt circa Libyam, ubi nominati ſuperius Aethiopes commorantur [2]. Aquilas autem

(1) Eadem in *Ancorato* occurrunt: *Hic ambit regionem Evilath majorem videlicet, ac minorem, quae eſt Elimaeorum provincia, ac magnam Aethiopiam penetrans ad Auſtrum labitur, & intra Gades in ingentem Oceanum erumpit*. DALLAEUS *de uſu Patrum p.*241. PETAVII nota Geographiam iſtam mirificam, & abſurdam dicentis abutitur, veluti ſua, ut S. EPIPHANII auctoritatem minuat; at vero parum proficit Heraeticus, neque, enim nos in omnibus diſciplinis claruiſſe volumus Ss. Patres, ſed tantummodo, quae ad Fidem, & mores ſpectant, cum ab eis ſumma conſenſione traduntur, & veneramur, & credimus. Ceterum MARCELLUS ANCYRANUS in *Colloqu. Critic. de Sphalmat. virorum in re litteraria illuſtrium* pag. 13. Epiphanium à PETAVII, & DALLAEI criminatione, defendere ſibi ſuadet, aut legendo γαδάρων, cujus nominis gentem ad oſtium Gangis ſitam pro certo habet, ubi PETAVIUS legit γαδείρων, aut interpretando γαδείρων non *Gades* ut PETAVIUS, ſed *terminos*, aut potius *ſepes*, inquit enim inter diſruptas rupes Gangem in Oceanum intrare. Enimvero circa Gangis oſtia populos fuiſſe *Gangaridas* dictos univerſa teſtatur antiquitas. *Gargaridas* vocat DIONYSIUS Periegeta, *Gandaridas* DIODORUS Bibl. lib. 2. cap. 37. Porro dicti ſunt etiam *Gandarae*, *Gandarii*, *Gandri*. Vide SALMASIUM in Solinum &c. Secundum hanc notitiam intelligendum eſſe, aut ſaltem reſtituendum S. EPIPHANII locum in *Ancorato* non dubito.

(2) Quo modo Ganges Aſiaticum flumen Carbunculum proicit ad loca circa Libyam? Quo modo circa Lybiam commorantes dici poſſunt Aethiopes illi, quos circum labitur Aſiaticum flumen Ganges? Aethiopia alia fuit in Aſia, alia in Affrica: & haec fortaſſis diviſio errandi anſam EPIPHANIO praebuit: quod quidem eo quoque, magis probabile fit, quia Africana Aethiopia in Orientalem, & Occidentalem partiti ſunt multi, ut HOMERUS Odyſſ. A. v. 23. PLINIUS l. 5. cap. 8. & STRABO lib. 1. cum tamen alii Aethiopiam Orientalem dixerint Aſiaticam Aethiopiam. Vide, HERODOTUM lib. 7. cap. 70. Ceterum minus inconcinne loqui videtur S. EPIPHANIUS in *Ancorato &c.* magnam Aethiopiam, quam propter

autem interpres in Geneſi Lapidem Praſinum, neque Praſinum interpretatus eſt, neque Smaragdum, ſed Hebraica interpretatione uſus in ſuperficie, & inveniens inHebraeo nomẽ lapidisBodallin [1], quod ſeptuaginta dixerunt *ibi invenitur lapis Praſinus*, Aquila [2] dixit *ibi invenitur Bidellium*. Eſt autem Bidellium [3] quoddam unguentum, ſive incenſum, quod defertur ex India. Sunt autem differentiae Smaragdi octo [4], quantum potuerunt ſinguli reperire; naturaque ejus cum ſit viridior, & auſtera, tamen ii, qui ſunt ex Aethiopia, vel India, hepatis, ideſt jecoris ſimilitudinem referunt. Reſtat itaque jam nobis de monte illo, qui rigabatur aliquando vel à Nerone, ſicut ſermone vulgatum eſt, vel à Domitiano, in qua patria eſt ſitus, exponere. Eſt enim introrſus in Mari Rubro, quod ſic appellatur, in ipſo greſſu [5] regionis Indorum, quarum gentium differentiae quamplurimae ſunt. Olim quippe Indi in novem regna fuerant diſparati, ſicuti fama celebratum

pter Gangem ponit, pro Aſiatica accipiens, minorem vero, quam Geon adluere ſcribit, pro Affricana. Haec ſaltem minime inter ſe pugnant.

(1) Nomen Hebraicum eſt: בדלח, *bedolach*.

(2) Nota quod ſupra in mss. erat, *Aquilas*, ut religioſe edidimus.

(3) Sic Cod. ms. ſed verum nomen eſt Bdellium. Eſt autem Bdellium gummi genus, quod arbor nigra eodem nomine vocata exſudat. Vide DIOSCORIDEM lib. I. cap. *69*. PLINIUM lib. II. cap. *9*.

(4) PLINIUS lib. 37. cap. 5. duodecim Smaragdorum genera recenſet.

(5) Fortaſſis interpres ſcripſerat *ingreſſu*.

bratum eſt [1]: ideſt Alabaſtrorum [2], Homeritorum

(1) In ſumma Indicarum rerum ignoratione verſabantur antiqui. STRABO *lib.* 5. diſerte ait, omnes illos, qui de India ſcripſerunt, pleraque mentitos eſſe, & lib. etiam 15. de mendacibus Indiae rerum narrationibus queritur. ARRIANUS *Hiſt. Ind.* §. 7. MEGASTHENEM centum duodeviginti populos in India ſtatuiſſe referens adimit illi fidem, tum quod totam Indiam non peragraverit, tum quod omnes gentes Indiae commercia inter ſe non exercerent. Quae hic recitat EPIPHANIUS unde acceperit, quis dicat? Populos nominat tanquam olim in India praecipuos, quorum nulla apud ceteros mentio, aut ſaltem pro populis magni nominis non habentur. Porrò etſi MEGASTHENES Gentes centum duodeviginti in India ſtatuentem carpat ARRIANUS, multas tamen fuiſſe fatetur. Quod ſi falſus etiam ſit, eodẽ ARRIANO adnotante, CTESIAS, qui non minorem reliqua Aſia Indiam facit, tamen Regionem vaſtiſſimam fuiſſe dubitari nequit, & ita plenam populo, ut HERODOTUS *lib.* 3. §. 94. Indos multitudine quaſcumque alias nationes ſuperare affirmaverit. Itaque unde nam novit S. EPIPHANIUS in novem regna Indiam totam fuiſſe quondam diviſam? Sed illud quoque animadvertendum maxime eſt, tam late Indiae nomine uſos eſſe veteres, ut Indos dixerint quoſcunque populos minus notos. Porro Aethiopiam praecipue eo deſignarunt, ut videre eſt apud JOBUM LUDOLPHUM *in Commentar. ad ſuam Hiſt. Aethiopicam p.* 75. *&c.* Et quidem ſic plane utitur hoc loci S. EPIPHANIUS, indubium enim eſt Homeritas, Axumitas &c. populos Aethiopes fuiſſe. Vide JOBUM LUDOLPHUM p. 65. &c. Demum animadvertas velim gentes, quas hic S. EPIPHANIUS ſub Indorum nomine recenſet, alias in Africa eſſe, ut Alabaſtri, Axumitae &c. alias in Aſia, ut Homeritae &c.

(2) De his dictum eſt pag. 7. & Aegyptios populos fuiſſe animadvertimus, ita ut miremur, quonam modo ad Indiam eos referat S. EPIPHANIUS. Verum HIGINUS quoque Fab. 275. Jovem Thebas, Aegyptiam urbem, in India condidiſſe dicit. Praeterea SERVIUS ad illud *lib.* 2. *Georgicorum v.* 117.

..... ſola India nigrum
Fert ebenum

ſubdit: *atqui & in Aegypto naſcitur, ſed Indiam omnem plagam Aethiopiae accipimus*. Quo in loco duo haec docere videtur SERVIUS ad rem noſtram appoſitè, nempe: Aegyptum tamquam Aethiopiae partem eſſe habitam, & ſub Indiae nomine omnem Aethiopiae plagam eſſe acceptam. Porrò EUSTATHIUS quoque in DIONYSIUM Periegetam pag. 106. de Aethiopibus ad Aegyptum loquens ait: *Propter quos ipſa etiam Aegyptus*

rum [1], Azomitorum [2], cum Dulitibus [3], Bugaeorum [4], Tajanorum [5], Iſabenorum, Liberiorum, Diberiorum cum Ichtyopagis [6], & Sirindibenenorum cum Evi-

laeis :

gyptus vocata eſt aliquando ..... Aethiopia. Quid quod toti Africae datum novimus Aethiopiae nomen ex EZECHIELE Tragoedo apud EUSEBIUM de *Praep. Evang. lib. 9. cap.* 28.?

(1) PLINIUS *Homeritas* memorat lib. 6. cap. 28. & ob commercia Indica opulentiſſimos vocat. LUDOLPHUS a Sabaeis diſtinguendos non eſſe probat *laud. lib.* pag. *66.*

(2) Juxta *Aſtaboram* flumen, ſeu mavis *Aſtaborram*, aut *Aſtaborem*, omnibus enim hiſce nominibus appellatum invenimus, urbs quondam fuit nomine Axume, ab aliis Auxume dicta, & a nonnullis etiam Axome, quam principem urbem, & regiam fuiſſe non ſolum novimus ex PTOLEMAEO, ſed etiam ex S. ATHANASIO in *Apol. contra Arianos* §.*29*. PHILOSTORGIO lib. 3. cap. *6.*, & NONNOSO apud PHOTIUM in *Bibl.* &c. Porro non ſolum cives, ſed tota gens huic urbi ſubjecta, quam nunc Habeſſinos dicimus, & habitaſſe contra Homeritas PROCOPIUS Caeſareenſis notavit Πεϱσικῶν *lib.* 1. ab ea nomen referebat acceptum. Vide LUDOLPHUM in *Commentario &c.* pag. 67. & 251. Ne quis autem miretur *Azomitarum* hic pro *Axumitarum* eſſe poſitum, animadvertere eſt, videri antiquos verum hujuſce gentis nomen ignoraſſe, & idcirco eam, ejuſque Metropolim ſimilibus quidem, ſed variis appellaſſe nominibus. Praeterea litterarum ξ & ζ ſimilitudo varietatem auxit, & quidem etiam in *Ancorato c.* 58. legitur Geon labi per Ἐζομίτιν pro Αξȣμιτιν. Verum cap. 115. ejuſdem *Ancorati* extat, Αυξομῖται: & in *Panario &c. H. Sethianorum* legitur, quod Pſus fuit auctor ſermonis τῶν Αξȣμιτῶν. Ejuſdem Panarii lib. 1. cap. 5. Axumiticum tractum offendimus dictum τὰ Αξιωματικὰ, ſed aperto errore.

(3) Plures videntur fuiſſe olim urbes dictae a verbo Δȣ̃λος *Servus* ſi conſulimus STEPHANUM in voce Δȣλωνπόλις, ubi inter cetera haec habet, quae ſi forte huc referri poſſint, videant alii: *Eſt quoque Dulopolis caſtellum in Aegypto, cujus meminit Olympianus. Gentile: Dulopolita.* ἔςι καὶ χωρίον ἐν Αἰγύπτω, Δȣλόπολις, ὥς φησιν Ὀλυμπιανός. τὸ ἐθνικὸν: Δȣλοπολίτης.

(4) Vide ſupra pag. 12. n. 3.

(5) Numquid Tajanorum? ſcilicet gentem hujus nominis memorat S. EPIPHANIUS in Ancorato §. 115. ubi longam variorum populorum ſeriem digerit, ſed eorum quoque pleroſque nominibus plane incognitis.

(6) Reſtitue *Ichthyophagis*. Populi ſic vocati, quod piſces vo-

rarent,

laeis: ſed nunc multo plures ſunt, quippe diviſi à ſocietate, quam inter ſe prius habuerant Dibeni [1] ab Jchthyopagis, & Sirindibeni ab Evilaeis. De his autem, cum rurſus eorum ad loca ventum fuerit, hiſtorica narratione referimus. Mons autem, de quo nunc nobis ſermo eſt, tunc Romanis erat ſubditus. Smaragdinum [2] vero ſic vocatur naturaliter Inſula modica, ex adverſo ſita Beronicae, in qua Portus eſt Indiae [3] dirigens ad Thebaidam,

C quae

rarent, variis fuerunt in locis, ſed hi videntur eſſe Ichthyophagi, qui a STRABONE poſt Ophiodem, ſeu Topazon inſulam habitaſſe dicuntur, & poſt fauces Arabici ſinus, quique in vetuſta tabula ad PTOLEMAEI deſcriptionem comparata collocantur in ora maritima, ab Albo portu ad Berenicem uſque, CELLARIO docente *Geographiae Antiquae* lib. 4. cap. 1.

(1) *Dibeni* hic dicuntur, qui modo dicti ſunt *Diberii*. Cum mihi nullo alio ex loco neque Diberii, neque Dibeni noti ſint, utramque lectionem integram relinquo.

(2) Sic ms. Porrò inſulae a Smaragdo nomen habentis nemo alius diſertè meminit; at cum THEOPHRASTUS in lib. περὶ λίθων pſeudoſmaragdos, & ſmaragdos quoque pretioſiores in inſula objacente Calchedoni, PLINIUS vero *l.* 37. *c.* 5. in monte juxta Calchedonem, qui Smaragdites vocabatur, inveniri doceat, montem hunc in inſula a THEOPHRASTO memorata fuiſſe crediderim, & hanc eſſe inſulam, cujus meminit EPIPHANIUS, quae pariter Smaragdites, aut Smaragdina, aut demum Smaragdinon diceretur. Apud PTOLEMAEUM montis ſmaragdi mentio eſt *lib.* 4. *cap.* 5. & eum collocat inter Necheſiam, & Lepten, quam ſequitur Berenice, aut mavis, Beronice. Praeterea notandum eſt inſulam illam ab EPIPHANIO parvam dici, ita ut mirum non ſit, Geographos ſolius montis meminiſſe, fortaſſis enim fere uno illo monte tota conſtabat. Nonnulli editi libri THEOPHRASTI, & PLINII *Carchedonem* pro *Calchedonem* habent, ſed injuria, ut SALMASIUS, HARDUINUS, aliique viri docti adnotarunt.

(3) Oppidum, PLINIO teſte l. 6. c. 29. *matris Philelphi nomine* Beronice vocatum propter Arabicum ſinum erat ad Orientem in continenti Aegyptiae regionis Thebaidos, contra Arabiam, quamobrem celeber portus fuit, unde ex Aegypto in Arabiam & Indiam, & hinc in Aegyptum navigabant.

quae à continenti Terra Thebaida diſtat unius diei curſu, cum eſt navigium proſperum, hoc eſt millibus octoginta. Contigua eſt autem Beronicae, quae ſic appellatur, Regioni Elephantinae [1], nec non & Telmi [2], quae nunc a Blemis [3] obtinetur. Corruerunt autem Montis hujus metalla, ſuntque metalla alia in ipſorum Barbaria [4] Blemmiorum juxta Tel-

(1) De Nili inſula loquitur apud Geographos celebri, in qua urbem quoque *Elephantidem* dictam extitiſſe auctor eſt MELA *lib.* 1. *c.* 9.

(2) De Talmi accipio Aegypti urbe in extremis finibus, ut ex Itinerario ANTONINI conſtat: & OLYMPIODORUS apud PHOTIUM Blemyis conterminam vocat.

(3) Blemmyes intellige, ſeu mavis, Blemyes, aut Blemmyas, gentem, quam OLYMPIODORUS, ut dictum eſt, juxta Talmin ponit. Porrò etiam in *Anc.* §. 58. Nilum Βλεμενίαν alluere, nempe Blemmyarum regionem EPIPHANIUS ſcribit; quod ſi ex STRABONE l. 17. p. 786. colligitur Blemyas ex utraque Nili parte habitaſſe, plures tamen habitarunt certe ab orientali parte, & quidem variis in locis diſperſi; ſunt enim qui ad Talmin ponunt, & qui ad Catadupa, ut DIONYSIUS, EUSTATHIUS p. 107. & AMMIANUS l. 14. c. 4., & qui infra Meroem ut STRABO, cum quo concinere dicas CLAUDIANUM, & qui ſocios urbis PTOLEMAIDIS contra Romanos facit ZOSIMUS l. 1. c. 71. PTOLEMAEUS autem ſub Molibis ponit, ſub Nubis AGATHEMERUS *Geog. l.* 2. *c.* 5. & PROCOPIUS; quin etiam hi Blemyes ἕτεροι Βλέμμυες, *alii Blemyes* ab AGATHEMERO dicuntur, quod maxime eſt conſiderandum, etenim plures igitur fuerunt Blemyes alii Aegypto viciniores, & alii remotiores: ex PROCOPIO tamen colligo propriam Blemmyarum regionem fuiſſe interiorem illam ſub Nubis, & hinc colonias deduxiſſe Aegypto vicinas armorum vi. Vide PROCOPIUM lib. 1. *de Bello Perſico* cap. 19.

(4) Quidquid alienum erat ab imperio Romano Graeci Latinique Scriptores praecipue medii aevi Barbariam dixerunt, quamobrem mirum minime eſt, Blemyarum regionem ab EPIPHANIO Barbariam dici: quod ſi quis malit ad regionem illam Africae, quae peculiari nomine Barbaria dicta eſt, regionem Blemyarum retuliſſe EPIPHANIUM, opus eſt, ut illud quoque aſſerat, aut duas gentes ejuſdem nominis diverſis locis habitantes EPIPHANIUM commiſcuiſſe, illi enim

Telmeos [1] in Montibus conſtituta [2], quae nunc effodientes Barbari Smaragdos incidunt. Vis autem lapidis hujus in ſpeculandam faciem dicitur, & ab his, qui fabuloſa confingunt, praeſcius eſſe futurorum.

DE LAPIDE CARBUNCULO.

CArbunculus habet ſpeciem rubricae [3] nimis acutiſſimae. Naſcitur autem apud Carthaginem Libyae, quae Africa vocatur. Alii vero dicunt hunc lapidem ſic inveniri: non videri per diem, ſed per noctem: procul autem in modum lapidis, vel carbo-

enim ſolum Blemyes in Barbaria habitantes dici poſſe videntur, quos ſub Molibis PTOLEMAEUS collocat, cum Barbaria regio fuerit propter Barbaricum ſinum protenſa inter ipſum Barbaricum ſinum & Nilum, ut conſtat ex PTOLEMAEO, qui Raptam ejus Metropolim facit, necnon ex AGATHEMERO l. 2. c. 11. & 14., & MARCIANO Heracleota in *Periplo &c.* l. 1. §. 2., aut multo longius Barbariae fines EPIPHANIUM extendiſſe, & quidem ANASTASIUS Sinaita in *Anagogis ſuper ſex dierum opus* l. 3. in eam Pentapolim collocat, regionem nempe PLINIO docente *lib.* 5. *c.* 5. *illuſtratam urbibus maxime quinque Berenice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, Cyrene*, & STEPHANUS quoque eam apud ſinum Arabium eſſe docet. Scilicet unius regionis nomen ad finitimas etiam latè non rarò tranſiit.

(1) Legendum videtur *juxta Telmin*, aut *Talmin*.

(2) HELIODORUS *in Aethiopicis &c. lib.*78. *&c.* bellum deſcribit ab Hydaſpe Aethiopum Rege cum Perſis geſtum propter *ſmaragdea metalla*, τὰ σμαράγδεια μέταλλα.

(3) Latinis Rubrica eſt peculiaris quaedam terra rubei coloris ad tingendum apta. Epitome GESNERI habebat Λίθος ἄνθραξ ὄντος εἶδος ξυφοίνικον ἔχει GESNERUS autem reponendum cenſuit φοινικοῦν, vel ὀξυφοίνικος. Epitome ANASTASII legit: Ἄνθραξ ὀξυφοίνιστος μέν ἐστι τῷ εἴδει. *Carbunculus eſt colore Phœniceo vehementi.*

nis ignis naturaliter ſcintillas emittere, & hora quidem ſicuti carbo ignis accendi, hora vero deſinere, ita ut ſplendorem ejus, qui hunc lapidem quaerunt, eminus intuentes ob hoc ipſum, quod per intervalla comparet, & rurſus extinguitur, eum eſſe cognoſcunt, pergenteſque ad ejus fulgorem, ita reperiant. Sed qui eum portat, eum latere non poteſt. Nam quibuslibet veſtimentis occulat, ſplendor extra veſtimenta conlucet: unde & Carbunculus appellatus eſt, ob hanc ſcilicet cauſam. Parumper autem & Ceraunius ita lapis vocatus, huic videtur eſſe conſimilis: dicunt autem Ceraunium quidam, & Vinarium [1], quod inſtar vini flavi coloris exiſtat. Eſt nihilominus & Calchedonius [2], quem ſic appellant, & ipſe ſpecie proximus lapidibus iſtis, qui in iiſdem loci partibus invenitur. Nec mirum, quod Divina Scriptura in Phiſon eum flumine eſſe pronuntiat, cum poſſit & in Africa reperiri. Fluit enim Phiſon in mare juxta regionem Auſtralem, & Occidentalem Oceanum. Circuit Oceanus univerſum orbem terrarum, ſed in Occidentalem ejus partem Phiſon [3], ut diximus, influit, & idcirco lapis iſte, in Libyae partes advehitur; dicit autem Scriptura

(1) Epitome GESNERI οἰνωπὸν.

(2) Etiam Epitome GESNERI habet χαλκηδόνιος quam lectionem hinc patet injuria a GESNERO ſollicitari appoſita voce καρχηδόνιος.

(3) Mira iterum commentatur de Phiſon flumine EPIPHANIUS, ut ea conciliet, quomodo tum apud Carthaginem Carbunculus reperiatur, tum in Phiſon.

ra Divina [1]: *Fluvius egreditur ex eadem ad irrigandum Paradiſum, qui inde dividitur in quatuor initia. Nomen uni Phiſon: iſte eſt, qui circuit omnem terram Evilat, ubi eſt aurum, & aurum terrae illius optimum; ibi eſt Carbunculus, & lapis Praſinus.*

DE SAPPHIRO LAPIDE.

SApphirus lapis dicitur in modum purpurae [2], quam Blattam vocitant [3], cujus eſt preſſior ſpecies: multa vero genera ſunt hujus lapidis; eſt enim in ipſis regalis auri punctis intermicans, qui non adeo eſt mirabilis, ſicut purus ille lapis, qui per omnia purpurae ſpecie renitet, & hic fortaſſis eſſe dicitur in India, & in Aethiopia, propter templum Liberi patris apud Indos, quod habere dicitur, licet incredibile videatur, CCCLXV. gradus, omnes ex lapide Sapphiro. In ornamentis autem ſuis, & monilibus Reges utuntur eo vel maxime, quia mirabilis eſt, atque pulcherrimus, & gratioſus: unde & nonnulli vocaverunt eum

moni-

(1) Geneſeos cap. 2. v. 10. 11. 12. 13. ſecundum verſionem LXX.

(2) Supple *lucere*, *ſplendeſcere*. In Epitome GESNERI: *λίθος σάπφειρος πορφυρίζων, ὡς βλάττης πορφύρας τῆς μελαίνης τὸ εἶδος*. *Lapis Sapphirus purpuraſcit, ut ſpecies Blattae, id eſt, purpurae nigrae.*

(3) Purpuram nempe optimam: talis enim purpura *Blatta* eſt olim appellata a *blatta* vermiculo ſic *a nocendo ἀπὸ τοῦ βλάπτειν* dicto, quia apprehenſus manum hominis tingit. EGNATIUS in illud Lamptidii in vita Heliogabali: *Paraverat igitur funes blatta & ſerico & cocco intortos*, adnotat, *Blattam* purpuram eſſe ex Indico Conchylio factam, ſed ipſum Tyrium oſtrum nomen idem obtinuiſſe dubitari nequit canente SIDONIO in *Paneg. Majorani v.* 48.

Pontus Caſtorea, blattam Tyrus, aera Corinthus &c.

monilis ornatum. Pellit etiam dolores, nam ſi teratur cum lacte medela ſcabioſis, & ulceroſis efficitur linitus ſuper loca, quae fuerint vulneribus aſperata. Scriptum autem eſt in Lege [1], viſionem Moſi in monte veluti ſuper lapide Sapphiro fuiſſe declaratam.

DE LAPIDE JASPIDE.

JAſpis eſt lapis velut ſpeciem Smaragdi referens, qui apud oſtia Thermodontis fluminis invenitur, & apud Amathunta [2], non quae in Cypro

(1) Nempe *Exodi cap.* 24. *v.* 10. Epitome GESNERI ipſas etiam Legis tabulas ex Sapphiro fuiſſe inſinuas veram EPIPHANII ſententiam, ut hinc conſtat, corruptam exhibet, & illi injuria commentum intexit, quod Hebraeis LYRANUS adtribuit, & invenitur quoque apud SUIDAM verbo Μωϋσῆς. ABULENSIS redarguit Hebraeos etiam quod dixerint Moyſem poſtquam ob peccatum populi tabulas fregerit, collegiſſe fragmēta, & hinc ſe ditaſſe. Ceterum hiſtoriam, atque adeo fabulam hanc non dubito ortum duxiſſe ex eo, quod Deus daturus legem Moyſi talis proceſſerit conſpiciendus, ut haberet *ſub pedibus quaſi opus lapidis Sapphirini*, ut legitur *Exodi c.* 24. *v.* 10. Enimvero Sapphirum tabularum ex Sapphirino Dei throno excifum fuiſſe aperte dictitarunt Rabbini, & earum pondus fecerunt quadraginta Sata. Vide notas majores DRUSII *tom.* I. *Critic. Sacr. &c.*

(2) Locus mirè corruptus. Utraque Epitome habet Jaſpidem inveniri apud Amathunta Cypri. Itaque aut τὸ *non* oſcitanter eſt additum, aut aliquid aliud oſcitanter eſt praetermiſſum. Fortaſſis ſcripſerat S. EPIPHANIUS Smaragdos inveniri apud Amathunta, *non quae trans Jordanem eſt, ſed quae eſt in Cypro*: Amathus enim oppidum maximum omnium & munitiſſimum inter ea, quae trans Jordanem erant, a JOSEPHO *Antiq. lib.* 13. *cap.* 13. *& de Bello Jud. lib.* I. *cap.* 8. memoratur, necnon ab Auctore *de Locis S. Scripturae &c.* De Amathunte autem urbe in inſula Cypro celeberrima, unde toti etiam inſulae Cypro Amathuſiae nomen eſt datum teſte PLINIO, nihil intereſt dicere, & ſatis ſit recordari, *metalli fecundam* dici ab OVVIDIO *Metam. lib.* 10. *v.* 220. *& v.* 530. *Metalli gravidā.*

pro eſt: ſed naturaliter Amathuſiorum [1] generatio multiplex habetur. Hic vero lapis hanc habet ſpeciem: ſub Smaragdo eſt intervireſcens, ſed obtunſior, & obſcurior, interiuſque corpus habet viride ad inſtar aeruginis aeris. Delectantur autem phantaſiae, ideſt ſpeculationes huic inſidere, ſicut aſſerunt, qui fabuloſa commemorant [2]. Eſt & alia Jaſpis albidior, quam mare: flore vero, tincturaque preſſior [3]: alia vero in ſpeluncis Idae montis, qui eſt in Phrygia, reperitur ſimilis ſanguini Cochleae, ſed lucidior magis, & veluti ſimilior vino, & Amethyſto rubicundior; non enim ſunt unius coloris, ejuſdemque potentiae, ſed alia quidem rarior eſt, & albidior, quam aer fumi nimis effulgens, nec impar item ceruleae vibrationis [4], veluti ſi tempore hyemis de terra vapor, aut nebula

(1) Cod.: *ſed naturam littam Mathuſiorum*. Reſtitui prout ab Interprete fuiſſe ſcriptum cenſui.

(2) HIERONYMUS hinc certe mutuatus eſt, quae habet *lib.* 15. *Comment.* in ISAIAE cap. 54. *Jaſpidum multa ſunt genera, alius eſt enim Smaragdi habens ſimilitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur* Grammatias, *quo omnia plantaſmata fugari autumant. Alius viridior mare, & tinctus quaſi flloribus: hunc in Phrygiae monte Ida, & in profundiſſimis ſpecubus ejus naſci referunt. Alium verò juxta Iberos, Hircanoſque, & mare Caſpium reperiri, & praecipuè juxta lacum Nauſin, Eſt & alius Jaſpis, nivi & ſpumae marinorum fluctuum ſimilis, & clementer quaſi mixto cruore ſubrutilans*. Hactenus S. HIERONYMUS; monet autem VALLARSIUS in Ambroſiano codice non *Grammatias*, ſed Graecis litteris inveniſſe ſcriptum ΑΜΑΦΟΥϹΙΟϹ, unde recte conjcit fortaſſis verum lapidis nomen fuiſſe Ἀμαθούσιος, ſiquidem illum περὶ Ἀμαθοῦντα, quae in Cypro eſt, inveniri docuerit EPIPHANIUS.

(3) Epitome GESNERI Βαθυτέρα.

(4) Forte *cerulea vibratione*.

bula Auſtro deſinente conſurgat. Alia, quae glaciei ſimilis eſt ab his, qui fabuloſa fingunt, phantaſiis dicitur eſſe remedium. Repertum eſt autem ab Hiberis [1], & paſtoribus Hircanorum, qui circa Caſpium ſolum, lacumque [2] conſiſtunt. Eſt & alter Jaſpis, qui vocatur Appalius [3], ſimilis nivibus, aut ſpumis maris, aut veluti ſi ſanguis lacti miſceatur, ut Maſſagetae potare ſunt ſoliti [4]: hunc ut ajunt, qui fabuloſa referunt, beſtiae in agro metuunt, aliaque portenta [5].

DE LAPIDE LIGYRIO.

Ligyrii inventionem nequaquam novimus, nec a phyſiologis, ideſt naturarum ſcrutatoribus nec

(1) Horum populorum regionem Iberiam Eoam EUSTATHIUS vocat, & Aſiaticam etiam dicunt, ut diſtinguatur ab Iberia Europaea, nempe Hiſpania. Nunc ſub Georgianorum nomine eos noſcimus.

(2) HIERONYMUS & hunc lacum proprio nomine vocat *Neuſin &c.*

(3) Epitome GESNERI ἴασπις ὁ παλαιὸς *antiquus*. Sed jure SALMASIUS *in Solinum pag. 92.* corruptum eum eſſe locum monet. Legendum autem putat Ἰασποπάλλιος: fortaſſis tamen aequius foret reſtituere ἴασπις ὀπάλλιος, quod magis reſpondet numero litterarum vitioſae lectionis, nec non ipſi quidem verſioni, quam edimus, licet haec quoque *Appalius* mendosè habeat pro *Opallius*.

(4) STRABO lib. 11. Maſſagetas ſuccum bibere ex arboreis fructibus expreſſum narrat: HERODOTUS lib. 1. ſub finem *lac:* γαλακτοπόται δὲ εἰσι. *Lac autem potant*. Verum etiam STATIUS Achill. lib. 1. v. 307. cecinit:

Lactea Maſſagetae veluti cum pocula fuſcant
Sanguine puniceo.

(5) Epitome GESNERI: τὰ φάσματα, *ſpectra*.

nec ab aliquibus antiquis, qui harum rerum curam geſſiſſe referuntur [1].

D Inve-

(1) EPIPHANIUM videtur deſcripſiſſe HIERONYMUS in Ep. ad Fabiolam §. 17. ubi legitur: *Scrutans eos, qui de lapidum, atque gemmarum ſcripſere naturis, Ligurium invenire non potui*. Nonnullae editiones HIERONYMI habent *Lyncurium*, ſed legendum eſſe *Lygurium*, ſeu *Ligurium* priſcorum codicum auctoritas, ut monet Clariſs. VALLARSIUS, necnon ratio quidem ipſa probat: loquitur enim eo loci HIERONYMUS de lapide ſic a ſacris Litteris appellato, quod ſi animadvertiſſet GESNERUS, & ipſe profecto vidiſſet Epitomen, quae pariter habet λιγύριον, veram ſervaſſe lectionem, nec minus apte appoſuiſſet in margine *forte* λυγκούριον. Porrò λιγύριον & λιγκούριον nullo diſcrimine inter ſe differre plures ſunt arbitrati, licet illud ipſum, quod SS. EPIPHANIUS, & HIERONYMUS aſſerunt, de Ligyrio nihil adnotatum a Phyſiologis inveniſſe, diſcrimẽ aliquod probare videretur, cum de Lyncurio ante EPIPHANIUM, & HIERONYMUM locuti fuerint multi, THEOPHRASTUS, ARISTOTELES, AELIANUS, PLINIUS, SOLINUS, DIOSCORIDES, OVIDIUS, aliique. PSELLUS in *lib. de lapidum virtutibus* §. 1. inter lapides ignotos memorat lapidem λίγκουρον. Λιγγούριον, ſeu λυγγούριον reſtituendum hic cenſet MAUSSACUS, ſed ipſe quidem reſtituendum putarem Λιγύριον, cum hic lapis inter ignotos referri poſſit, non Λυγκούριον, qui lapis tam notus eſt, quam ille ignotus. Scilicet lapis, quem Λιγύριον vocant, primò notus fit ex verſione LXX. *Exod. cap.* 28. v. 19. unde mutuatus eſt etiam JOSEPHUS *lib. Antiq.* 3. *cap.* 7. §. 6. & de *Bello Judaico lib.* 5. *cap.* 5. §. 7. Quinimmo idipſum de quolibet alio auctore Ligyrium memorante cenſendum eſt. Omnes de lapide ſic dicto apud S. Litteras capi volunt. Verum illud notandum maxime eſt, ipſum EPIPHANIUM, cum de Lygirio nihil invenerit ſcriptum apud Phyſiologos, ſubdubitantem videri hunc lapidem a Lyncurio, ab eo Lyngurium potius dictum, diverſum non eſſe. Neque vero ratio deeſt, quominus Ligyrii nomen lapidi Lyncurio obvenerit, ſi fides SALMASIO *in Solinum pag.* 62. a Liguria illud ortum eſſe docenti, & Lyncurio datum, quod nimirum in Liguria Lyncurium inveniatur. Sed haec quis credat, cum Ligyrii nomine uſi ſint ſolum LXX. Interpretes? Porrò ut probet Lyncurium in Liguria naſci THEOPHRASTUM laudat. Satius laudare potuiſſet STRABONEM: hic enim diſertè quidem *lib.* 4. *pag.* 202. *aut* 310. *Ed. Amſt.* 1707. Lyncurium apud Ligures copioſe abundare ait, & illud ab aliis dictum fuiſſe electrum; πλεονάζει δὲ καὶ τὸ λιγγούριον παρ᾽ αὐτοῖς,

Inveni modo autem Laugurinum [1], ſic appellatum lapidem, quem nonnulli preſſiore [2] locutione Liggu-

τοῖς, ὅ τινὲς ἤλεκτρον προσαγορεύουσι. *Copioſum eſt etiam apud eos* (nempe Ligures) *Lyngurium, quod nonnulli cognominant electrũ.* At THEOPHRASTUS de ſuccino loquitur, non autem de Lyncurio. Nec favet SALMASIO, quod addit, ſuccinum cum lyncurio confuſum fuiſſe: neque enim THEOPHRASTUS confundit, qui cum docuerit Lyncurium ſoliditatem lapidis habere, attrahere autem, ut ſuccinum, & ex eo ſigilla fieri, addit, illud polire multi laboris rem eſſe, & deinde, ipſum autem etiam ſuccinum eſſe lapidem, quod in Liguria ſit foſſile. Mecum ſenſiſſe videtur etiam PLINIUS lib. 37. c. 2. de ſuccino enim agens, & de variis, in quibus gigni dicitur locis, THEOPHRASTUM laudat, cum autem refert, qui cum Lyncurio ſuccinum commiſcuerunt, illius nequaquam meminit. Ceterum, quod a nonnullis electrum cum Lyncurio confuſum fuerit inficias ire equidem nequeo, cum a DEMONSTRATO electrum tali nomine vocatum fuiſſe teſtis ſit idem PLINIUS laudato loco, & pro ſynonimis habeat utrumque nomen ESYCHIUS, & habuiſſe etiam STRABONEM ex ejus ſententia, quam ſupra retulimus, conſtet. Verum ex PLINIO pariter colligo nec defuiſſe, qui Lyncurium ab electro diſtinxerint, poſtquam enim de electro multa dixerit, & jam Lyncurium quoque dictum fuiſſe animadverterit, tandem inquit c. 3.: *De Lyncurio proximè dici cogit auctorum pertinacia: quippe etiam ſi non electrum id eſſet, Lyncurium tamen gemmam eſſe contendunt.* Itaque Lyncurium cum electro etiam a THEOPHRASTO, ſaltem ſatis apertè, confuſum non fuiſſe iterum iterumque praedico.

(1) Λαγκούριον habet Epitome GESNERI: εὕρομεν δὲ λαγκούριον οὕτω καλούμενον λίθον, ὃν τινὲς τῇ τρανῇ διαλέκτῳ λαγούριον καλοῦσι. Καὶ τάχα τοῦτο οἶμαι τὸ λιγύριον. Ἐπειδή αἱ θεῖαι γραφαὶ τὰ ὀνόματα ἑτέρως μετεποιήσαντο: ὡς τὸν σμάραγδον πράσινον. *Invenimus tamen Lancurium gemmam vocatam, quam vulgari lingua Lagurium appellant. Et forte puto hunc eſſe Lygurium, quandoquidem Divinae Litterae nomina tranſpoſuerunt, ut Smaragdum, Praſinum appellantes.* SALMASIUS *in Solinum* p. 63., haec paulo aliter legit, &, ut ipſe ait, ex Cod. vetuſto: Εὕρομεν δὲ λαγγούριον οὕτω καλούμενον λίθον, ὃν τινὲς τῇ τρανῇ διαλέκτῳ λαγούριον καλοῦσι, καὶ τάχα οἶμαι τοῦτο εἶναι τὸ λιγύριον. Noſtri Cod. ſcriptorem perperam ſcripſiſſe *Laugurinum* indubium eſſe debet, ſuſpicor autem ab interprete ſcriptum fuiſſe Laggurium, ſeu Languriũ, cum in Graeco eſſet λαγγούριον.

(2) Codex hanc ferre vocem vide-

Ligguriorum [1] vocant, & fortaſſis arbitror hunc eſſe Ligyrium, quoniam quidem Divinae Scripturae nonnulla nomina aliter immutarunt, ſicut Smaragdum dixere Praſinum, aliiſque nominibus alia vocaverunt. Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus [2], ſi ipſe ſit Liggyrium, rurſus ex quo ſit loco, neſcitur a nobis. Arbitrati ſunt autem eum de ſuperiore eſſe Thebaida, propter quod affirmant aliquos lapides, ex lapide hoc in aede Aſclepii

videtur, ſed cum illa Graeco verbo τρανῇ minime reſpondeat, & ne ſententiae quidem conveniat, barbarum interpretem ſcripſiſse dixerim *ſpiſſiore*, aut *expreſſiore*.

(1) Legendum eſſet *Lagurium* ex deſcripto epitomes GESNERI loco: ſed ex iis, quae ſequũtur, legendum potius videtur *Liggurium*, & in Graeco fuiſſe λυγγούριον. Scilicet inferius legitur: *Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus, &c.* Alterum hoc nomen τὸ *Lauguri-num* corrigit, illud primum τὸ *Ligguriorum*. Porro hae conjecturae egregiè ex eo comprobantur, quod certè *Lyncurium* alio nomine *Langurium* fuiſſe dictum certum ſit teſtimonio etiam PLINII *lib.* 37. *cap.* 2. Verum vulgatius & frequentius nomen Lyncurium fuit, aut Lyngurium, & quidem ita vulgatius, ut alterius ab uno PLINIO certiores facti fuerimus, cui nunc etiam EPIPHANIUS certe eſt adjiciendus. Neque vero praeterire decet apud Graecos ſaepius occurrere nomen λυγγούριον quam λυγκούριον. Illud apud THEOPHRASTUM & DIOSCORIDEM legit SALMASIUS, & habent etiam STRABO &c. necnon PLUTARCHUS in l. *de Animal. ſolertia T.* 2. *p.* 952. *Ed. Pariſ.* 1624. & quidem SOLINUS *cap.* 2. illud ſolum memorat tamquam Graecis familiare: *Graecè Lyngurium dicitur*. Itaque EPIPHANIUS quoque ita ſcripſerat, unde interpres quod alii *Lyngurium* ſecundum pronuntiandi rationem ſcripſiſſent, ſcripſit *Lyggurium, Lyggurus, Laggurus &c.* utrumque γγ retinens. Sic Priſcianus teſtatur Romanos olim vocem ἄγγελος ſcripſiſſe *aggelos*. VARRO autem de L. L. lib. 1. & VICTORINUS de *Orthographia &c.* auctores nobis ſunt Graecorum more *Attium* poetam ſcribere conſueviſſe *agguem, aggulum &c.*

(2) JOSEPHUS *Ant.* lib. 3. cap. 8. habet λίγυρος. Numquid λίγυρος, λυγγούρος, λαγγούρος, λυγκούρος &c. ſubſtantiva ſunt nomina, λιγύριος verò adjectivum ſubaudita voce λίθος *lapis*, & λυγγούριον ſubaudita voce ἤλεκτρον *electrum*?

pii [1], quae ſic appellatur, in Memphi Aegyptia reperiri: in quibus ſunt veluti notae intermicantes non ſicut in Ophite [2], ſed habentes puncta juxta Cerinum [3] lapidem ſic vocatum. Puncta ſunt viridantia ita, ut intelligamus in profundo lapidis hujus venam eſſe lectiſſimam. Sed & adhuc lucidius, & ſpecioſius haec petra videtur ſumpſiſſe cognomen. Explanatur enim Liggurus a quodam animali, quod Liggium nominatur, habens colorem pulli bubali, vel buculae rufae, cujus cauda modica eſt, & habet puncta quaedam viridantia, propter quod & lapis Ligurus idem Liggii cauda vocitatur [4]. Ego autem vehementer admiror, cur Scriptura Divina curans ad ornatum, decoremque pulchritudinis Regalium ſertorum, & veſtimentorum Pontificalium uti lapidibus precioſis, & non-

(1) Aeſculapius, Grecè A'σκλήπιος eſt. Itaque Aſclepius in multis quoque Latinis Inſcriptionibus apud GRUTERUM dicitur: quin etiam MARTIANUS CAPELLA *de Nuptiis &c.* lib. 2., inquit: *Adſcribit Aſclepio Graecia medicinam.*

(2) Marmor Ophites hoc nomen habet, quod ſerpentum inſtar variis maculis diſtinctum ſit. De eo PLINIUS lib. 36. cap. 7.

(3) Lapis hic, ut opinor, ille eſt, quem alii *Ceritem* vocant. Vide PLINIUM lib. 37. cap. 10. &c.

(4) Quae hic de Lyngurio memorat Ephiphanius, nunc primum, quod ſciam, innoteſcunt. Porro animal illud, quod Liggium vocat, certè Lynx eſſe videtur, a qua & alii nomen Lyncurio, ſeu Lyngurio factum dixerunt, fabuloſa tamen ratione, quod nimirum ex Lyncis urina fiat. Vide AELIANUM *Hiſt. Animal. lib. 4. cap.* 17. THEOPHRASTUM *in lib.* περὶ λιθων PLINIUM *lib.* 8. *cap.* 38., *&* *lib.* 37. *cap.* 2. SOLINUM *cap.* 2., & ipſum PLUTARCHUM *de Anim. ſolertia &c.* ut alios taceam. Ceterum animalia, quae aliis λύγκες ſunt, docente SALMASIO pag. 62. ARTEMIDORUS vocat λύγγους, & apud PLUTARCHUM laudato loco λύγγας dici invenio.

& nonnullorum, qui multum erant noti manifeſtique, commemorans, Carbunculi dico, & Smaragdi, Amethyſti, & Achati, Berylli, & Chryſolithi, in horum dinumeratione lapidum non meminerit Hyacinthi, cum ſit lapis iſte clariſſimus, adeoque precioſus, atque mirabilis, ut animadvertamus, ne Ligyrium forſitan hunc Divina Scriptura cognominet [1]. Hyacinthus autem ſpecies habet diverſas, quanto enim quis invenitur colore profundior, tanto eſt aliis neceſſarior [2]. Hyacintho verò, vel Callaino purpureus color eſt aliquanto conſimilis [3]. Unde Divina quoque Scriptura ex Hyacintho, purpuraque Pontificalia veſtimenta dicit ornari. Et praecipuus quidem lapis Hyacinthus Thalaſſites appellatur, eo quod tranquilli maris ſimilitudinem referat. Eſt & alius, qui vocatur Rhodiaeus [4]: alius Oppalius [5]. Rurſus alius Perileutius [6]. Inveniuntur autem lapides iſti in

(1) Hinc S. HIERONYMUS in Epiſtola *ad Fabiolam* §. 17. *Satiſque miror cur hyacinthus pretioſiſſimus lapis in horum numero non ponatur, niſi forte ipſe eſt alio nomine Ligurius. Scrutans eos, qui de lapidum atque gem̃arum ſcripſere naturis, Liguriū invenire non potui.*

(2) Epitome GESNERI ἀναγκαιότερος *praeſtantior*.

(3) Aut Hyacinthum cum Callaino confundit, aut vult illum colorem habere haud abſimilem a Callaino, & ſic videtur vocare gemmam illam, quae Callais dicitur a PLINIO lib. 37. cap. 8.

(4) Epit. GESNERI ῥοδινός. Noſtrum interpretem inveniſse videtur ῥοδόεις: Utrumque nomen ſonat *Roſeus*.

(5) In Epitome GESNERI hoc loco nulla eſt mentio Oppalii, ſed quarto loco inter varias Hyacinthi ſpecies ponit Hyacinthum χαννιαῖον ſic: ὁ τέταρτος χαννιαῖος: ſed videndus SALMASIUS pag. 779.

(6) Epit. GESNERI παραλεύκιος. Reſtituendum περίλευκος.

in interiore barbarie [1] Scytharum. Scythiam verò ſoliti ſunt veteres appellare cunctam Septentrionalem plagam, ubi ſunt Gothi, & Dauni [2], Venni [3] quoque, & Arii [4] uſque Germanorum, Amazonarumque regionem [5]. Illic igitur interius in deſerto hujus magnae Scythiae convallis eſt profundiſſima, hominibus prorſus impervia, montibus namque ſaxoſis hinc, atque inde vallatur: ita ut ſi quis deſuper, a ſummitatibus montium tanquam de muris aſpiciat ſolum convallis, pervidere non poſſit, ſed a profunditate caligo tenebroſa, veluti chaos alicujus occurrat. Igitur qui nituntur à Regibus juxta commanentibus, ad iſtorum lapidum perquiſitionem, ſecundum diſpenſationem neceſſitatis ſibi commiſſae, jugulant agnos, & excoriantes dimittunt deſuper e ſaxis in illud chaos convallis inmenſum, lapideſque, ut ferunt, agnorum decoriatorum carnibus adhaereſcunt. Aquilae vero in petris ſurſum morantes accepto carnis odore deſcendunt, eductoſque decoriatos agnos exedunt, & lapides illic

in

(1) Vide ſupra pag. 18. Not. 4.

(2) Epitome ANASTASII οἱ Γότθοι καὶ Δαύνεις, & alios hic memoratos populos praeterit. Non *Dauni*, ſed Dahae, aut Daſae legendum videtur, & in Graeco reſtituendum Δάαι, aut Δάσαι.

(3) PLINIUS lib. 4. c. 12. in Sarmatia Europaea Vannianum quoddam regnum ponit. Vide etiam TACITUM Annal. lib. 12. Quid ſi quis *Hunni* reſtitueret? AGATHIAS Hunnos circa Maeotidem collocat.

(4) Fortaſſis *Abii*. Scilicet hos populos Septentrionales partes Scythiae habitaſſe PTOLEMAEUS docet.

(5) Accipe de Amazonibus ad Tanaim. Amazonum hiſtoriam ab erudito Florent. juvene Ant. Maria Beninio copioſè illuſtratam ſcio; ut edat memoro, & Petri Petiti diſſertatione laudatiorem auguror.

in ſummis montibus remanent. Damnati ergo, qui per hujuſcemodi capturam ad inquirendos prædictos lapides diriguntur, intuentes ubi ſunt ductae agnorum carnes ab aquilis, eunt illuc, & invenientes lapides afferunt. Omnes lapides iſti cujuſcunque ſub diverſitate coloris aſſiſtunt, cum ſint pretioſi, tamen hanc habent efficaciam, ut ſuperpoſiti carbonibus ignis vehementibus, ipſi quidem minime laedantur, carbones autem protinus extinguuntur. Non ſolum autem hoc, ſed etiam tollens quis ex his lapidibus, & involuens diligenter in orario, vel in aliquo linteo, ponenſque ſuper carbones ignis manu retinens, ipſe quidem calore cruciabitur, linteum vero, quo lapis eſt involutus, & nullo modo laeditur, aut aliqua uſtione vexatur. Fertur autem lapis iſte utilis eſſe mulieribus quatenus onere partus abſque difficultate liberentur. Phantaſias autem pellere ſimiliter dicitur.

DE LAPIDE ACHATE.

Achates autem lapis eſt aeſtimatus eſſe Perileutius [1], qui per Hyacinthum lapidem ponitur. Eſt autem ſpecie mirabilis; colore caeruleus, exteriorem circulum habens album. Et hic circa Scy-

(1) Ex Epitome GESNERI Latina haec verſio reformari ita poteſt, ut ſignificet, fuiſſe qui putaverit, Achatem eam ipſam eſſe gemmam, quae Perileucus dicitur, & cujus mentio ſuperius facta eſt, ubi de Hyacintho. Porrò hic, & laudata Epitome recte habet περίλευκος.

Scythias [1] invenitur. Eſt autem in lapidibus iſtis Achates colore leonino, qui cum aqua tritus, & inlitus ſuper loca, quae morſu contracta ſunt, viperae vel ſcorpii, caeterorumque ſerpentium venenena depellit. Dico autem Achatem, qui leonis ſpeciem praefert.

DE LAPIDE AMETHYSTO.

AMethyſtus lapis eſt: erga ſuum circulum flammiferum quiddam profundius micat. Splendor autem ejus eſt albidior, è medio corpore veluti vini flavi ſpeciem referens, qui forma diverſus, & hic, ut opinor, in Libyae montibus gignitur. Alter enim Hyacintho mundiſſimo ſimilis eſt. Alter vero Amphicochlo [2]. Fit autem ipſe in partes Libyae circa litus maris. Hi verò, qui fabulis credunt, ajunt eum praecidere tempeſtates, & pluvias, cum auſtrales venti perflaverint.

DE LAPIDE CHRYSOLITHO.

CHryſolithus lapis, quem nonnulli Chryſoberyllum [3] vocaverunt, auri fulgorem praefert.

(1) Scythia apud Geographos duplex eſt, Europaea, & Aſiatica.

(2) Etiam Epitome GESNERI: ὁ δὲ ἀμφικόχλῳ, quam lectionem GESNERUS injuria reprobat reponens: θαλάσσης vel θαλασσίῳ κόχλῳ vel potius αἵματι κόχλου, ut ipſa legit Epitome, ubi de Jaſpide ſermo eſt.

(3) Epitome GESNERI habet χρυσόφυλ-

fert. Fit autem in puteali petra; ſic appellatur locus ad litus [1] Achaemenidis [2] Babylonis. Nominant autem, & Babylona, & puteum illum petrae Achaemenida [3], quod inquiunt, pater Cyri Regis Achaemeneus [4] vocabatur, ut Scriptores aliqui retulerunt [5]. Eſt autem & Chryſopaſus lapis [6]. Hic ſtomachicis, & colicis, nec non & coeliacis tritus, & epotus ſaluberrimus approbatur.

DE LAPIDE BERYLLO.

BEryllium, lapis glaucus, id eſt, marinæ tincturæ ſimilis, & aeris, Amethyſti, & Pe-

E dero-

σόφυλλον, quod nomen GESNERUS adnotat alias non inveniri, ſed Chryſoberyllum. Vere mendoſam in hoc loco Epitomen eſſe, hinc conſtat.

(1) Epitome GESNERI παρὰ τὸ τεῖχος, *ad moenia*. Epitome autem ANASTASII: παρὰ τὸ χεῖλος.

(2) Epitome GESNERI: *Achaemenitidis* Ἀχαιμενιτίδος.

(3) In ms. erat *petere Achamenide*. Legendum, ut reſtitui, conſtat ex Epit. ANASTASII: τὴν τε Βαβυλῶνα, καὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο τῆς πέτρας Ἀχεμενίδα καλοῦσι. In Epit. GESNERI legitur: τὴν τε Βαβυλῶνα δὲ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο Ἀχαιμενιτίδα καλοῦσιν, ὅτι φασὶν ὁ πατὴρ Κύρου τοῦ Βασιλέως Ἀχαιμένης ἐκαλεῖτο. *Babylonem enim, & puteum illum, Achaemenitida cognominant, quod dicant Regis Cyri patrem Achaemenem vocatum fuiſſe.*

(4) In Epitome GESNERUS invenit Ἀχιμενεύς, & emendat Ἀχαιμένης. Noſtrum tamen etiam interpretem inveniſſe videtur: Ἀχαιμενεύς.

(5) Cyro patrem fuiſſe hujus nominis a nemine traditum novi. EPIPHANIUS patrem pro avo poſuit. Cyrus Rex Cambyſis filius fuit; Cambyſes vero Achaemenis. Quod autem Perſae dicti ſint ab hoc rege Achaemenii, & quod Babylon pro Perſica, ſeu Achaemenia urbe ſit habita, ex quo ſub ditione Perſarum eſſe caepit, adeo notum eſt, ut nihil referat veterum auctoritates ab aliis collectas repetere.

(6) In marg. ms. eſt: *Chryſoprasus*: & GESNERUS quoque χρυσόπρασος, ubi in Epitome eſt χρυσόπαστος reſtituendum cenſuit.

derotis [1] habens ſpeciem, & aquatioris, ideſt albidioris Hyacinthi. Fit autem ad ima montis, qui vocatur Taurus. Si quis autem voluerit hunc ex adverſo Solis opponere, videtur, veluti vitrum, minuta intrinſecus habere perlucida. Alia autem Beryllus pupillis oculorum Draconis eſt ſimilis: Alia rurſus eſt Beryllus veluti Coralli [2] ſpeciem magis exhibens. Haec Beryllus juxta viam [3] Euphratis fluminis viſa eſt.

DE LAPIDE ONYCHIO.

ONychium lapis flavum nimis oſtentat colorem. Delectari vero lapide iſto ferunt Regum nuptas [4], & divitum, quæ in pocula ſua transferentes utuntur hoc lapide. Sunt autem & alii Onychitæ, qui æquivocè nuncupantur, ideſt non veraciter, ſimiles cerae, quae coloris eſt mellei. Quidam hos ajunt ex guttis aquae conſolidari. Onychitas autem naturali ratione cognominant, eò, quòd ungues urbanorum virorum inſtar ſunt marmoris quadam mixtione ſanguinis obrube-

(1) De hac gemma appoſitè ad haec, quae Beryllo tribuit EPIPHANIUS, ita loquitur PLINIUS lib. 37. cap. 9. *Coeunt intus translucida crystallus, viridis ſuo modo aer, ſimulque purpura, & quidam vini, ac croci nitor &c. nec gemmarum ulla eſt liquidior.*

(2) Epitome GESNERI habet κηρῷ *cerae* &c.

(3) In Gr. textu Epitomes περὶ τὴν ἔξοδον, *circa exitum*.

(4) In ms. legitur *nuptias*, ſed Scriptoris certe vitio, nec dubitandum ab interprete ſcriptum fuiſſe *Nuptas*. In Graeco enim textu Epitomes GESNERI eſt: τὰς νύμφας &c.

rubeſcit [1]. Unde nonnulli lapidem marmoreum, qui eſt ex loco Docimii [2], Onychitem falſo nomine vocitant ob albedinis puritatem.

Haec igitur duodecim lapidum, qui in Superhumerali tunc imperati ſunt annecti Pontificis, ex diverſis Auctoribus, qui de naturis horum dixere lapidum, conſtat inventio, quorum ſicut investigare potuimus, tam ſpecies, quam loca, nec non & potentias inſpectionis eorum interim breviter adnotantes, ſingulorum lapidum nomina conſequenter expreſſimus. Hic jam nunc quaeritur, quibus modis eum ordinem conſequentiæ, qui eſt certiſſimus, & congruens, approbemus. Nam per duodecim Tribus duodecim lapides apponi juſſi ſunt, ita, ut unus lapis uni Tribui coaptaretur, & ad ſingularum nomina decernantur ſinguli lapides. Et ſiquidem declaraſſet juſſio, cui Tribui quis lapis aptetur, nulla prorſus inquiſitio ſupereſſet ad indagandam diffinitionem divinitus ordinatam; ſed ad exponendam nobis vim lapidum tantummodo ſtudioſa relinqueretur intentio. Nunc autem non eſt determinatum, ſed ſimpliciter in duobus

 lo-

(1) Hic ipſa quoque GESNERI Epitome in mendo cubat. SALMASIUS tamen *in Solinum* p. 396. ope veteris codicis ſic emendat: *ὀνυχίτας δὲ αὐτοὺς λέγουσι φυσιολογικῶς, ἐπεὶ ὄνυξ τῶν ἀστείων ἀνδρῶν μαρμάρῳ ἐστὶ συνερυθριαζόμενος σὺν τῇ τοῦ αἵματος ἰδέᾳ*. Itaque reſtituimus: *obrubeſcentes*, aut potius: *quod unguis &c. inſtar ſit marmoris quadã mixtione ſanguinis obrubeſcens*.

(2) Graviter hic errat GESNERUS cum Jola ſuo, qui verbum τοῦ Δοκιμίου vertit *ab exploratione &c.* quod

locis horum lapidum conſequentiam, & compoſitionis eorum ſpeciem fateamur adſcriptam, ſicut in Rationali, quod ſuper pectus ponebatur Pontificis, & Superhumerali per duos anulos aureos in eo diſpoſitos, qui anuli per extremitates ſuas Rationale in medio continebant, rurſus annexis ſuperioribus anulis, qui erant in Superhumerali Pontificis in utraque humeri parte conſerti. Nam & Superhumerale cum eſſet unum per circuitum uno prorſus orificio claudebatur habens vittam hyacinthinam auro complexam, & hinc a dextris unum anulum, & a ſiniſtris alterum per utramque humeri partem prominentes, anulos ad jugulum Pontificis innectentes, qui rurſus ex utraque Rationali parte ſpectabantur appoſiti, ita ut perinde connecterentur, & coaptarentur in ſe ſe per duos ſcilicet anulos Rationalis, & duos anulos Superhumeralis, ubi erant catenulae aureae deſuper imminentes.

Hoc autem Rationale, ſicuti dixi, habebat duodecim lapides ſibi congruenter inſertos, atque compoſitos quadrato ordine, qui ſic intertexti probantur, ut eſt ſubter annexum. Primus

ordo

quod ſcilicet invenerint δοκιμή, & δοκίμιον probationem ſignificare. Verum re melius conſiderata deprehendiſſent profecto EPIPHANIUM de loco hujus nominis locutum, & inveniſſent celebre apud antiquos fuiſſe lapidis cujuſdam genus, qui Docimites dicebatur a Docimio Phrygiae urbe, ſeu mavis pago, utroque enim nomine vocat STEPHANUS: nempe urbem, vocat in ipſa voce Δοκίμειον, pagum vero in voce Σύνναδα STRABONEM deſcribens.

ordo, atque ſuperior a laeva parte Pontificis verſus ad dextram hos lapides habebat appoſitos, Sardium, Topazion, Smaragdum. Oportet enim & hoc diligentius adnotare, unde ſcilicet incipiebat compoſitio, & ubi item deſinebat: ſciendumque eſt, quod juxta Hebraicarum elementa litterarum ita compoſitiones iſtae fiebant. Scribunt quippe Hebraei a ſiniſtris ad dextram cujuslibet rei ſubjectum ordinem perducentes. Ipſi vero manum ſubſequentem litteris a dextris habere videntur ad laevam [1]. Erant ergo ſuper Pontificis pectus a ſiniſtris ejus ordines ad dexteram perducentes.

Primus ordo, ſicut jam dixi, Sardius, Topazius, Smaragdus; ſecundus autem Carbunculus, Sapphirus, Jaſpis; tertius Ligurius, Achates, Amethyſtus; quartus, qui & ultimus, Chryſolithus, Beryllus, Onychinus.

Rur-

(1) De hoc Hebraeorū ſcribendi modo agit HERMANNUS HUGO *de prima ſcribendi origine &c.* cap. 8. ubi tamen nimis audacter ait: *Porro hanc ſcribendi rationem Aegyptii ab Hebraeis accepere, ut* HERODOTUS *teſtatur lib.* 2. Scilicet HERODOTUS hoc unum narrat Aegyptios a dextro in ſiniſtrū latus ſcribere conſueviſſe p. 102. Ed. Gronovii Lugd. Batav. ann. 1715. at Hebraeorum nullatenus meminit, & quidem ea ſcribendi ratio in Oriente pene communis fuit, ut HOLMIUS non diſſimulat in *Diſputatione de Scriptura &c.* cap. 5. Analect. *Philologic. &c.* CRENII, pag. 46., quinimmo Graecis quoque, Romaniſque, & Etruſcis, de quibus praecipuè conſulendus eſt Cl. GORIUS Muſ. Etruſci tomo 2. pag. 405., eam ſcribendi rationem non fuiſſe incognitam docet in libro, quem inſcripſit *Delphi Phoenicizantes &c.* c. 10. EDMUNDUS DICKINSONUS *Faſciculo* I. *Opuſculorum &c.* CRENII pag. 104. DICKINSONUM in notis ad HERMANNUM HUGONEM neque CHRISTIANUS TROTZ indictum praeteriit.

Rurſus invenimus eoſdem lapides in duabus Superhumeralis partibus poſitos, in quibus duo lapides catenulis aureis videbantur inſerti juxta utrumque latus humerorum, jam non ex diverſis lapidibus, ſed ex Smaragdo tantummodo, erantque rurſus nomina filiorum Iſrael ſecundum praeceptum Domini ſcripta, atque ſcalpta in duobus iſtis lapidibus; non tamen evidenter oſtenditur, quod nomen in parte dextera Praſini lapidis inſcribi debeat, vel quod in ſiniſtra parte, ſicut ipſe decrevit ſimiliter adnotari; niſi quod prorſus intelligendum eſt, quia ſex nomina ſcripta erant in ſiniſtra parte, & ſex in dextera filiorum Iſrael. Nec enim poterat unus lapis nomina duodecim Tribuum capere propter rotunditatem ſuam. Sed nec praecepit Dominus, ut dupliciter inſcribantur duodecim Tribus in parte dextera, & in ſiniſtra duodecim; ſed ſimpliciter ait in preſſione ſignaculi filiorum Iſrael, ſicut habet ipſa circumſtantia lectionis, quam nunc ad verbum curavimus exprimere, in qua ipſum quoque Pontificatus officium praeceptum eſt ordinari: ſic ait [1]: *Et fecerunt* [2] *ſuperhumerale ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco cum byſſo retorta &c.*

Opus

(1) Vide Exod. cap. 36. in Verſione LXX., in Vulgata vero c. 39. & vide etiam Exod. c. 28. Notes autem velim lapides, quos LXX. Smaragdos dixerunt, Vulgatam, alioſque interpretes vocaſſe Onychinos, Joſephum Sardonyches.

(2) Sic LXX. in ms. Alex. Ἐποίησαν. Editiones plurimae tamen ferunt: Ἐποίησε *fecit*.

Opus textile fecerunt illud ; ſuperhumeralia continentia ſeſe ex utriſque partibus, opus textile invicem complectentia ſe per circuitum. Ex ipſo fecerunt juxta ejus facturam, ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocconeto, & byſſo retorta, ſicut præcepit Dominus Moſi. Fecerunt utroſque lapides Smaragdi, confibulatos, & concluſos auro, ſcalptos in preſſione ſignaculi nominum filiorum Iſrael. Et impoſuerunt eos in humeros ſuperhumeralis lapides monumenti filiorum Iſrael, ſicut præcepit Moyſes [1]. Haec duo loca ſunt horum lapidum, & appellationes eorum, quae ſecundum Tribum praeceptae ſunt adnotari. Unus quidem locus eſt in hoc Rationali, & alter in his [2] quae dicuntur, in hippodromo chabratha [3].

Opor-

(1) LXX. Κύριος τῷ Μωυσῇ *Dominus Moyſi*.

(2) Locus adeo corruptus, ut reſtitui minime poſſe videatur. Multa deeſſe non dubito.

(3) Quid ſibi velit hoc loci EPIPHANIUS difficile dictu eſt, cum neque ſatis conſtet, quid ſignificent verba *Hippodromo chabratha*. כברת *Chibrath* ter in Sacris Litteris occurrit: Geneſeos *cap*. 35. *v*. 17. ejuſdem libri *cap*. 48. *v*. 7. & 4. *lib*. *Regum cap*. 5. *v*. 19. Vocem ipſam ſervant LXX. cap. 35. Geneſeos ſcribentes χαβραθά, nec non cap. 5. libri 4. Regum juxta emendatiores libros; ſunt enim qui mendoſe habent δεβραθά. Verum Geneſeos cap. 48., ut hic EPIPHANIUS, cum voce Hippodromo vocem chabratha conjungunt. Jam vero, ni fallor, inter ea multa, quae hic deeſſe puto, S. Doctorem expoſuiſſe crediderim, quomodo duodecim Tribus a filiis Jacob nomen acceperint, quot uxores Jacob duxerit, quem filium habuerit ultimum, & his ſimilia, tandemque narraſſe quomodo Rachel, Beniamino edito, partus dolore confecta mortem obierit in terra Chanaan, in Hippodromo Chabratha, & ſic narrationem confeciſſe verbis nimirum LXX., ita enim Jacob loquitur laud. c.48.Geneſ. *Ego autem, quando veni de Meſopotamia Syria, mortua eſt Rachel mater tua in terra Chanaan*,

Oportet itaque primitus hanc diviſionem noſſe, & ordinis conſequentiam, quae ſecundum aetatem eſt ſingulorum [1], ideſt Ruben, Simeon, Levi, Judas; propter jurgium vero Rachelis, & quae data ſit Jacob ancilla Balla, naſcitur juxta aetatis ordinem poſt Judam Dan: ſtatimque de ipſa ancilla ſecundus editur Neptalim [2]. Deinde per aemulationem Lia vero dedit ancillam viro Zelphan, quae concipiens peperit Gad: dein Aſer. Rurſus adjecit uxor Lia ut conciperet: quae juxta conſcientiam peperit Iſſachar, exin Zabulon. Noviſſimè vero de Rachele Joſeph naſcitur, & deinde Beniamin. Et eſt iſta conſequentia, Ruben, Simeon, Levi, Judas Dan, & Neptalim, Gad, & Aſer, Iſſachar, & Zabulon, Joſeph, &

naan, appropinquante me ad Hippodromum Chabratha terrae. Ἐγὼ δὲ ἡνίκα ἤρχόμην ἐκ Μεσοποταμίας τῆς Συρίας, ἀπέθανε Ῥαχὴλ ἡ μήτηρ σου ἐν γῇ Χανάαν, ἐγγίζοντός μου κατὰ τὸν ἱππόδρομον Χαβραθὰ τῆς γῆς &c. Ceterum ſi vocis *Chibrath* ſignificationem inquirimus *quot interpretes, tot ſunt ſententiae*, ut bene ait DRUSIUS in verſ. 16. laudati cap. 35. Geneſeos. AQUILA intelligit *ſecus viam*, alii *iter quod a prandio ad coenam confici poteſt*, alii *jugerum* nempe, terrae tractum, quem duo boves uno die arant, alii *multum itineris*, alii *mille paſſus*, alii *aliam terrae menſuram*, & nonnulli *vernum tempus*. Vocem Hippodromum in textum LXX. Geneſeos cap. 48. irrepſiſſe facile dubitarem ex marginali nota alicujus intelligentis in voce Chibrath ſpatium, quod equus in Hippodromo percurrebat, neque enim video cur uno in loco LXX. duplicem adhibuiſſent vocem, duobus vero aliis ſolummodo vocem Χαβραθά. Scilicet ſacrarum litterarum textum Grecum, quem nunc habemus ſub nomine LXX. licet venerabilis ſit, plurimaeque auctoritatis, variis tamen in locis interpolatum deprehendimus.

(1) Geneſeos cap. 35.

(2) Sic ms., ſed in Graec. non dubito fuiſſe Νεφθαλείμ.

& Beniamin. Haec quidem prima eſt compoſitio juxta aetatis conſequentiam.

Cum vero pervenirent de Meſopotamia revertente Jacob in terram Chanaan, ſecunda fit diviſionis enumeratio. Fecit enim Jacob tres turmas [1] diſcernens proprios filios, & poſuit Zelpham, & Ballam duas ancillas faciens unam turmam in primis cum quatuor filiis earum, id eſt Dan, & Neptalim, Gad, & Aſer: in ſecunda vero turma ordinavit Liam cum ſex filiis ejus non jam ſecundum aetatem, ſed ſecundum matris affectionem; Ruben, dico, & Simeon, Levi, & Judam, Iſſachar, & Zabulon: ipſe vero poſtremus manſit cum Rachele, & Joſeph valde parvulo. Beniamin autem in matris adhuc utero portabatur; & haec ſecunda diſcretio compoſitionis ejuſdem numeri comprobatur.

Tertius autem numerus eſt juxta aliam compoſitionem diviſionis. Incipiens enim Jacob intrare in Aegyptum [2], ſicut ſuper annexum eſt, congregatis in idipſum filiis Liae ſimul, & ancillae ejus Zelphae, conſequenter, velut ex eadem domina progenitis, ita dinumerantur ipſi: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Zabulon: & ex Zelpha, Gad, & Aſer. Deinde Rachelis filii Joſeph, & Beniamin. Ii, qui ex ejus ancilla ſunt, Dan & Neptalim.

F Quar-

(1) Gen. cap. 32. & 33. (2) Gen. cap. 46.

Quarta diviſio eſt compoſitionis, & numeri, quando benedixit Jacob filiis ſuis cum moreretur [1], oportet enim ſecundum tempus, & in numeros ipſos annectere. Hic ergo numerus, & hoc tempus inſequitur, quando Jacob benedixit, ideſt: Ruben, deinde Simeonem cum Levi, & Judam, & Zabulon, & Iſſachar, Dan, & Gad, Aſer, & Neptalim, Joſeph, & Beniamin.

Dein ſequitur quinta diviſio de Exodo, cum egrederentur filii Iſrael ex Aegypto; enumeravit enim eos ſermo Divinus dicens [2]: *Haec ſunt nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Aegyptum cum Jacob patre ſuo; unuſquiſque cum tota domo ſua ingreſſus eſt: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Zabulon*; (deinde Rachelis) *Beniamin*, (deinde Ballae) *Dan, & Neptalim*, (& Zelphae) *Gad, & Aſer. Joſeph autem erat in Aegypto.*

Dein poſtea ſexta diviſio eſt numeri juxta metationem caſtrorum filiorum Iſrael, ſicut ſcriptum eſt in libro Numerorum [3] ex praecepto Domini. In prima metatione Judas, Iſſachar, Zabulon. In ſecunda Ruben, Simeon, Gad. In tertia Ephrem [4], & Manaſſes, & Beniamin. In quarta Dan, & Aſer, & Neptalim.

Rurſus ſeptima numeri diviſio eſt, ex ipſo Nu-

(1) Gen. cap. 49.
(2) Ex. cap. 1.
(3) Num. 2.
(4) Sic ms. ſed in Gr. fuiſſe Ἐφραίμ non dubitamus.

Numerorum libro [1], cum juxta praeceptum Domini declarantur, qui debeant eſſe principes ad offerenda munera Domino. Dixitque: De Ruben Heliſur filius Sediur [2]. De Simeone Salamiel filius Suriſaddai. De Juda Naaſon filius Aminadab. De Iſſachar Nathanahel filius Sogar. De Zabulon Eliab, filius Chaelon. De Ephrem [3] Melcham filius Eniud. De Manaſſe Gamaliel filius Phadaſſur [4]. De Beniamin Abida filius Gedeonis [5]. De tribu Dan, Achiezer filius Amiſadai. De Aſer Phaltihel [6] filius Ecchra. De Gad Eliſaph filius Raguhel. De Neptalim Achire filius Aenan.

Itemque poſt hanc ſequitur octava diviſio ex ipſo libro Numerorum [7], quando praecepit Dominus, & miſit *Moſes* principes Tribuum Iſrael ad inſpiciendam terram Repromiſſionis. Ait itaque de

 Ru-

(1) Puto haec adludere ad caput *Num.* 7. hic enim recenſentur principes duodecim Tribuum offerentes Tabernaculo ſua dona, licet alio ordine ab eo, quo recenſet EPIPHANIUS, recenſeantur. Eſt autem talis: Judas, Iſſachar, Zabulon, Ruben, Simeon, Gad, Ephraim, Manaſſe, Beniamin, Dan, Aſer, Nephthalim. Ordo ſervatus ab EPIPHANIO occurrit *Num.* cap. 1. ubi initur numerus filiorum Iſrael a vigeſimo anno, & ſupra per ſingulas Tribus.

(2) Apud LXX. *Num.* cap. 1. ex ms. Alex. Ἐδιούρ.

(3) Ib. τῶν υἱῶν Ἰωσὴφ τῶν Ἐφραίμ Ἐλισαμὰ υἱὸς Ἐμιούδ. *Ex filiis Joſeph, qui Ephraem, Eliſama filius Emiud*, aut quemadmodum eſt in ms. Alex. Σεμιούδ *Semiud*.

(4) Ib. ſic etiam ms. Alex. Φαδασσούρ ſed Vat. Φαδασούρ. cap. autem 7. ms Alex. habet φαδασούρ, & Vatic. φαδασσούρ.

(5) Ib. Γαδεωνί *Gadeoni*.

(6) Ib. ſecundum Codic. Vatic. & Cod. Alex. Φαγαιήλ, ſed cap. 7. ſi conſulis editionem ex Cod. Vat. eſt Φαγεήλ, Φαγαιήλ autem in edit. ex Cod. Alexandrino.

(7) Cap. 13.

Ruben [1] Samu filius Acchu [2]. De Simeone Sapha [3] filius Suri. De Juda Chaleph filius Jephone [4]. De Iſſachar Sara [5] filius Joſeph. De Ephrem Auſes [6] filius Nave. De Beniamin Phalti filius Raphu. De Zabulon Gudihel filius Suri [7]. Filiorum Joſeph de Manaſſe [8] Gelad filius Sudi. De Dan Amihel filius Gamali. De Aſer Sachus [9] filius Michahel. De Neptali Hali filius Ulaphi [10]. De Gad Gugihel filius Machi [11].

Nona quoque diviſio numeri praecepto Domini datur ex ipſo libro Numerorum, cum filiis Iſrael terra ſorte diſtribuitur [12]. De Juda, inquit, Chalep filius Jepphane [13]; & deinceps enumerantur Principes Tribuum. De Simeone. De Beniamin. De Dan. De Manaſſe. De Ephrem. De Zabulon. De Iſſachar. De Aſer. De Neptali.

Dein rurſus decima numeri diviſio eſt quando

(1) LXX. τῆς φυλῆς Ῥϐὴν. *De Tribu Ruben*, & ſic ceterae quoque Tribus nominantur: τῆς φυλῆς Συμεὼν &c. τῆς φυλῆς Ἰȣ́δα &c.

(2) LXX. Σαμȣὴλ ὑὸς Ζαχȣ́ρ, aut uti eſt in ms. Alex. Ζαχȣ̀.

(3) LXX. Σαφὰτ *Saphat*.

(4) LXX. Χάλεϐ ὑὸς Ἰεφοννή. *Chaleb filius Jephonne*.

(5) LXX. Ἰλαάλ, & in ms. Alex. Ἰγάλ.

(6) LXX. Αὐσή.

(7) LXX. Σȣδί.

(8) LXX. τῆς φυλῆς Ἰωσὴφ τῶν ὑῶν Μανασσῆ, Γαδδὶ ὑὸς Σȣσί. Quae verba in Ed. Pariſ. an. 1628. perperam praetermiſſa ſunt. Ex his autem noſtra intelligenda, aut potius corrigenda eſt verſio, & data occaſione ſilentio non praetermittam Joſeph Manaſſe conjungi, ut certa Tribus deſignetur, duplex enim Tribus Joſeph erat, altera Ephraim, & altera Manaſſe.

(9) LXX. Σαθȣ́ρ *Sathur*,

(10) LXX. Ναϐὶ ὑὸς Σαϐί. *Nabi filius Sabi*. In ms. autem Alex. Ναϐὰ ὑὸς Ἰαϐί.

(11) LXX. Γȣδιὴλ ὑὸς Μακχί. *Gudiel filius Macchi*, ſed etiam in ms. Alex. eſt Μαχί *Machi*.

(12) Cap. 34.

(13) LXX. Ἰεφοννή.

do benedixit Moſes [1] filiis Iſrael praeponens Ruben, & deinceps annectens Judam, Levi, Beniamin, Joſeph, Zabulon, Iſſachar, Dan, Gad, Neptalin, & Aſer; & in noviſſimis iterat ſermonem de Joſeph: haec ſunt milia Ephrem; & haec milia Manaſſe.

Item undecima numeri diviſio probatur, quando praecipitur eis, antequam ingrediantur terram Iſrael, mox transfretantes Jordanem, ſtent ſuper duos montes Garizin, & Gebal [2], ſex hinc atque inde, ad benedicendum his, qui cuſtodiunt legem, & ad maledicendum his, qui legis praecepta ſervare contempſerint, & eſt iſta contextio numeri; nam ſuper benedictiones conſecuti ſunt, Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Beniamin. Super maledictiones autem hi; Ruben, Gad, Aſer, Zabulon, Dan, & Neptalin.

Duodecima rurſus eſt diviſio numeri cum ſortiuntur terram poſſeſſionis ſuae [3], & Ruben ſorte contingit trans Jordanem, antequam tranſiretur in terram Iſrael, & eſt iſta diſtributio: Ruben, & juxta eum Gad, & dimidia tribus Manaſſe. Dein tranſeuntes Jordanem primus Judas accipit, tum Beniamin, dein Joſeph ex Manaſſe, dein Simeon inter Beniamin & Judam locatus, & ut ita dixerim, coanguſtatus eſt, quia illis ſpatia non fuerunt. Dein Zabulon terram conſequitur, & Iſſachar, & Aſer, &

(1) Deut. Cap. 33.
(2) Deut. Cap. 27.
(3) Vide Lib. JOSUE a cap. 13. ad totum 21.

& Neptalim, & Dan. Levi ſane in omnibus diſperſus eſt Tribubus civitates ſolummodo, & ſuburbana percipiens.

Rurſus tertia decima diviſio numeri occurrit ex Zaccharia Propheta [1] ſicut dicit: *In illa die plangent omnes Tribus terrae. Tribus domus David ſuper ſe, & mulieres earum ſuper ſe. Tribus domus Nathan ſuper ſe, & mulieres earum ſuper ſe. Tribus domus Levi ſuper ſe, & mulieres earum ſuper ſe. Tribus domus Simeon ſuper ſe, & mulieres earum ſuper ſe. Plangentque cunctae reſiduae Tribus*: & non nominavit: queis nos autem propter ſitum deſcriptionis terrae, hanc conſequentiam eſſe perſpeximus, ut ſit Tribus Beniamin, dein Joſeph, Ruben, Gad, Zabulon, Iſſachar, Aſer, Neptalim, & Dan.

Item quarta decima diviſio numeri ſubeſt ex revelatione S. Joannis [2] qui dinumeravit ex unaquaque Tribu duodecim milia eorum, qui virginitate ſanctificati ſunt, ait enim: de Juda duodecim milia: de Ruben ſimiliter, exin de Gad, de Aſer, de Neptali, de Manaſſe, de Simeone, de Levi, de Iſſachar, de Zabulon, de Joſeph, de Beniamin. Nuſquam vero in hoc loco meminit Dan.

Forſitan autem, & aliis locis [3] numeri aliter inveniann-

(1) Cap. 12.
(2) Cap. 7.
(3) Videntur EPIPHANIO excidiſſe caput 10. libri Numerorum, ubi ſacer Hiſtoriographus ordinem exhibet, quo gradiebantur Iſraelitae

niantur adſcripti; nos tamen iſtos invenire potuimus, & hae quidem ſunt diviſiones, quae ſecundum numerum diverſo modo conſtat eſſe compoſitae [1], nunc quidem ſecundum praeceptum Domini, nunc autem juxta ſingulorum Principum voluntatem: dico vero Moſi & Hieſu Nave, & qui deinceps eorum ſucceſſores exiſtere meruerunt. Nec ſine Spiritu id actum eſt, ſed, ut voluit, idem Spiritus Sanctus enumeravit, atque diſpoſuit ſingulas conſequentias juxta propriam voluntatem. Revertens, idem de his uno loco breviter, & conſequenter ediſſeram eaſdemque quatuordecim diviſiones, harumque ſelectiones. Non in vacuum faciam, nec ut Venerationi Tuae haec recenſenti, moleſtus exiſtam; ſed ut noveris, quod jam Dei ſit adjuvare, ut unicuique Tribui memoratos lapides veraciter coaptare poſſimus.

Ex

tae poſt columnam nubis, quae illos praeivit in deſerto: & ejuſdem libri cap. 26. ubi Iſraelitae omnes a viginti annis, & ſupra numerantur: praeterea libri Paralip. c. 2. quod incipit: *Filii autem Iſrael, Ruben, Simeon, Levi, Juda, Iſſachar, & Zabulon, Dan, Joſeph, Beniamin, Nephthali, Gad, & Aſer*: & ordo, quo filii Jacob recenſentur cum quorumlibet eorum texitur genealogia in eodem lib. 1. Paralip. a cap. 5. ad 8. necnon EZECHIELIS cap. 48. ubi unicuique Tribui ea terrae ſanctae pars adſeritur, quae unicuique contigit Moſe & Joſue eam terram inter eos diſtribuentibus. Quinimo ſi meminiſſet etiam cap. 12. lib. 1. Paralip. ubi ii recenſentur populi, qui ex unaquaque Tribu ſecuti ſunt Davidem a Saule fugientem, necnon Tribuum, quae memorantur in Debborae cantico *Jud.* 5. iſta quoque, ut puto, non praeteriſſet. Demum tum primo Numerorum capite, tum ſeptimo duodecim Tribus vario ordine numeratas occurrere animadvertas velim ſecundum ea, quae dicta ſunt *pag.* 43. *Nota* 1.

(1) Bonus interpres graecizat, quod alias quoque facit.

Ex cogitante igitur multum mente, tractantes juxta experientiam hujus electionis, ſuggerit nobis animus & ipſa conſequentia lectionis, qualiter animadverti poſſit quadratus ordo Rationalis ex appoſitis lapidibus ſecundum memorata vocabula. Requiratur jam de ſingulis numeris ſicuti diſcreta eſt unaquaeque diviſio, qualis ad eorundem lapidum rationem lectionemque ſit congruens; & ubicumque quidem dinumeratarum Tribuum ſtatum in locis ſingulis inſpeximus, menteque perpendimus non poſſe naturaliter, ut numerus quilibet eorum, qui unaquaque diviſione numerati ſunt, unum nomen minus habens ex Tribubus, appellationi horum lapidum coaptari. Ideoque protinus diviſionem ſecundam rite ſuſtulimus, utpote quae horum lapidum conſonantiam habere non poſſit, propterea quia primos ponat Dan, & Neptalim, Gad, & Aſer, hoc eſt, ancillarum filios, quando mittens Jacob Eſau munera in turmam eos primam diviſit. Poſt haec autem filios Liae fecit aliam turmam. Dein filios Rachel turmam tertiam. Nam cum pretioſiores lapides ſint in principio Rationalis, porro filii ancillarum inferiores habeantur, & hic primum poſiti ſint, impoſſibile eſt eos ad cauſam Rationalis, in hac numeri parte, congruere, propter quod ita ſe habere non poſſit. Item quartam diviſionem, benedictionem Jacob, exploravimus, quando moriens filiis benedixit. Habet enim primum, Ruben,

ben, dein Simeon, & Levi ſimul adjunctos; ita ut iſta utriuſque copulatio horum lapidum congruentiae videatur obſiſtere. Ideoque iſtam quoque ſuſtulimus, cum lapidibus iſtis accommodari minime poſſit.

Inſpeximus autem & quintam diviſionem, quae continet initium egreſſionis filiorum Iſrael ex Aegypto, & invenimus eam praeponentem liberarum filios, & ancillarum juxta compoſitionis ordinem ſupponentem, facientemque noviſſimos; & ob hoc quod Joſeph in Aegypto conſtitutus poſtremus nominatus eſt, animadvertimus iterum non poſſe lapides iſtos memoratarum Tribuum coaptari nominibus; & quod naturaliter Onychinus lapis in perſona Joſeph interpretari non poſſit, neque rurſus extremus Joſeph juxta compoſitionem Rationalis inſeri debeat, niſi quod tantummodo neceſſitate praepoſteratus ſit, ut cum undecimus habeatur, hic numeretur duodecimus, juxta cogentem neceſſitatem compoſitionis hujus numeri, quam reperimus ordinatam. In Graeca quippe locutione, quae ex Hebraea translata eſt, Onychinum lapidem duodecimum invenimus poſitum, atque noviſſimum, ita ut Beniamin in contemplationem ſui modis omnibus adtrahat. Undecimum vero invenimus Beryllum, quem & undecimo Joſeph tam juxta numerum, quam juxta contemplationem conſequenter aptavimus. Inſpicientes

etiam Hebraicam Exodum, in qua & Lex probatur adſcripta, legenteſque de Rationali hoc, in quo cluſi erant iſti lapides, inveniemus Onychinum lapidem aliter ordinatum. Undecimus poſitus erat: Beryllus duodecimus, atque poſtremus [1]. Unde propemodum nobis ambiguitas orta eſt impedimentum intelligentiae faciens, veluti fictam contemplationem nos in duobus iſtis, Berylli dico, & Onychini lapidibus attuliſſet, dicebamque quomodo in ſupplicationibus, & oratione continua poterat error oboriri, & intellexi, quod diſpenſante Deo hoc ita peractum eſt; ut idem Joſeph undecimus inter Fratres ſuos exiſtens, duodecimus inveniretur juxta compoſitionem hujus numeri, qui eum duodecimum eſſe declaravit, cum diceret: *Joſeph autem erat in Aegypto*. Scientes itaque diſpenſatione divina, propter veritatis contemplationes Berylli lapidis, quae in ipſum Joſeph explentur, coaptari [2], ſic eſt diſpoſitum, ut Beryllus lapis duodecimus poneretur, & ultimus. Nam & Joſeph cum inter Fratres undecimus eſſet, memoratur in hac tamen compoſitione numeri egreſſionis filiorum Iſrael duodecimus, & extremus adſcribitur. Itaque prorſus illuſtratione divina

vina

(1) Vulgata cum textu Hebraico convenit Beryllum duodecimo loco recenſens, Onychinum undecimo. Accedunt Paraph. Chaldaica, & textus Hebraeo-Samaritanus, nec non Samaritana, verſio, licet verſiones Syriaca, & Arabica conveniant cum LXX., ut videre eſt in Bibliis Polyglottis &c.

(2) Locus corruptus.

vina & diſpenſatione bene admodum relatus eſt Onychinus lapis in Beniamin, qui in hac diſpoſitione ante Joſeph numeratus eſt: Beryllus autem in Joſeph accommodatus ob contemplationes eidem conſonantes, quamvis ultimus lapis ipſe numeretur, quia ſic accidit, & Joſeph noviſſimum ſcribi, ſicut frequenter aſſerui.

Tranſgredientes igitur & hanc diviſionem, reſpeximus diſpoſitionem ſextam juxta dinumeratarum Tribuum conſequentiam, & invenimus juxta metationem caſtrorum Iſrael quadrati agminis ordinem magis oportere congruere Rationali juxta ternas, & ternas Tribus, ſicut in eodem Rationali fas erat cernere, quod quadrati ordinis probatur extare, & erat hoc planiſſimum, atque ſymbolicum, ideſt ſignificativum, propter diſpoſitiones ordinum, conſonantiamque caſtrorum, ſed in his ſeparata Tribus, Tribus Levi nobis obſtitit. Conſtitutus eſt enim Judas, habens ſecum Iſſachar, & Zabulon, in uno metationis contubernio: & conſtitutus eſt primus ad Orientalem plagam propter ſignificantiam, ut aeſtimo, Regiae poteſtatis, & quod Ruben a propria reciderit gloria, quia ſtratum maculaverit patris, ſicut divinis Literis probatur inſertum [1]. In ſecunda vero metatione caſtrorum Ruben ordinatur cum Simeone, & Gad verſus ad mare, ad Occidentem quoque Ephrem cum Ma-

[1] Gen. cap. 35. verſ. 22., & cap. 49. verſ. 4.

Manaſſe, & Beniamin, qui omnes ex Rachel in una ponuntur metatione caſtrorum: propter Manaſſen vero Levi videtur excluſus. Dein ad Aquilonem quartam metationem primitus Dan continet, dein Aſer, deinde Neptalim, & cum Levi non invenimus inter eos admixtum, cognovimus nec iſtam poſſe deſcriptionem compoſitioni lapidum accommodari, ne videatur ei filiorum Iſrael unum deeſſe vocabulum. Quapropter & hanc omittentes intendimus diviſioni ſeptimae, quam protinus ademimus, quia non eam reſpeximus compoſitioni lapidum congruentem. Haec enim juxta Principes Tribuum ad praeceptum Domini conſtat eſſe numerata, in qua primus ordinatus eſt Ruben, dein Iſſachar, & qui ſequuntur. Joſeph autem ſecundò numeratus eſt propter quod Ephrem in uno numero, Manaſſes in altero ſit locatus; & cum Levi rurſus exemptus eſt, nequivimus numerum coaptare lapidibus propter immutationem Levi, & propter adjectionem unius Tribus, quae in duabus probatur eſſe diviſa.

Dein octavam diviſionem, de libro Numerorum, diligenter inſpeximus, ubi praecepit Deus, & miſit Moſes Principes Tribuum Iſrael ad inſpiciendam terram Promiſſionis, & nec iſtam repperimus ad compoſitionem memoratorum lapidum conſonantem, propter quod & Ruben in primis numeratus eſt, dein Simeon, deinde Judas, exin Iſ-

ſachar,

ſachar, & deinceps qui ſequuntur, & nuſquam Levi mentio facta eſt.

Tranſeuntes igitur ad nonam diviſionem; & ipſam conſpeximus, quae facta eſt ex praecepto Domini, ſicut in libro continetur Numerorum, quando miſſi ſunt principes Tribuum, ut ſorte dividerent terram Promiſſionis filiis Iſrael; & nec iſtam ſimiliter ad conſequentiam lapidum coaptare valuimus. Invenientes enim Judam primum poſitum, dein Simeonem. & poſtea Beniamin: Dan quoque, & Manaſſen, nec non & Ephrem, & Zabulon, & deinceps Iſſachar, exin Aſer, & noviſſime Neptalim, & rurſus Tribum Levi repperientes omiſſam, & Joſeph dupliciter enumeratum in Ephrem, & Manaſſem, hanc etiam praetermiſimus, & in decimam diviſionem intentionem mentis admonuimus [1], nec ipſam quivimus invenire lapidibus conſonantem; etenim quando benedixit Moſes filiis Iſrael proponens Beniamin quartum poſt Levi, dein Joſeph, & cum Simeonis nullam intulit mentionẽ, impoſſibile fuit eam coaptare lapidibus. Habet autem ita: Ruben, Judas, Levi, Beniamin: dein Joſeph, Zabulon & Iſſachar: deinde Gad, qui eſt ancillae ſecundae filius, praepoſtere poſitus: dein Dan & Neptalim: dein Aſer omnium noviſſimus, qui & ipſe ſecundae ancillae filius invenitur. Hic etiam, quia numerus imminutus eſt,

Si-

(1) Sic Cod. ſed forte reſtituendum eſt: *admovimus*.

Simeone praetermiſſo, fas non erat diviſionem iſtam lapidibus Rationalis poſſe congruere.

Rurſus & hanc praetermittentes in undecimam ſollicita prorſus intentione pervenimus, & repperimus ubi praecepit Moyſes, ut duodecim Tribus ſtent ad benedicendum & maledicendum, ſex in monte Garizim & ſex in monte Gebal, ſicut in Deuteronomio probatur adſcriptum, quarum diviſio talis eſt: *Stabunt*, inquit, *in monte Garizim ad benedicendum Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Beniamin: & hi ſtabunt ad maledicendum in monte Gebal, Ruben, Gad, Aſer, Zabulon, Dan, & Neptalim.* Liberarum filii probantur hic eſſe praelati, cumque & iſta diviſio videtur inconſequens, ad quadratum Rationalis ordinem non ea viſa eſt adſumenda. Veruntamen hanc eamdem undecimam diviſionem ſollicite contuentes, quae in duas partes videtur eſſe diſcreta, ſex in uno monte & ſex in altero, hanc arbitrati ſumus congruere numeris compoſitionis lapidum Smaragdi, qui catenulis nectebantur, ordinati per utrumque Pontificis humerum, auro & hyacinthina victa conſerti, ita ut in his duobus ſmaragdis inſcriberentur nomina filiorum Iſrael, eo quod unus Smaragdus ob rotunditatem ſui duodecim nomina capere non poſſet. Oportebat autem, & ſi capere poterat, dextros ſiniſtroſque diſtingui, & ideo in utroque lapide, poſito in dextera ſcilicet, & ſiniſtra, conſcripta ſunt nomina, ſi-

cuti

cuti in utroque monte Garizim & Gebal Tribus filiorum Iſrael ordinatae ſunt. Qui montes ex adverſo ſibi cernuntur oppoſiti in Orientis parte, ubi Hiericho ſita eſt [1], ultra locum Galgalae, ibique referun-

(1) De ſitu montis Garizim copiosè agunt ANDREAS MASIUS in *cap.* 8. *Joſue Critic. Sacr. tom.* 2. *Col.* 211., nec non ROLANDUS *Miſcell. p.*1.*Diſſ.*3. §.5. &c. Prout hic ſentit EPIPHANIUS, nec non in *Pan.* h. 9. §.2.*p.*25.ſenſere etiam Auctor libri *de loc.ſac.Script.*, & PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*nec non inter recentiores JOSEPHUS SCALIGER in Euſebii Chronicon *pag.* 125. *Edit. Amſt.* an. 1658. & GERHARDUS MERCATOR apud ANDREAM MASIUM. Critici opinionem hanc falſitatis luculenter coargui arbitrantur ex *Jud. cap.* 9. *v.* 6. *&* 7. ubi legimus Jotham Gedeonis filium è vertice Garizim Sichimitas ad montis radices verſantes allocutum eſſe. Praeterea apud JOANNEM *cap.* 4. Samaritana mulier ad puteum quemdam non longe ab urbe Sichem poſitum de templo ſuo loquens, quod ſuper Garizim fuiſſe exploratum eſt ex 2. *Machab. libro cap.* 6. *v.* 2. & ex JOSEPHO *Antiq.* lib. 11. *cap.* 8. §. 2. ait v. 20. *Patres noſtri in monte hoc adoraverunt*; & Chriſtus reſpondit v. 21. *Venit hora quando neque in monte hoc &c.* ex quo loquendi modo montem in conſpectu fuiſſe facile eſt intelligere. Demum diſerte etiam JOSEPHUS *Antiq.* lib. 4. *cap. ult.* §. 44. *lib.*5. *cap.*1. §. 19. *& cap.*7.§. 2. *lib.* 11. *cap.ult.* §. 6. *& lib.*13. *cap.* 9. §. 1. PROCOPIUS Cæſarienſis *de Aedificiis &c.* lib. 5. cap. 7. nec non ADRICOMIUS, & BROCARDUS oculati teſtes Sichimam urbem juxta Garizim jacuiſſe narrant. Talmudicos auctores duos a MASIO laudatos, qui montes Garizim, & Gebal circiter 60. mille paſſuum ab Jordane abeſſe narrant, his accenſere poſſumus: quinimmo ipſe etiam HIERONYMUS in *Epitaphio Paulae matris ad Euſtochium* hoc ipſum docuerat: *Tranſivit Sichem, non ut plerique errantes legunt Sichar, quae nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam.* Ne quis autem miretur cur EPIPHANIUS contrarium ſenſerit, errori anſam eſſe datam creditur ex *verſ.* 30. *cap.*11. Deuteronomii, quem inferius deſcripturi ſumus, & explicaturi. Enimvero etiam in *Panario* S. EPIPHANIUS Deuteronomii auctoritate ſe tuetur, non praetermittens tamen etiam auctoritatem libri Jeſu Nave, de qua pariter alias dicendum eſt, ubi nimirum eam pro ſe urget. Sed hic addit praeterea, montes Garizim & Gebal, quos inter media erat Neapolis, ita eſſe ſublimes, ut minime apti eſſe potuerint,

feruntur benedixiſſe Iſrael ii, qui in monte Garizim conſiſtebant dicentes: *benedictus qui facit voluntatem Domini*, & vox audiebatur per plana camporum, ubi populus adſtabat, & innuebatur ei ut diceret: *fiat*, *fiat*. Contra vero Ruben & Gad & reliqui cum eis in monte Gebal ſtantes ajebant: *Maledictus qui non facit omnia, quae ſcripta ſunt in iſto libro*, & reſpondebat omnis populus: *fiat*, *fiat*. Interpretatur autem fiat *Amen*. Nam voces è duobus montibus iſtae reſonabant. Garizim etiam interpretatur [1] & *mons liberatus*, & *conciſio inco-*

tuerint, ut qui ad radices erat populus reſponderet hominibus ſex in vertice clamantibus. Porro cum libellus hic EPIPHANII media hac ipſa de ſitu montium Garizim & Gebal diſputatione deficiat, ne liquet quidem utrum S. Doctor etiam alia pro ſua ſententia propoſuerit argumenta in iis, quae deſiderantur, deſideranda. Verum cum in *Panario* illud unum proponat, nempe ita eſſe ſcriptum *in Deuteronomio*, *& lib. Jeſu Nave*, hoc ipſum pro potiſſimo argumento habuiſſe jure & merito conjicere licet. Sed ejus Sententia adhuc probabilis videri poſſet ubi quis probabiliter, & legitime teſtaretur, duos montes Garizim, & duos montes Gebal fuiſſe in Palaeſtina, tunc enim alios ad Jerichunta ſuo nomine ita dictos, alios vero ad Sichimam fuiſſe, & ſic Samaritanorum errore appellatos, cenſeremus: ſed quis umquam haec tradidit? Quid quod mons quidam è regione Jerichuntis ſitus *Abaris* dicitur a JOSEPHO *lib.* 4. *c.* 8. §. 45.? GERHARDUS MERCATOR utramque ſententiam conciliandam putavit, quod arbitrabatur facile fieri poſſe, ſi Garizim fuerit tractus montium ad urbem Hai, & ipſam quoque Jerichunta extenſus ab urbe Sichima. Sed hoc utpote nullo legitimo teſtimonio comprobatum facile rejicitur. Quin etiam, ROLANDO, & MASIO adnotantibus, cum ipſis ſacris Litteris *Gen.* 12. minime convenire poſſe videtur.

(1) Apud S. HIERONYMUM in libro, quem ex PHILONE, & ORIGENE concinnavit, *de interpretatione Nominum Hebraicorum &c.* Garizim ſonat: *diviſio, ſive advena: accola, ſive advena ejus: abſciſſiones &c.*

incolatus eorum. Quidam vero putaverunt, qui non diligenter Divinas ſcrutati ſunt litteras, maxime qui de Samaritanis oriuntur [1], ne forte Garizim non ſit, qui adjacet Sicimis, quae Sicima & Sichem dicitur, habens ex adverſo Sichar [2] Urbem Samaritarum, in quam ingreſſus eſt Dominus, unde Samaritana illa mulier egreſſa invenit eum ſedentem apud puteum [3]. Nunc autem Sicima Neapolis appel-

H la-

(1) Audiendus hic eſt Auctor *de locis ſacrae Scripturae*, quiſquis ille ſit EUSEBIUS, aut HIERONYMUS: *Porro Samaritani arbitrantur hos duos montes* [Gebal & Garizim] *inter Neapolim eſſe, ſed vehementer errant, plurimum enim inter ſe diſtant, nec poſſunt invicem benedicentium, ſive maledicentium inter ſe audiri voces, quod Scriptura commemorat*. Inferius autem, ubi dictum eſt, Golgol, ſive Galgal locum eſſe juxta Jericho ſubdit: *Errant igitur Samaritani, qui juxta Neapolim Garizim & Gebal montes oſtendere volunt, quum illos juxta Galgal eſſe Scriptura teſtetur*.

(2) Itaque urbem Sichar a Sichem diſtinguebat EPIPHANIUS. Sed Auctor *de locis ſacrae Scripturae* non Sichar, ſed Sichem ab urbe Neapoli diſtinguit in vocibus Λούζα, Συχούμ, & Τερέβινθος, ubique Sichem prope Neapolim eſſe docens. Non uni antiquae urbi contigit primo ſuo loco moveri, hinc parte urbis lapſu temporis pereunte, & illinc novis aedificiis urbem augentibus, ita ut ſuburbana in urbem tranſierint, & urbs ſuburbanus locus ſit factus. Contigitne hoc fortaſſis & Sichem, ita ut tandem, quum Neapolis diceretur, ab antiquo ſuo loco diſtaret? Porro quid ſi antiquius nomen eſſet Sichem, quam Sichar, & locus ille eo nomine fuiſſet dicendus, licet alii & Sichar eum dicerent nomine, quod urbis potius Neapolis proprium erat? Sed eſt, qui velit ipſam Sichem ab Hebraeis dictam fuiſſe Sichar vel ex communi dialecto, cui frequentiſſimum eſt immutare Litteras, vel ut nomine, quod *mendacium*, *mercenarius*, aliaque hujuſmodi ſonare poteſt, Samaritanis illuderent. Vide LIGHTFOOTUM *Diſq. Chorog.* &c. *cap.* 4. §. 4. & RELANDUM in 1. *par. Diſſ. Miſcell. Diſſ.* 3. *&* *lib.* 3. *de Urbibus, & Vicis Palaeſtinae &c.*

(3) *Ev.* S. JOANNIS *cap.* 4. ubi S. EPIPHANIUM legiſſe conſtat *Si-*

char

latur [1], civitas opulentiſſima Palaeſtinorum. Tunc autem Samaria dicebatur [2], atque Judaea. Samaria autem quoniam mons ipſe naturaliter cujuſdam Somer vocabatur: filium autem habuit iſte Samoron, & dictus eſt mons Somar, & hinc nominis hujus appellatio conſecuta eſt: maxime vero roborata per adventum eorum, quos ad colendum terras illas Rex Aſsyrius deſtinavit [3]. Nam quando captivitas accidit Judaeorum, convenerunt Seniores Iſrael, qui erant tunc in Babylone cum Heſdra Sacerdote, & qui vocabantur Conſiliarii, aliique Senes, & oraverunt Aſſyriorum Regem, ut habitatores mitteret in Judaeam, ne terra

char aut *Sychar*, quam lectionem Gr. Cod., Syrus, Arabs, Vulgata &c. comprobant reclamante licet HIERONYMO loco deſcripto *p.* 55. nec non q. *in Gen. cap.* 45. ubi ait: *Hebraicè Sichem dicitur, ut Joannes quoque Evangeliſta teſtatur, licet vitioſe, ut Sichar legatur, error inolevit.*

(1) Idipſum docet EPIPHANIUS in *Pan. lib.* 3. *pag.* 1055., & 1068.

(2) Incipit hic longa a propoſita oratione digreſſio, in qua multa narrantur de Samaritanis, quae exſtant etiam in libris *adverſus haereſes*, interdum, ut videtur, ipſis verbis expoſita. V. Haereſim 8. §. 8. *pag.* 22. Ea ſolum, in quibus liber hic cum illis non convenit, adnotabo.

(3) Nuſquam hic EPIPHANIUS hunc Regem proprio nomine appellat. In *Panario* Nabuchodonoſorem vocat, ſed conſtat ex 4. Reg. c. 17. Salmanaſarum fuiſſe, qui TOBIAE c. 1. apud LXX. Enemeſſar dicitur, Salmon autem, prout aliqui putant, licet difficile probetur, OSEAE c. 10. v. 14. Reprehendendus cũ EPIPHANIO eſt NICAETAS *Theſaur. Orth. Fid. l.* 1. *c.* 33. ubi de Samaritanis loquens EPIPHANIUM fere ad litteram tacito nomine deſcribit. Verum quid ſi quis velit nomen *Nabuchodonoſor* fuiſſe omnibus Aſſyriis Regibus commune, ut nomen *Pharao* Regibus Aegyptiis? Enimvero tres occurrunt Aſſyrii Reges eo nomine appellati, quorum unuſquiſq; aliud quoque peculiare nomen habet.

terra luxurians ſine cultore deficeret. Qui ſuſcipiens eorum ſalubre conſilium [1] direxit ad inhabitandum in locis illis gentes quatuor, ideſt Cudaeos,

(1) Regem Aſſyriorum novos in Samariam habitatores miſiſſe ipſorum Iſraelitarum conſilio, quos in Babylonem captivos adduxerat, neſcio an ſit veriſimile, licet EPIPHANIUS idipſum repetat in *Panario* h. 8. §. 8. Libro 4. *Regum cap.* 17. ubi eadem narratur hiſtoria, nulla eſt hujus conſilii mentio; & quidem apud Aſſyrios Reges familiare fuiſſe videtur, quos ſibi ſubiciebant populos in alienam regionem mittere: ita enim etiam Teglathphalaſſar populos Damaſci incolas in Iberiam miſit & Albaniam, ut diſcimus ex 4. *Reg. c.* 16. *verſ.* 9. idemque fuit, qui Ruben & Gad, dimidiamque Tribum Manaſſe, & Nephthalim aliò tranſtulit *Reg.* 4. *cap.* 15. *verſ.* 29. & *Paral.* 1. *cap.* 5. *verſ.* 26. Salmanaſar autem non ſolum Cuthaeis aliiſque barbaris Samariam habitandam tradidit *Reg.* 4. *cap.* 17. *verſ.* 24. ſed etiam Samaritanos jam hinc deportaverat in ſuas terras *Reg.* 4. *c.* 17. *v.* 6. & *cap.* 18. *v.* 11. Conſulendus eſt etiam AMOS *c.* 9. *verſ.* 7. & apud Prophetas tum Judaeis, tum ceteris gentibus non ſemel occurrit minatio deportationis in alienam regionem. Porro notes velim in Samariam deductos populos ex iis, quos nuper Rex ſibi ſubiecerat, fuiſſe, conici non temere ex lib. 4. *Regum* cap. 18. v. 34. & in alienas ſedes migrare eos voluiſſe videri eadem de cauſſa, qua aliò translati fuerant Iſraelitae, ne ſcilicet novas res facilè molirentur, ut diſertè monet S. JOANNES CHRYSOSTOMUS hom. 30. al. 31. in JOANNEM *Operum tom.* 7. p. 177. quinimmo ob id ipſum videtur gentes non ex uno tantum loco deductas in Samariam fuiſſe, ſed ex pluribus, eaſque ſermone non ſolum, ſed etiam religione diverſas. Hoc autem minime obficit, quin credamus barbaros in Samariam deductos fuiſſe, nè etiam terra illa ſine cultoribus ſterilis fieret, quod docet EPIPHANIUS cum ſacris Litteris concinens, quae rem ita exponunt *Reg.* c. 17. *verſ.* 24. *Adduxit Rex Aſſyriorum de Babylone, & de Cutha, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Iſrael, qui poſſederunt Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.* SULPICIUS SEVERUS Hiſt. ſacrae lib. 1. in Ed. Hornii c. 86. Salmanaſarum Aſſyrios *in hoſtili ſolo*, nempe Samariae, *ad cuſtodiam* poſuiſſe, narrat. Utuntur eadem phraſi alii tum ex Latinis, tum ex Graecis Scriptoribus. Scilicet idem fuerat Barbarorum coloniam ad incolendam Samariam mittere, ac mittere ad cuſtodiam.

daeos, & Cuthaeos, [1] & Seppharaeos, [2] & Anagogavaeos, [3] qui aſcendentes Idola ſua ſecum, quae tunc unaquaeque gens apud ſe coluerat, adtulerunt. Cum veniſſent autem, & reſidiſſent in terra Iſrael, vocati ſunt Samaritani, propter quod Samaritanus *cuſtos* interpretatur, cuſtodiebant enim terram Iſrael. Poſtea vero leones, pardi, & urſi conſurgentes in eos corrumpebant multitudi-

(1) Guthaeos, & Cudaeos unã eamdemque gentem fuiſſe cenſet PETAVIUS in EPIPHANIUM, qui in *Panario* quoque eos diſtinguit. Diſtinguit autem etiam ANASTASIUS Sinaita *quaeſt.* 45. ſed certe noſtrum librum prae manibus habens. Porro Graecus textus ANASTASII juxta editionem GRETSERI habet Κυδιαίȣς, Κȣθιαίȣς. HERVETUS autem, qui primus, ſed tantum Latinè, ANASTASIUM edidit, habet *Cutthiaeos, Catthiaeos*, quod quidem ex fide alicujus Codicis feciſſe cenſerem, niſi ea verſio aliis etiam multis ſcateret mendis, ſi ex Graeco Codice, certe ex Cod. inprimis mendoſo derivatis.

(2) In Graec. textu ANASTASII ex edit. GRETSERI eſt Σεφφασιαίȣς, GRETSERUS autem in margine appoſuit Σεφαρȣαίȣς. HERVETUS edidit *Sepharuaeos*. In *Panario* eſt Σεπφαρȣραίȣς: & NICETAS *Theſ. Orth. Fidei* lib. 1. c. 33. qui certe eum Panarii locum ante oculos habebat, ſcripſit *Sepharueraeos*, ſi fides verſioni, quae eſt in Lugd. Bibl. PP. &c. Noſter autem Cod. habet *Sepharaeos*. Non eſt dubium hos populos eos eſſe, quos LXX. 4. *Reg. cap.* 17. v. 25. adductos dicunt ἀπ' Σεπφαρȣαὶμ, ut ex Cod. Vat. editum eſt, & Σεφφαρȣαὶμ, ut extare aiunt in Cod. Alexand. Verum Cod. Vat. non eſt conſtans ſibi: v. 31. habet Σεπφαȣραΐμ.

(3) In *Panario* juxta editionem PETAVII legitur Αναγωγαναὶȣς *Anaganaeos*, quo in loco SCALIGER legendũ cenſuit, Ανάγνȣς Γαναίȣς: verum PETAVIUS Aȣαναίȣς potius reſtituendum vult, eoque nomine Havaeos dictos cenſet, cum LXX. Aȣαν̀ ſcribant. Aſt ego apud VVALTONUM invenio LXX. ſcribentes Aϊὰ, non Aȣαν̀. NICETAS *laud. loco* legit *Anegoganaeos*. Hic ſecundum quod ms. habet ita edidi *Anagogavaeos*. HERVETUS quoque in ſua verſione ANASTASII ita ſcripſit. GRETSERUS invenit Αναγαβαίȣς, ſed in margine & ipſe reponit Αναγογαυαὶȣς neſcio an ex ipſo Cod. Vat. 423. quem ipſe conſului, ubi p. 270. τȣ̃ς Κȣδιαιȣς, κ̀ κȣθιαιȣς, κ̀ σεφαρȣαιȣς, κ̀ αναγογαυαιȣς.

tudinem, ita ut abſumerentur ab eis;[1] pro quare legati per dies ſingulos ab incolis, & habitatoribus ad Regem mittebantur Aſſyrium, quatenus eis de locis ipſis licentiam diſcedendi tribueret, propter hujuſmodi ſaevitiam beſtiarum. Mirabantur autem quomodo potuit Iſrael ibidem commanere. His autem compertis Aſſyriorum Rex[2] evocatis Judaeorum Senioribus ſciſcitatus eſt ab eis, quomodo poſſint in loco, quos dudum direxerat, immorari. Qui rectum dantes ſine mora conſilium, dixerunt nullam poſſe gentem ibidem reſidere, niſi Legem Domini Dei cuſtodiat.[3] Qui cum popoſciſſet ab eis legem, ei protinus obtulerunt. Ipſe vero reddens exemplaria, legis authenticam penes

(1) JOSEPHUS *Antiq.* lib. 9. c. 14. §. 3. peſte novos Samariae incolas fuiſſe vexatos narrat; frugum corruptione Chronicon Samaritanum: ſed ſtandum omnino eſt Sacris Literis *lib.* 4. *Reg. cap.* 17. *verſ.* 25. quibus cum EPIPHANIUS concinit, licet illae ſolummodo Leonum mentionem faciant: *Cumque habitare coepiſſent non timebant Dominum, & immiſit in eos Dominus Leones, qui interficiebant eos &c.* Huc autem reſpicit elegans illa phraſis R. ISMAELIS, qui Cuthaeos *Leonum proſelytos* vocabat, ut legitur in Kiddushin fol. 75. 2. docente LIGHTFOOTO in *Diſquiſitione Chorographica* Evangelio S. JOANNIS praemiſſa *cap.* 4. §. 1. 2.

(2) Quod praecipuum in modum adnotare hic juvat, illud eſt, non eumdem Aſſyriorum Regem fuiſſe, qui Cuthaeos in Samariam deduxit, & qui a Leonibus eos liberare ſtuduit; licet etiam Sacrae Litterae rem ita referant, ut utrumque ſub eodem Rege accidiſſe videatur. Scilicet uno in loco ea omnia referunt, quae ſpectabant ad Cuthaeorum coloniam in Samariam deductam. Ex lib. 1. ESDRAE cap. 4. v. 2. conſtat ſub Rege Aſor Haddan Cuthaeos Samaritanos nova Colonia auctos, & legem Moyſis doctos fuiſſe.

(3) Quod Leones in novos Samariae incolas immiſerit Deus, hanc affert cauſſam S. JO: CHRYSOSTOMUS

penes ſe detinuit [1], quae direxit incolis, & habitatoribus terrae Cudaeis, & Cuthaeis; ac reliquis, cum Eſdra ſacerdote [2], non Heſdra illo, qui vocabitur Salathihel, cujus erat pater Zorobabel, qui Zorobabel erat filius Jechoniae. [3] Hic igitur Heſ-

MUS laud. *Hom.* ſcilicet, ut *potentiam ſuam oſtenderet, quodque non ob imbecillitatem Judaeos tradidiſſet, ſed propter incolarum peccata.* Quod repetit THEOPHYLACTUS in cap. 4. Jo. ubi CHRYSOSTOMUM expilat.

(1) V. infra p. *66.* Ceterũ in *Panario* EPIPHANIUS haec ſolum tradit: Legis exemplum fuiſſe Regi datum, a Rege Eſdram Sacerdotem cum illo ad Cuthaeos fuiſſe miſſum, & Cuthaeos Legem accepiſſe: cetera omnia, quae hic narrantur, ſilentio praeterit.

(2) Reticet Divinus Hiſtoricus nomen Sacerdotis, qui Cuthaeis exemplaria Legis adtulit. S. JOAN. CHRYSOSTOMUS reticet quoque hanc hiſtoriam referens *laud. homil.* in JOANNEM; ſed S. EPIPHANIUS Eſdram nominavit non ſolum hic, ſed etiam h. 8. §. 8. & repetit in *Anacephalaeoſi.* DAMASCENUS quoque *in lib. de Heraeſib.* §. *9.* & NICETAS *Theſ. &c. l.* I. *c. 33.* idem nomen habent, haud tamen mirum eſt, cum uterque EPIPHANIUM exſcribat. Illis addendus ſubit CEDRENUS *in Comp. Hiſt. &c.* & THEOPHANES Cerameus *hom.* 30. ubi de Samaritanis loquens librum EPIPHANII, quem edimus, ad manus habuiſſe videtur, & oratorem agens ſuo elogio hunc Eſdram decorat, vocans τὰ θεῖα σοφὸν, τὸν τρόπον χρηστὸν, τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλον &c. *Divinarũ rerum ſcientiſſimum, bonis moribus, & incomparabili virtute praeditum &c.* Fuerunt autem qui Lun, non Eſdram, vocarunt miſſum in Samariam ab Aſſyrio Rege Sacerdotem, & qui contra ſacrarum Litterarum fidem, duos Sacerdotes miſſos fuiſſe ſomniantes, Eleazarum quemdam, (TANCHUM fol. 17. 4. ſubſtituit R. Sabiam) & Jannaei filium nomine Doſitheum eos fuiſſe, commenti ſunt. Doſitheus Jannaei filius memoratur etiam ab HIERONYMO in *lib. Adv. Luciferianos &c.* & Sadducaeorum auctorem vocat, ſed diu poſt Aſor Haddan tempora ille vixit.

(3) PETAVIUS inveniens Eſdram ab EPIPHANIO dici Sacerdotem ad Cuthaeos miſſum *Animadv. p.* 21. haec ſcribit: *Non videtur alterum Eſdram ab eo intellexiſſe, qui Helcaliae filius Legis ſcriba dicitur. Sed alium tamen, ſi verum illud eſt, oportet fuiſſe.* Etiam FRANCISCUS SCORSUS in notis ad THEOPHANEM n. 4. hunc ſcriptorem in re chronologica lapſum pronunciat, quod Eſdram Cuthaeis miſſum praedicet, & fatetur non reperire, quo pacto

Heſdra, quem diximus, aſcendens Hieroſolymam, Pentateuchum tantummodo, id eſt quinque libros Moyſi, detulit eis Veteris Teſtamenti libros ſcriptos ſecundum formam, quam dedit Dominus in monte Sina; quam formam Hebraei *deeſſion* [1] vocant, quod interpretatur *inſculptum*;

Nunc

pacto excuſet. Verum utrumque auctorem nimis facile hujus erroris reum dici puto, quod nimirum Eſdram Cuthaeis miſſum cum Eſdra illo confundant, qui poſtquā Judaei e Babylone in Judaeam redierunt, ſacros Libros reſtituit. Enimvero EPIPHANIUS diſtinguere hic voluiſſe videtur, ſed locus aut in mendo cubat, aut certe EPIPHANIUS memoria lapſus eſt, fuit enim *Eſdras filius Saraiae, filii Azariae, filii Helciae &c.* ut legitur *lib.* I. ESDRAE *c.*7. Sed potius locū eſſe corruptum pro certo habeo, & ſcriptorem Cod. ex duobus periodi membris incipientibus, *Qui &c.* alterum omiſiſſe, errore in mss. non raro, crediderim. Itaque ſic, aut non multū diſſimiliter videtur mihi ſcripſiſſe EPIPHANIUS: *non Eſdra illo, qui Judaeam rediit cum eo populi Duce, qui vocabatur Zorobabel &c.* Porro Salatihel fuit pater Zorobabelis, non hic illius, & Jechonias fuit avus Zorobabelis, non pater. Vide Paral. I. *c.* 3.

(1) Nuſquam alibi hoc nomen me legere memini, nec facile videbatur de eo aequā ferre ſententiam. Porro cum inferius ſcriptum ſit alio modo, nimirum *Deeſſenon* augebatur, etiam ſcriptoris culpa, in ſententia ferenda periculū. Homo Hebraicarum litterarum peritiſſimus, & earum in Vaticana Bibliotheca interpres, cui locum hunc oſtendi, adnotabat Syriace די ציון *De ſiun* ſignificare, *quod ſignatum*: די ציור *De ſiur* autē, *quod inſculptum*. Porro cum forma litterarum, quae in tabulis lapideis fuerunt impreſſae, ab Hebraeis vocetur כתב עברי *Chethav Hebri*, *ſcriptura Hebraica*, & כתב הקדש *Chethav akodeſc*, *ſcriptura ſancta*. conſiderandum quoque cenſuit verbo ὅσιον Graecos *ſanctum* dicere. Verum de Syriaco verbo hic agi non dubito: verbum enim Hebraeorum EPIPHANIUS refert, *Hebraei vocant*, & praeterea cum interpretatione ponit, *quod interpretatur inſculptum*: demum interpretatio nullo pacto ad ſanctitatem ſcripturae Hebraicae refertur. Itaque videtur ex hoc EPIPHANII libro, nos edoceri Hebraeos formam antiquiſſimam litterarum, quibus Lex ſcripta fuit in tabulis lapideis, appellare conſueviſſe antonomaſtice, *quod ſignatum*, aut mavis, *quod*

inſcul-

Nunc enim non eadem ſunt elementa litterarum, quibus Hebraei utuntur, librique eorum non ſunt ſcripti juxta veterem formam, quae tunc in tabulis lapideis conſtat inſculpta. Haec igitur forma, quam nunc tenent Judaei, vocatur *Soma hirenus* [1]. Samaritani vero ſervant *deeſſe non*, quae forma

inſculptum; neque eſt mirum vocē Hebraicam hic deformatam legi, nam & ſupra, ubi de Bdellio agitur *pag.* 14. Hebraicum verbum בדלח *bedolach* deformatum legitur, ſic : *Bodallin*.

(1) Σήμερον Latinè ſignificat *hodie*. Fortaſſis in Graeco textu erat σημερινός *hodiernus*. Nimirum Litteras, quibus Eſdras Legem deſcripſit poſt captivitatem, ſi credimus EPIPHANIO, *hodiernas* dicebant Judaei, ut ab antiquioribus diſtinguerent, quibus Lex ſcripta fuit in tabulis illis, quas a Deo Moyſes accepit. Porro Eſdram novis litteris uſum eſſe, cum Legem *reſtauravit*, ut verbo utar TERTULIANI in lib. *de Habitu Muliebri* c. 3. non ſolus S. EPIPHANIUS hic, ſed etiàm HIERONYMUS docuit in Prologo Galeato, ſeu Praef. in lib. *Regum*, nec non EUSEBIUS in Chronico, niſi ipſius HIERONYMI additamentum ſint ea verba, quae ibi leguntur de Eſdra: *Affirmatur Divinas Scripturas memoriter condidiſſe, & ut Samaritanis non miſcerentur, Litteras Judaicas commutaſſe*. Id ipſum plures ex Talmudicis confirmare ex VVALTONO ſcimus, *Proleg.* 3. §. 32. ſed hic ex eo ſolum referam, quod in Talmud Babylonico legitur tract. Sanhedrim ſect. 2. *In principio data eſt Lex in ſcriptura Hebraea, & lingua ſancta, poſtea data eſt illis in diebus Eſrae ſcriptura Aſſyriaca, & lingua Aramaea: poſtea elegerunt Iſraelitae ſcripturam Aſſyriacam, & linguam ſanctam, & reliquerunt Idiotis ſcripturam Hebraicam, & linguam Chaldaicam. Qui nam ſunt illi Idiotae? Reſpondet R. Chaſda: Cuthaei. Quae nam eſt ſcriptura Hebraica? Reſpondet iterum Chaſda: ſcriptura Libonaea*. Porro indictum nolo in libro illo Miſchnicarum Legum, qui *Ordo puritatum* inſcribitur tract. *de Lotione manuum* cap. 4. §. 5. Ed. Surenhuſii par. 6. pag. 490. hoc me invenire monitum: *Targum in Ezram & Danielem polluit manus, Targum Hebraicè ſcriptum, & contra, ut & ſcriptura Hebraica, non polluunt manus, ſed numquam polluunt niſi Aſſyriace ſcripſerimus in pelle, & cum atramento*. R. MOSCHE Fil. Maimonidis haec explanans animadvertit tam ſcripturam, in qua Legem ſui ſcribebant,

forma fuit olim, ut diximus in tabulis impreſſa lapideis. At Heſdra [1] aſcendens a Babylone, volenſque diſcernere Iſrael a reliquis gentibus, ut genus Habrahae non videretur eſſe permixtum cum habitatoribus terrae, qui tenent quidem Legem, non tamen & Prophetas, immutavit priſtinam formam relinquens *deeſſenon*, propter quod ea

I for-

bant, quam illam, in qua Legem ſcripſit Deus, Aſſyriam dici, hanc tamen eſſe ita dictam propter ipſius excellentiam ab אשרי *beatitudines*, ita ut hanc ſcripturam dicere Aſſyriam idem ſit, ac *beatam* dicere. Conſtat itaq; etiam R. MOSCHE putaſſe aliis litteris ab iis, quibus Deus Legem ſcripſit, Legem ſuo tempore Hebraeos ſcribere conſuevisſe. Quinimmo idipſum ex ipſis quoque verbis deſcripti Moniti intelligi mihi videtur. Nulla exorta foret dubitatio utrum ſcriptura Hebraica pollueret manus, niſi Hebraei eam repudiaſſent. Scripturam Hebraicam vocant Talmudici, quã nos Samaritanam vocamus, ut deſcripta nos docet auctoritas ex *Sanhedrin.* Porro, ut ex eadem auctoritate quoque conſtat, diſtinguendum eſt inter Linguam & Scripturam, qua Lex ſcripta fuit; & hoc poſito, animadvertamus oportet, Eſdram Legem lingua ſancta deſcripſiſſe minime eſſe ambigendum, ſed ſolum certare Criticos de litterarum forma, quibus Eſdras verba linguae ſanctae expreſſit. Lis ſub judice eſt, neque ego tantus ſum, qui poſſim componere. Quod ſilere non debeo illud eſt, eos, qui novis litteris Eſdram eſſe uſum volunt, non ſolum conjecturis agere, ſed etiam veterum Scriptorum auctoritate, ſolummodo autem conjecturis, qui ſtant ex adverſo. Expendere autem ex qua parte conjecturae illae habeantur probabiliores, res eſt altioris indaginis, & plena periculoſae aleae res foret judicare. Praeterea animadvertere juvat, ex hoc EPIPHANII libro, qui primam ſententiam tuentur non unum tantummodo novum patronum, nempe ipſum EPIPHANIUM, adeptos eſſe, ſed plurimos; etenim Samariticas litteras, & Hebraeorum vario nomine appellatas fuiſſe tradit, & ipſa nomina, ut nota refert, quae quidem eorum ſententiae optime reſpondent, luculenterque eam comprobant, atque confirmant.

(1) Eſdras hic eſt, qui cum Zorobabele in Palaeſtinam rediens Divinos Legis libros deperditos, aut ſaltem corruptos, ſeu mavis dicere confuſos perturbatoſq; reſtauravit.

forma a Samaritanis praeoccupata jam fuerat [1], ut per hoc Habrahae ſemen diſtingueretur a Nationibus reliquis. Sed nos his pervenientes in locis, coacti ſumus ob occaſionem cauſæ hujus ampliare ſermonem.

Erant itaque, qui permanſerunt ex gentibus, in terra Iſrael, pro diverſis rebus Samaritani vocati: [2] Primum a Somer, uno ex filiis Cha-

(1) Rabbinorum nonnulli ex iis, qui apud ſe Legem iiſdem exaratã litteris, quibus eſt digito Dei ſcripta in tabulis, non habere faſtidiunt, Cuthaeis non authenticum librum fuiſſe datum volunt, ut in hoc libro EPIPHANIUS tradit, ſed ejus exemplum ſcriptum litteris profanis, & comminiſcuntur Iſraelitis ante captivitatem duplex litterarum genus fuiſſe, ſacrarum nempe, & profanarum, ſacrarum, quarum uſus in ſacris, & quibus legem ſcripſerat Deus, & ipſi quoque ſcribebant, profanarum autem, ſeu civiliũ, quae in aliis quibuſcumq; rebus adhibebantur, ſed quas poſtquã Cuthaeis legem deſcribere coacti fuere, & illis ad hoc uſi ſunt, ne eſſet inter ſe, & Cuthaeos, ſeu Samaritanos *conſortium*, *& communio in ejuſdem Scripturae genere*, abjecerunt, in earum locum ſubſtituentes, ad communem uſum, litteras illas, quae Rabbinicae dicuntur. Sic R. TANCHUM apud POCOCKIUM cap. 9. *Notarum in Praef. Maimonidis in libros Miſchnaioth* in Ed. a Reinerio curata Lipſiae an. 1705. *p. 339.* ubi agens POCOCKIUS *de lotionibus Judaeorum*, cum Legis volumina Aſſyriacè ſcripta manus polluere Rabbinos putaſſe monuerit, hac illuſtrat R. TANCHUM narratione. Verum in tract. *De Lotione manuum* cap. 4. §. 5. cujus verba ſuperius retuli pag. 64. n. 1. non omnia Legis volumina, ſed Scripturam Aſſyriam in pelle ſcriptam, & atramento manus polluere ſtatuitur. Quod autem ſpectat ad commentitiam illam litterarum diſtinctionem in ſacras, & civiles, vide VVALTONUM Proleg. 3. §. 34.

(2) ANASTASIUS Sinaita, quae ſequuntur, uſque ad finem paragraphi refert *Quaeſt.* 45. ubi ait, ea accepiſſe *ex Epiphanio ad Diodorum*. Jamvero en novum innuimus locum, unde licet Graecum textum libri EPIPHANII, quem edimus, reſtituere; in principio tamen ANASTASIUS nonnulla brevius complectitur, & in epitomen redigit.

Chananaeorum, & Pherezaeorum [1], priuſquam Habraham Patriarcha ad eamdem terram Divinitatis adveniret, & appellabatur Somer, & Somoron, tam mons, quam omnia, quae montis vicina eſſe videbantur. Rurſus praefatae gentes, ab Aſſyriorum Rege tranſmiſſae, vocatae ſunt Samaritani, qui *cuſtodes* interpretantur. Habet autem & aliam contemplationem nominis hujus intentio [2]: propter cuſtodiam, videlicet Legis, quoniam qui miſſi fuerant, Legis putabantur cuſtodire mandata. Dicit enim Scriptura [3] de ipſis: *quoniam manſerunt facientes Legem Dei, & adorantes idola propria*. Cum vero Lex idola nullatenus adoranda praecipiat, quomodo Lex ab eis poterat cuſtodiri? Verumtamen iſta cauſa hinc inſinuat intelli-

(1) In *Panario* h. 9. §. 1. habet Somer habuiſſe patrem ex genere τῶν Φερεζαίων, καὶ Γεργεσαίων. *Pherezaeorum, & Gergeſaeorum &c.*

(2) EPIPHANIO familiare fuit plura etyma eidem nomini tribuere, & quae hic de Samaritanorum nominis origine docet, repetita invenies etiã in *Panario* h. 9. §. 1. Ceterum rectè primam originem nominis Samaritanorũ a Somer repetit; ea enim ſola vera eſt, quam comprobant Sacrae Litterae libr. 3. *Reg. cap.* 16. v. 24. ubi legimus, quod Amri Rex Iſrael *emit montem Samariae a Somer duobus talentis argenti, & aedificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Somer domini montis Samariam*. Concinit cum Sac. Litteris JOSEPHUS *Antiq. Jud. lib.* 8. *c.* 12. §. 5. & *lib.* 10. *c.* 9. §. 7. nec non S. JOAN. CHRYSOSTOMUS *Hom.* 31. in JOANNEM. Cetera etyma minus propria ſunt, licet illud, quod Samaritae hoc nomine dicti ſint fere ac *cuſtodes*, veterum plurimi crediderint; ita enim ſentientes eorum Opera conſulens invenies ORIGENEM, AMBROSIUM, AUGUSTINUM, GREGORIUM magnũ, EUSEBIUM, alioſque; quorum tamen aliqui ad cuſtodiam Legis, alii ad cuſtodiam terrae etymon illud referunt.

(3) Lib. 4. Reg. cap. 17. v. 33.

gentiae modum. Scientes profaniſſimi Sacerdotes [1] memoratarum quatuor [2] Gentium, cum Heſdras Sacerdos miſsus advenerit, qui abominabatur idola juxta Divina Praecepta, & quiſquis inveniretur ſerviens idolis lapidibus, jubente Lege, necabatur celeriter, è ſuis excelſis culminibus idola propria ſubſtulerunt, & occulerunt in monte Garizim, in loco nimis abdito, atque ſecreto. Fuerunt autem idola

(1) Sacerdotes, qui idola abſconderunt, ſeptuaginta fuiſſe, tradit PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*

(2) Gentes in Samariam a Rege Aſſyrio miſſas quinque fuiſſe ex Divino Hiſtoriographo intelligimus 4. *Reg. c.* 17. *v.*24. *Adduxitque autem Rex Aſſyriorum de Babylone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharavim, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Iſrael.* JOSEPHUS quoque *Antiq. lib.* 9. *cap.* 14. §. 3. populos in Samariam deductos quinque fuiſſe diſerte tradit, licet ſolos Cuthaeos ſuo nomine appellet. NICEPHORUS quoque *Chronologiae tripartitae p.* 2. *cap.*16. Cuthaeos ſolum nominat, & apud Rabbinos nullo fere alio nomine ac Cuthaeorum appellari ſolent Samaritani, quod utrum ex eo factum ſit, quod maxima coloniae pars in Samariam deductae ex Cuthaeis foret, aut quod Hebraei Samaritanis eo nomine illudere velint ſecundum ſuſpicionem LIGHTFOOTI *Diſq. Chor. &c.* cap. 4. §. 1. videant alii. Verum, quid eſt, quod S. EPIPHANIUS dicit, fuiſſe quatuor gentes in Samariam deportatas? Praeterea haud bene convenit cum S. Litteris Cudaeos, & Anagogavaeos recenſens, & omittens, qui erant de Babylone, & de Avah, & de Emath. Quid? nec ſibi ipſi conſtans eſt. Quatuor eas fuiſſe gentes docet, & quatuor quidem ſuperius memorat Cuthaeos, Cudaeos, Anagogaveos, & Sepphareos, ex quibus Cudaei, & Anagogavaei in S. Codice nullatenus memorantur; inferius autem & ipſe hos praeterit, & praeterea non amplius quatuor, ſed quinque gentes memorat, nempe illas ipſas, quas etiam S. Litterae recenſent, Babylonios, Cuthaeos, viros Etham, Evaeos, & Sepphariun. Mira certe ea eſt inconſtantia, ita ut exiſtimare aequum eſſe videatur, libros EPIPHANII apprime corruptos ad nos perveniſſe, aut ejus ſententiam haud probe nos aſſequi.

idola numero quatuor [1], ſicuti habet antiqua traditio. Nam viri Babylonii Deam Sochoth Benith colebant, & viri Chuth Deam Nerigel, & viri Etham Deam Aſimath, & Evaei Deam Nebaztharchar [2], & Sapharium, & averterunt cor Samaritanorum docentes eos ad montem Garizin orare; quapropter ubicunque fuerint ad montem ſe conver-

(1) Plura ſunt idola, quae memorantur 4. Regum *cap.* 17. legitur enim, *Viri Babylonii fecerunt Sochoth-Benoth, viri autem Chutaei fecerunt Nergel, & viri de Emath fecerunt Aſima. Porro Hevaei fecerunt Nebahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim comburebant filios ſuos igni Adramalech, & Anamelech, Diis Sepharvaim*. De hiſce idolis praeter hujus loci *libri* 4. *Reg.* interpretes, agunt SELDENUS *de Diis Syris &c.*, & BEJERI in eum *additamenta &c.*, JO: NICOLAUS in libros CUNAEI de *Rep. Hebr. l.*2. *c.*6. *&c.*

(2) Sacrae Litterae, ut vidimus, habent *Nebahaz, & Tharthac*: at vero EPIPHANIUS unum & idem numen, & Nebahaz, & Tharthac facit, & Deam vocat. Enimvero etiam MARSHAMUS Tharthac numen cenſuit a Nebahaz minime diverſum. Porro Seppharaeos quoque propria Numina habuiſſe, narrat auctor libri *Regum*, nempe Adramalech, & Anamalech, & hic EPIPHANIUS Deam Nebaztharchar Evaeos coluiſſe dicit & Sapharium; dummodo forte poſt verbum *Sepphariunn* non deſit aliquid librarii oſcitantia praetermiſſum. Ceterum ubi eſſem certior EPIPHANIUM, quae hoc loci aſſerit, ita conſulto ſcripſiſſe, ut ad omnia animadverterit, non autem memoria tantummodo fidens ſua, ejus a Sacris Litteris diſſenſionem diluerem, adnotando, unum & idem Numen ab eo forte habitos nonnullos Deos, qui veluti inter ſe diſtincti apud Sacras Litteras recenſeri videtur, quod nimirum unum & idem Numen ſecũdum varias nationes, variis nominibus cuique nationi peculiaribus appellent. Scilicet difficile minime foret conjectando probare ſub nominibus *Nebahaz*, & *Tharthac* non ſecus ac nominibus *Adramalech*, & *Anamelech* Lunam & Solem latere. Quod ſi unum idemque ſit numen Nebahaz, & Tharthac, nec deeſſent conjecturae, quibus ſuaderem etiam Adramalech & Anamelech idem Numen ſignificare juxta variam potentiam vario nomine appellatum. Sic apud Graecos, Latinoſque tergemina erat Hecate, unde VERGILIUS Aen. *lib.* 4. *v.* 510.

Tergeminamque Hecaten, tria Virginis ora Dianae.

vertentes orant. Qui in Oriente ſunt ad Occidentem reſpiciunt, & qui ſunt in Occidente ad Orientem, & qui in Aquilone ſimiliter intendunt ad Meridiem, & qui in Meridie ad Aquilonem montis aſpiciunt, ut impleatur Scriptura, quae dicit: *manſerunt facientes Legem Dei*, & *adorantes idola propria*. Nam licet ipſi, qui adorant, ignorent occulta in abdito montis idola [1], impoſſibile tamen eſt, ut Divina Scriptura juxta rei hujus ſententiam mentiatur. Oblata vero nobis eſt hujus expoſitionis occaſio propter duodecim Tribus, quae in monte Garizin, & in monte Gebal ordinatae ſunt, ſicuti habet ipſa numeri ordinati diſcretio. Decepti ſunt igitur ii, qui Deuteronomium [2] non intelligentes advertunt, ut aliam ſcripturam

(1) Sacrae Litterae Samaritanos idolorum cultores dicunt, ſed minime huic ſuffragantur narrationi, quod haec idola ſub terram defoſſa eſſent. JOSEPHUS quoque hoc neutiquam tradit. Sed de Idololatria Samaritanorum videndus omnino eſt RELANDUS *Diſſ. Miſcel. par.* 2. *Diſſ.* 7.

(2) Verba Deuteronomii, ad quae hic S. EPIPHANIUS adludit, exſtant cap. 11. v. 30. ubi de montibus Garizim & Gebal dicitur: *qui ſunt trans Jordanem poſt viam, quae vergit ad Solis occubitum in terra Chananaei, qui habitat in campeſtribus contra Galgalam, quae eſt juxta vallem tendentem & intrantem procul.* Porro hic locus eſt ille, unde concludere poſſe ſibi ſuadet S. Doctor, Garizim & Gebal, quibus ſuper benedixerunt, & maledixerunt Iſraelitae, prope urbem Neapolim non fuiſſe. Nempe nullum fortaſſe alium locum Galgal dictum noverat, quam illum Jericho, & Jordani proximum, ſecundum ea, quae legimus JOSUE *c.* 5. *v.* 8. nec animadvertit quod hic nondum eo nomine vocabatur, cum Moyſes Deuteronomium ſcripſit. Locus, quem Galgal appellat Moyſes, RELANDO &c. Galilaea eſt, quam ſic dici etiã putant JOSUE *c.* 12. *v.* 23. ubi inter Reges ab Joſue devictos Rex Galgal gentium memoratur. Sed

pturam ſibimet facerent: arbitrati ſunt enim montem, qui contiguus eſt Neapoli, ſicut ſupra retulimus, hunc eſſe Garizin, qui nimis altus eſt, cui etiam, qui locatus ex adverſo eſt, quem ſuſpicantur eſſe Gebal, & ipſe vehementer excelſus eſt; Sicima quippe inter duos montes in convalli ſita eſt [1], hinc inde montium objectione concluſa.

Fece-

Sed volo his reponi poſſe Regem Galgal gentium memoratum JOSUE 12. eum cenſendum eſſe Regem, cujus ſub ditione erant loca inter Jordanem, & Jericho, & Regem Galgal dici, quod nimirum regnaſſet, ubi locus a JOSUE Galgal dictus erat: præterea in *Deut.* hunc locum eodem hoc nomine Galgal a Moyſe per prolepſin appellari, ſeu potius verba *contra Galgalam* ex additamentis eſſe, quae Pentateucho facta conſtat, ut notat CALMETIUS *Diſſ. in Pent.* quid tum? Enimvero licet daremus haec eſſe vera, nequaquam tamen ſatis eſſent, ut probarent jure & vere EPIPHANIUM ex *Deut. cap.* 11. *verſ.* 30. colligere montes Garizim & Gebal proximos fuiſſe Galgal juxta Jordanem. Hebraicum verbum מול quod aliquando ſonat *juxta*, aliquando *e regione*, LXX. interpretantur ἐχόμενον *juxta*, ſed potius interpretari debuiſſent *e regione*, *contra*, ut quidem habet Vulgata. Porro in hoc ſenſu מול & de locis longo intervallo proximis recte dicitur. In *Deut.* initio mare Rubrum committit cum campis Moab, ut optime adnotat MASIUS.

(1) Sic quoque BENIAMIN Tudelenſis Sichem in valle inter montem Garizim & Gebal jacere teſtatur. Concinit PHOCAS quoque, qui Palaeſtinam duodecimo ſeculo perluſtravit, nec diſſentit THEODOTUS apud EUSEBIUM *Praep. Evang. lib.* 9. 22. Porro Sichem *ab humero, id eſt, leni acclivitate dicta eſt*, inquit CELLARIUS *Geog. Ant. l.* 3. *c.* 13. Enimvero ad radices Garizim ita fuiſſe poſitam, ut tamen ejus pars per jugum montis extenderetur, ex THEODOTO & PHOCA laudatis colligi poſſe videtur, nec non fortaſſis ex HIERONYMO, qui in *Epitaphio Paulae &c. ex latere Garizim extructam* dicit. Neque vero praeteribo vallem inter montes Gebal & Garizim jacentem fuiſſe multo anguſtā THEODOTO eodem teſte, ita ut propemodum juncti viderentur vertices utriuſque montis; video enim hoc opportune reponi poſſe ad illud, quod habet Auctor *de loc. Sac. Scripturae* deſcriptus *p.* 57. *n.* 1. ſcilicet diſtaſſe inter ſe plurimum montes, quos inter media erat Neapolis,

Fecerunt autem Samaritani, qui in civitate ipſa commanent gradus in monte, & templum quodam in edito conſtruxerunt, ut, ſicut diximus, ſurſum in monte orare videantur, quem Garizin ipſi vocant juxta quandam oblivionis incuriam [1], non juxta fidei rationiſque veritatem. Nam liber aliter habet hiſtoriae. Sed hi falluntur, qui id quod eſt, non diligenter aſpiciunt. Denique montes iſti adeo ſublimes, & altiſſimi comprobantur, ut nemo ſurſum loquentem in convalli poſſit audire. Quomodo ergo principes Tribuum, qui ſurſum erant ſex homines de tanta ſublimitate vocem ſuam populis auditam facere poterant, ut, qui deorſum ſtabant, reſponderent: *Amen*. Super mille namque paſ-

lis, ita ut eſſe non poſſint montes Garizim & Gebal, quibus ſuper alterno cantico benedixerunt & maledixerunt Iſraelitae, cum invicem audiri non potuiſſent.

. . . . ȣ̓δέ ποτε δρία λαχνήεντα πονεῦσιν.
Εξαύτῆς δὲ μάλ' ἄγχι δύ' ȣ̎ρεα φαίνετ' ἐρυμνά,
Ποίησε πλήθοντα καὶ ὕλης. τῶν δὲ μεσηγὺ,
Ατραπιτὸς τὲ τμητ', ἀραὴ αὐλῶπις.

. . . . *Tecti juncto prope vertice montes*
Hinc gemini excipiunt, herbaſque nemuſque miniſtrant.
Quos inter raro anguſtus diſcrimine callis
Rumpit iter.

THEODOTI auctoritas de anguſtia vallis inter Garizim & Gebal jacentis comprobari poteſt recentis ſcriptoris auctoritate, hoc ipſum enim narrat oculatus teſtis MORISON &c. *Voyage &c. l.*2. *c.*10. *p.*238.

(1) PROCOPIUS Gazaeus blanditus ſibi eſt, noſſe etiam tempus, ex quo montem prope Sichem Garizim vocari coeptũ eſt, inquit enim, nomen Garizin *robur adeptum eſſe ſuum poſt tempus illud, quo ab Aſſyriorum Rege coloniae in eam terram ductae ſunt*, ejus autem proprium nomen fuiſſe *Somoron*; & ita imprudens non diſtinguit montem, quem ſuper aedificata erat urbs Samaria, a montibus, inter quos ſita erat urbs Sichem.

paſſus eminet altitudo montis aut amplius [1], habetque grados plurimos, &, ut ajunt quidam, mille quingentos, & ſupra [2]. Per hoc igitur, quod poſſibile non eſt, ut audiatur deorſum vox eorum, qui ſurſum ſunt, protinus arguuntur montes iſti non eſſe, quos Scriptura Divina ſignificat. Tum conſequentia libri Hieſu Nave manifeſtat, quando

(1) Mons Garizim adeo ſublimi vertice erigitur, ut Rabbini Samaritae commenti ſint, non eſſe immerſum in aquis, quando illae univerſam terram longe lateque diluviarunt, ut legere eſt in *Bereſchith Rabba Paraſcha* ſect. 32. §. 16. & *Elleh haddebharim Rabba, Fol.* 292. 2. 3. Loca referuntur a LIGHTFOOTO in *Hor. Hebr. in Jo. cap.* 4. *v.* 20. & *v.* 25. Verum quicquid de hoc ſit, falſum enim omnino eſſe dubitari nequit ex *cap.* 7. *Geneſeos verſ.* 19. inſignis certè altitudinis eſſe Garizim neminem fugit, & JOSEPHUS quoque *Ant. lib.* 11. *cap.* 8. §. 2. *ceterorum montium in Samaria altiſſimum* vocat.

(2) Quod per quoſdam gradus pateret adſcenſus ad verticem Garizim etiam nummi veteres fidem faciunt, quorum duos ex VAILLANTIO de *Numiſmatibus aereis Imperatorum &c. in Coloniis & Municipiis percuſſis* par. 2. pag. 244. & 263. Ed. Pariſ. an. 1688. hic adponimus. Alter ad Philippum Seniorem ſpectat, alter ad Otaciliam Severam.

Verūenimvero tot eos gradus fuiſſe quot putat S. EPIPHANIUS, aut mille ſexcentos & unum, quot ait PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*, minus credibile eſſe videtur; praeſertim vero ſi vallis inter duos montes jacens, ubi urbs extendebatur, anguſta multum erat, qualem deſcribit THEODOTUS ſuperius laudatus. Itaque longe veriſimilius loquitur αὐτόπτης Auctor Itinerarii veteris Jeroſolymitani, qui eos gradus fuiſſe trecentos aſſerit, adnotante RELANDO *Palaeſtinae &c. lib.* 2. *c.* 11.

ad Orientalem plagam Hiericho duos illos montes eſſe commemorat [3], id eſt Garizin, & Gebal: Orien-

(3) EPIPHANIUS, qui nullum alium locum nomine Galgal noviſſe videtur, quam illum Jordanem inter & Jericho, ſic appellatum, poſtquam in eo Iſraelitae circumciſi ſunt JOSUE 5. *verſ.9.* haud mirum eſt, quod dicat, ex libro JOSUE colligi, montes Garizim & Gebal Orientales eſſe Jericho, cum eos juxta Galgal poſitos dicat Moyſes *Deut.* 11. *v.* 30.. Certe conſtat ex dicto capite libri JOSUE, nec non ex c. 4. v. 19. Jerichunti Orientalem fuiſſe locum illum, poſt circumciſionem populi in eo peractam, Galgal dictum. Porro etiam in *Pan.* EPIPHANIUS ex libro JOSUE conſtare monet Garizim & Gebal ad Sichem non fuiſſe. PETAVIUS in margine laudat JOSUE *cap.* 8. quod crediderit, ut puto, eam ſententiam amplexatum eſſe EPIPHANIUM, cum animadverterit, quod laudato capite ſtatim ac narratum eſt urbes Jericho, & Hai fuiſſe captas, earumque gentem & Reges caeſos, ſubjicitur, tunc aedificaſſe Joſue Altare Domino in monte Gebal, & peractam eſſe imperatam a Moyſe caeremoniam rogandi Deũ bona ſuper Garizim ſtudioſis legis, mala vero contemptoribus ſuper Gebal. Enimvero hinc quoque S. Doctor poſtulare poterat ſuae ſẽtentiae favorem. Verũ ex hoc ejus libro περὶ λίθων patet, illum poſtulaſſe ſecundum eam, quam expoſuimus, animadverſionem. Ceterum aut ex *Deut.cap.*11.*verſ.*30. illud ſolum probatur, quod e regione Galgal Jerichuntis fuerint Garizim & Gebal, & nullo modo quod fuerint illi proximi, aut certe Galgal, de quo illic mentio eſt, alius locus eſt ab eo, qui erat inter Jordanem & Jericho. Qui plura vult MASIUM adeat, & RELANDUM: conjecturas hic ego meas tantummodo afferam. Certum eſt ex *Deut. cap.* 11. *v.* 31. Moyſem juſſiſſe, ut Iſraelitae, cum ingreſſi forent in terram promiſſam, ponerent benedictionem ſuper montem Garizim, & maledictionem ſuper montem Gebal, veriſimile autẽ minime eſt, quod Joſue mandatum hoc non fecerit ubi primum potuit. Quid itaque fecit deletis urbibus Jericho & Hai *Joſ.*8.? Si montes Garizim & Gebal in Galgalis erant ad Orientem Jericho, cur ſtatim ac Galgalis venit *Joſ.* 5. non fecit? Certe ab Jericho urbe omnium proxima nihil erat timendum, erat enim ipſa timore plena, ideoque clauſa, & munita *Joſ. cap.* 6. & quidem ab ea nihil timuiſſe Joſue illud nos facit certiores, quod ibi circumciderit populum; & fecerit Phaſe *Joſ.* 5. *v.* 8. *&* 10. Quid igitur? quid? nempe erant montes Garizim & Gebal trans Jericho, & Hai, & idcirco ſolum his deletis potuit Jo-

rientalis autem plaga Hiericho ſita eſt juxta Galgal, qui eſt locus Galgalae [1]. Sicima vero ad partem eſt

Joſue eos uſque progredi (erant enim vicini) & Moſis mandata ibi peragare. Attamen inde ſtatim retroceſſiſſe videtur ad Galgal, namque his auditis cum ceteri Reges trans Jordanem ad arma conclamarent, Gabaonitae vero foedus cum Hebraeis percutere vellent, hi perrexerunt ad Joſue, *qui tunc*, verba ipſius JOSUE ſunt, *morabatur in Caſtris Galgalae*. Nimirum utpote bonus Imperator Galgalis caſtra poſuerat, erat enim locus hic juxta Jordanem, trans quem morabantur in urbibus tribus munitis Gad, Ruben, & dimidia tribus Manaſſe, quas ad ſe evocare, vel ad eas ſe recipere poterat, ubi eum premerent Chananaei. Enimvero tum etiam cum Gabaonitis, quos quinque Reges Chanaan oppugnabant, auxilio venit, ex Galgalis proceſſit *Joſ.* 10. v. 7. *reverſuſque eſt inde ad locum Caſtrorum in Galgala* v. 43. & etiam cum poſtea multa alia bella geſſerit, Regeſque triginta & unum jam ceciderit, & Chanaan jam bello ſubactam, ſubigendamque diſtribuit, in Galgal erat *Joſ.* 14. *v.* 6. Porro neque eſt fortaſſis contemnendum ad ſententiam EPIPHANII, de qua agimus, confutandam argumentum, breviſſimum intervallum, quod Galgal intereſt & Jericho. Scilicet Galgal erat ad Orientem Jericho *Joſ.*4. *v.*19. & jacebat *in campeſtribus* illius *Joſ.* 5. *v.* 11. ita ut ab ea duo millia paſſuũ tantummodo diſtaret teſtibus S. HIERONYMO voce *Galgal*, & PROCOPIO Gazaeo in *Deut. &c.* Quid itaque potuit EPIPHANIUS in ſuſpicionem ſaltem non venire, ne forte erraret putando, quod inter Jericho & Galgal Garizim & Gebal eſſent, præſertim cum eos altiſſimos montes eſſe non ignoraverit? Mirum hoc magis eſt, quod Sac. Litterae aperte dicant Galgal fuiſſe in *campeſtribus*. Demum ſatis amplam ad utrumque Jordanis latus fuiſſe vallem quid potuit EPIPHANIUS non animadvertere: praeſertim cum ea loca peragraverit? V. *Panar.* p. 133.

(1) Cod. ſic. Numquid autem putabat EPIPHANIUS, & urbem, & Provinciam, Galgal nomine, fuiſſe ad Orientem urbis Jericho? Verum ejus ſententiam corruptam potius fuiſſe reor aut ab interprete, aut a librario. PROCOPIUS Gazaeus, qui certe omnia illa, quae de montibus Garizim, & Gebal habet, ex hoc libro mutuatus eſt, nunc EPIPHANII ſententiam in compendium redigens, nunc ipſis plane verbis referens, hunc ipſum locum deſcribere videtur, cum ait: *Habet inſuper etiam ſeries libri Joſue, quod duo iſti montes ab Oriente Jerichuntis ſiti fuerint, ubi locus quoque Galgala, qui ab urbe ad ſecundum lapidem diſtat. Si-*

Aquilonis Hiericho, in Occidentem vergens, diſtans ab Hiericho millibus quinquaginta duobus [1] . . . . .

CETERA DESIDERANTUR.

chima vero ad Septentrionem & Occaſum Jerichuntis vergit magis, ac ad quinquageſimum ſecundum lapidem ab ea diſtat.

(1) Hactenus codex Vaticanus, & qui ex eo ſunt deſcripti. Epitome a GESNERO edita ſtatim ac per compendium retulerit, quae ſanctus EPIPHANIUS de duodecim lapidum Rationalis natura, colore, virtutibus &c. commentatus eſt, ſubjcit commentarium quemdam de Adamante, quem, ut habet titulus ſcripti, ſummus Hebraeorum Pontifex geſtabat ter in anno ingrediens in Sancta Sanctorum: & poſtea ad lapides Rationalis redit ſingulos ſingulis filiis Jacob accommodans ſic: Παῖδες Λείας δ. Ρουβὴν, σάρδιον. Συμεὼν, τοπάζιον Λευὶ, σμάραγδος. Ἰούδας, ἄνθραξ. Παῖδες Βαλλᾶς β. Η Βαλλὰ παιδίσκη ἦν τῆς Ραχήλ. δὲ ἐπεὶ οὐκ ἔτικτε, δίδωσι τῷ Ιακὼβ αὐτὴν γυναῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. εἰσὶ δὲ οὗτοι. Δὰν, σαπφηρος. Νεφθαλείμ, ἴασπις. Παῖδες Ζελφᾶς β. Η Ζελφα παιδίσκη ἦν τῆς Λείας, καὶ δίδωσι τῷ Ιακὼβ γυναῖκα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. εἰσὶ δὲ οὗτοι Γὰδ, λιγύριον. Ασὴρ, ἀχάτης. Παῖδες Λείας β. Ισάχαρ, ἀμέθυστος. Ζαβουλὼν, χρυσόλιθος. Παῖδες Ραχὴλ β. Ιωσὴφ, βηρύλλιον. Βενιαμὶν, ὀνύχιον. *Filii Liae quatuor: Ruben, Sardium: Symeon, Topazion: Levi, Smaragdus: Judas, Carbunculus: Filii Ballae duo. Balla ancilla erat Rachelis. Haec autem, cum non pareret, dedit eam Jacobo in uxorem, ut filios ex ea ſuſciperet: nati autem ſunt ex ea: Dan, Sapphirus: Nephthalim, Jaſpis. Filii Zelphae duo: Zelpha erat ancilla Liae, & dedit eam Lia Jacobo in uxorem, ut ex ea filios procrearet: ſunt autem hi: Gad, Ligyrion: Aſer, Achates. Filii Liae duo. Iſachar, Amethyſtus: Zabulon, Chryſolithus. Filii Rachelis, duo. Joſeph, Beryllion: Beniamin, Onychium.* Itaque haec ipſa fortaſſis fuit ratio, qua tandem ſingulos Rationalis lapides ſingulis Tribubus S. EPIPHANIUS accommodaverat, ſed utrum S. EPIPHANII ſit etiam commentarius ille de Adamante, an Epitomes auctor aliunde tranſtulerit, certo ſcire non poſſumus; mallem tamen EPIPHANII non eſſe, cum multis erroribus ſcateat, quos notare non praeterit BRAUNIUS *de Veſt. Sacerd. Hebr. lib.* 2. *c.* 20. §. DCXXVIII. Ceterum, quae certo deeſſe ſcimus, haec ſunt. Deeſt ſententia S. Doctoris de potiori ratione accomodandi lapides Rationalis duodecim Tribubus, & deſunt animadverſiones ex ipſorum lapidum contemplatione habendae ad pietatem fovendam; utrumque enim in Epiſtola, ut ajunt, nuncupatoria ad Diodorum promittitur.

INDEX RERUM.

A

ABii p. 30. n. 4.
Achaemenii cur dicti Perſae pag. 33. n. 5.
Achaemeneus Cyri Regis pater non fuit ſed avus p. 33. n. 5.
Achates p. 31. n. 1. ejus color ibid. ubi inveniatur p. 32. ejus virtutes ib. leonis ſpeciem praefert ib.
Adricomius p. 55. n. 1.
Aelianus p. 25. n. 1. & alibi.
Aeſculapius vid. Aſclepius.
Aethiopia duplex, Africana & Aſiatica p. 13. n. 2. Africana Aethiopia in Orientalem & Occidentalem partita eſt ib.
Adramalech p. 69. n. 2.
Africae toti datum nomen Aethiopiae p. 16. n. 2.
Agathemerus p. 18. n. 3. & alib.
Agathias p. 30. n. 3.
Agguem pro *anguem* ſcripſerunt Romani p. 27. n. 1.
Alabaſtra urbs p. 7. n. 2. Phrygiam urbem vocat Stephanus p. 8.
Alabaſtri p. 7. n. 2. p. 15. n. 2.
Amathus p. 22. n. 2.
Amathuſia Cypri inſula appellata p. 22. n. 2.
Amazonum hiſtoria p. 30. n. 5.
S. Ambroſius p. 67. n. 2.
Amethyſtus quae gemma p. 32. de loco ubi gignitur ib. Hyacintho ſimilis ib. ejus virtutes ib.
Amos. Liber Amos p. 59. n. 1.
Anagogavaei qui p. 60. n. 3.
Anamalech p. 69. n. 2.
Anaſtaſius Sinaita quo tempore Antiochenam Cathedram adeptus p. x. ejus Quaeſtiones &c. Hervetus primus latine edidit p. 60. n. 1. Epiphanii Librum de Gemmis XII. laudat p. x. p. 8. n. 2. & alib.
Andreae Caeſareenſis aetas incerta p. XI. ejus Commentaria in Apocalypſin ib. eorum verſio Latina a Peltano facta emendatur p. XIII. ib. eorum Gr. Codex in Bibl. Corſiniana p. XI.
Andreas Cretenſis p. XI.
Apicius p. 10. n. 2.
Appalius quid p. 24. n. 2.
Aquila p. 14. p. 39. n. 3.
Archelaus p. 7. n. 1. & alib.
Arethas p. XII. quando floruit, & ejus ſcripta ib. Epiphanium de Gemmis laudat ib. notatur p. XIII.
Arii p. 30. n. 6.
Ariſtoteles p. 25. n. 1.
Arrianus 15. n. 1.
Ars pinaria p. 11. n. 2.
Artemidorus p. 28. n. 4.
Aſclepius dictus Aeſculapius p. 28. n. 1.
אשרי p. 64. n. 1. in quem locum male irrepſit ד pro ר.
Aſſyriam Scripturam dicere idem eſt ac beatam dicere p. 64. n. 1.
S. Athanaſius Epiſtolam ad Diodorum Tyri Epiſcopum ſcripſit p. XXXI. laudatur p. 16. n. 2.
Auctor itinerarii veteris Jeroſolymitani p. 73. n. 2.
S. Auguſtinus p. 67. n. 1.
Azomitae p. 16. n. 2.
Axume p. 16. n. 2.

B

BAbylonii Samaritanos ſubverterunt p. 69.
Babylon in Aegypto p. 6. n. 2.

Bacchus vid. Templum Liberi.
Barbaria p. 18. n. 4.
Barimanaſi p. 12.
Baronius p. xviii.
Bdellium quid ſit p. 14. n. 3.
Bejerus p. 69. n. 1.
Bellum geſtum propter Smaragdea metalla p. 18. n. 2.
Beniamin Tudelenſis p. 71. n. 1.
Beninius (Ant. Maria) p. 30. n. 5.
Beronice p. 17. n. 3.
Beryllus p. 33. ejus color ib. ubi gignitur p. 34. varia Berylli genera ib. in perſona Joſeph accomodatur & quare p. 51. undecimo loco repoſitus in Rationali p. 49.
Bibliotheca Corſiniana p. xi. & xviii. Vaticana ib. & p. 60. n. 3.
Bidellium p. 14.
Blatta purpura quare ſic appellata p. 21. n. 1.
Blemmyes qui populi p. 18. n. 3. ubi poſiti ib.
Bochartus p. 7. n. 1. & alib.
Braunius p. xxiii. p. 7. n. 1. & alib.
Brocardus p. 55. n. 1.
Buzei p. 72. n. 3.

C

CAeſarius p. 12. n. 4. & al.
Calchedonius lapis quare ſic dictus p. 20. cujus ſit coloris ib. ubi inveniatur ib.
Callainus lapis p. 29. n. 23.
Calmetius p. 70. n. 2.
Capella (Martianus) p. 18. n. 1.
Carbunculus. ejus color p. 19. ubi gignitur ib. quomodo invenitur ib. eum portantes latere non poſſunt p. 20.
Carchedon p. 17. n. 2.
Cato p. 10. n. 1.
Cedrenus p. 62. n. 2.
Cellarius p. 16. n. 6. & alib.
Cerinus lapis p. 28. n. 3.
Cerites ib.
Chabratha quid p. 39. n. 3.
Chibrath ter in ſacris Litteris occurrit p. 39. n. 3. hujus vocis ſignificatio ib. p. 40.
Chryſopaſus p. 33. n. 6. ejus virtutes p. 33.
Chryſopraſus p. 33. n. 6.
Chryſolithus a nonnullis Chryſoberyllus vocatus p. 32. ubi gignitur p. 33.
Claudianus p. 28. n. 3.
Codices mss. unde eruta fuit latina verſio S. Epiphanii *de* xii. *Gemmis* pag. xviii. in quibus Bibliothecis adſerventur ib. & p. xix. Codicis Vaticani hiſtoria deſcribitur p. xx. & p. xxi. ib. Codices varii Epitomen Libri Epiphanii de Gemmis exhibentes recenſentur p. xxiv. Codices Commentariorum Andreae Caeſareenſis in Apocalypſin p. xi. p. xii. Codex Quaeſtionum Anaſtaſii Sinaitae p. 60. n. 3. Codices verſ. lxx. interpretum varii p. 43. n. 2. & alib.
Columella p. 10 n. 1.
Crenius p. 37. n. 1.
Cteſias p. 15. n. 1.
Cudaei vid. Cuthaei.
Cunaeus p. 69. n. 1.
Cuthaei qui p. 60. n. 1. dicti *leonum proſelyti* p. 61. n. 1. Samaria illis habitanda traditur p. 59. Vide etiam p. 61. n. 2. p. 68. n. 2. &c.

D

ΔΆαι p. 30. n. 2
Dallaeus p. 13. n. 1. & al.
Damaſcenus (S. Jo:) p. 62. n. 2.
Damaſci incolae in Iberiam mittuntur p. 59. n. 1.
Damianus (S. Petrus) p. xix.
Δάσαι p. 30. n. 2.
Dauni 30. n. 2.
Demogeron p. 9. n. 2.
Demonſtratus p. 25. n. 1.
Deeſſion quid p. 63. n. 1.
Deuteronomii Liber p. 55. n. 1.
Dibeni, ſeu Diberii p. 17. n. 1.
Dickinſonus (Edmundus) p. 37. n. 1.
Diodorus Tarſenſis quis fuerit p. 2. n. 1.

n. I. laudatur à Facundo Hermianenſi ibid. quando Epiſcopus factus p. XXXIII. quando mortuus p. XIX.
Diodorus, cui librum ſuum *de Gemmis* Epiphanius dedicavit quis fuerit pag. XXIV. & ſeq.
Diodorus Epiſcopus Tyri p. XXIV. ejus aetas p. XXIX. & ſeq. ejus laudes p. XXX. & ſeq.
Diodorus Siculus p. 7. n. I. & al.
Dionyſius Periegeta p. 7. n. I. & al.
Dioſcorides p. 14. n. 3. p. 25. n. I. & al.
Dioſpolis p. 8. n. I.
Diviſiones filiorum Iſrael quatuordecim Epiphanius recenſet p. 40. & ſeq. ſed aliae etiam ſunt apud ſacras Litteras p. 46. n. 3.
Docimium p. 35. n. 2.
Domitianus Imperator p. II.
Doſithaeus Jannaei filius p. 62. n. 2.
Δουλόπολις p. 16. n. 3.
Dulitae qui p. 36. n. 3.
Dounatin Gothi Phiſon appellant p. 12. n. 4.
Δοῦλος p. 16. n. 3.
Druſius p. 22. n. I. p. 39. n. 5.
Dupinius p. XXV.

E

EGnatius p. 21. n. 3.
Ejulaei dicuntur interiores Indi p. 12.
Elephantina regio p. 18. n. I.
Elimaei p. 3. n. I.
S. Epiphanius Librum *de Gemmis* XII. ſcripſit p. IX. S. Hieronymo eum dono dedit p. X. Scripſiſſe eum videtur an. Ch. 392 p. XXVII. laudatur a S. Auguſtino p. XXII. a S. Hieronymo dictus eſt πεντάγλωττος p. XXIII. interdum nimis credulus p. XXII. defenditur ib. emendatur p. 12. n. 4. p. 13. n. 2. p. 33. n. 5. p. 46. n. 7. p. 56. n. 2. illuſtratur p. 13. n. I. p. 39. n. 3. p. 40. n. 62. n. 3. p. 64. n. I. p. 73. n. 2. & al. paſſim. Utrum illius ſit Commentarius quidam de Adamante a Geſnero editus p. 76. n. I.
Eſdra Sacerdos ad Cuthaeos ab Aſſyriorum Rege miſſus p. 62. ejus elogium apud Theophanem Cerameum p. 62. n. 2.
Eſdras cum Legem reſtauravit novis litteris uſus eſt p. 64. n. I.
Eſychius p. 25. n. I.
Euſebius p. 15. n. 2. & alib.
Euſtathius Scholiaſtes Dionyſii p. 7. n. I. & alib.
Evilath Elimaeorum Provincia p. 13. n. I.
Exodi Liber p. 38. & alib.
Ezechiel Propheta p. 46. n. 3.
Ezechielus Tragoedus p. 15. n. 2.

F

FAbricius (Jo: Albertus) laudatur p. XVII. emendatur ib.
Facundus Hermianenſis Epiſcopus p. X. ejus libri ib. Epiſtolam Epiphanii latine vertit ib. ad Diodorum Tarſenſem eam eſſe ſcriptam aſſerit p. XXIV. & p. I. ſed perperam p. XXV. & ſeq. de ejus ſcriptis judicium p. XXXV. & p. 5. n. I.
Forma litterarum, quibus ſcripta fuit Lex in tabulis lapideis, quae, & quo nomine appellata p. 63. n. I.

G

GAlenus p. 9. n. 2.
Gandarae, Gandarii, Gandri p. 13. n. I.
Ganges. ejus oſtia p. 13. n. I. Carbunculum proicit ad loca circa Lybiam p. 13.
Garizin mons. Ejus ſitus p. 55. n. I. p. 57. n. I. p. 70. n. 2. &c. non eſſe immerſum ab aquis Diluvii Rabbini Samaritani comminiſcuntur p. 75. n. I. per plures gradus ad ejus verticem aſcenditur ib. n. 2. ejus nomen quid ſignificet p. 56. n. I.
Gebal mons ubi ſitus p. 55. n. I. & al.

De

De Gemmis plurimi ſcripſerunt p. XXI.
Geneſis. Liber Geneſeos p. 12. n. 1. & alib.
Gentes a Rege Aſſyrio in Samariam miſſae quot p. 68. n. 2.
Geoponica p. 9. n. 2.
Georgiani p. 24. n. 1.
Gerhardus Mercator p. 55. n. 1. emendatur p. 56.
Geſnerus edidit Epitomen Libri S. Epiphanii *de* XII. *Gemmis* p. XVI. p. 1. n. 1. notatur p. 8. n. 1. p. 9. n. 2. p. 20. n. 3. p. 24. n. 6. p. 29. n. 2. p. 32. n. 1. p. 35. n. 2. & alib.
Golgol, ſeu Galgal Quotuplex p. 70. n. 2.
Gorius p. 37. n. 1.
Grammatias p. 23. n. 2.
S. Gregorius Magnus p. 67. n. 2.
Gretſerus p. 61. n. 1. & alib.
Gruterus p. 10. n. 2. & alib.

H

HArduinus p. 17. n. 2.
Hebraei Moyſem ſe ditaſſe ajunt fragmentis tabularum, quas fregit ob peccatum Iſraelitarum p. 22. n. 1. unde haec fabula ortum duxerit ib.
Hebraei an iiſdem litterarum elementis utantur, quibus utebantur antiquitus p. 64. a ſiniſtris ad dextram ſcribunt p. 37. n. 1.
Hebraica ſcriptura Thalmudicis quae p. 64. n. 1.
Helias fuit typus Chriſti Domini p. 2. n. 3. ea quae erant neceſſaria tantum efflagitabat ib.
Heliodorus p. 19. n. 2.
Herodotus p. 7. n. 2. & alib.
Hervetus primus edidit latine Anaſtaſium Sinaitam p. 60. n. 1.
Heſdra p. 62. &c.
Heſdras p. 64. n. 1.
Hiberi p. 24. n. 1. Jaſpidem repererunt ib.
Hieroſolyma vaſtata a Tito p. 11.
S. Hieronymus laudat Epiphanii librum *de Gemmis* p. IX. accepit eum dono p. XII. quando *Catalogum* ſcripſerit p. XXVIII. ejus locus emendatur p. 23. n. 2. p. 25. n. 1.
Higinus p. 15. n. 2.
Hillerus (Matthias) p. XVII.
Hippocrates p. 10. n. 3.
Hippodromo chabratha p. 39. n. 3.
Homerus p. 13. n. 2.
Homeritae p. 16. n. 1.
Holmius p. 37. n. 1.
Hugo (Hermannus) notatur p. 37. n. 1.
Hunni p. 30. n. 3.

I

JAſpis Lapis p. 22. ejus color ib. ubi reperiatur ib. varia ejus genera p. 23. n. 2.
Ἰασποπάλλιος p. 24. n. 3.
Ichthyophagi qui p. 16. n. 6.
Jericho ubi poſita p. 74. n. 3.
Indiae nomen variis Regionibus datum p. 7. n. 1. Æthyopiae p. 15. n. 2.
Indi in novem Regna olim diſparati p. 14. Indi fuerunt dicti omnes populi minus noti ib. n. 1.
Indicas res ignorabant Antiqui p. 15. n. 1.
Indus Fluvius a Paropamiſo monte oritur p. 12. n. 2.
S. Joannes Evangeliſta pag. 57. n. 3. & alib.
S. Joannes Chryſoſtomus Theodori Tarſenſis auditor fuit p. XX. S. Epiphanio adverſabatur ib. laud. p. 59. n. 1. & al.
Job. Liber Job p. 7. n. 1.
Jolas Hierotarantinus Epitomes libri Epiphanii *de* XII. *Gemmis* interpres p. 11. n. 1. emendatur p. 11. n. 2. & alib.
Joſeph quare ultimo loco poſitus in Rationali p. 49.
Joſeph Tribus duplex. p. 44. n. 8.
Joſephus Flavius p. 22. n. 2., & alib.
Joſue. Liber Joſue p. 45. n. 3. & alib.
Iſidis nummus p. 7. n. 2.

Iſi-

Iſidorus p. 7. n. 1., & alibi.
Iſmael R. p. 61. n. 1.
Itinerarium Jeroſolymitanum p. 73. n. 2.
Juba p. 7. n. 1. & alibi.
Judas quare conſtitutus ſit primus ad orientalem plagam in metatione Caſtrorum p. 51.
Julius Pollux p. 9. n. 1.
Juvenalis p. 8. n. 1.

L

LAc a Maſſagetis bibitur p. 24. n. 2.
Lambecius p. XI.
Lamius (Jo.) p. XXXVI.
Lampridius p. 21. n. 3.
Lapides duodecim pro duodecim Tribubus in Rationali poſiti ſunt p. 35. eorum Ordo p. 5. p. 37. p. 50.
Laugurinum p. 26. n. 1.
Leges Miſchnicae p. 64. n. 1.
Leones Samariae incolas caedunt p. 61. n. 3.
Lex quibus litteris ſcripta in tabulis p. 64. n. 1. à Rege Aſſyrio efflagitatur p. 61. Cuthaeis mittitur ib. quibus litteris ſcripta ab Eſdra p. 64. n. 1.
Levi excluſus propter Manaſſe p. 52.
Libri *de* XII. *Gemmis* epitome pluries typis recuſa p. XVI. multiplex ib. & p. XXIV.
Lightfootus p. 57. n. 1., & alib.
Liggium p. 28.
Ligorius p. 7. n. 2.
Liggurus p. 27. n. 1.
Lipomannus p. XV. §. IV.
Litterarum Hebraicarum duplex genus p. 66. n. 1.
Ludolphus Job p. 15. n. 1. & alib.
Lun quis p. 62. n. 2.
Ligyrius Lapis p. 24. apud Phyſiologos ignotus p. 25. utrum diverſus ab Lyncurio p. 24. n. 1.
Lyngurium ſeu Lyncurium an electrum p. 25. n. 1. in Lyguria invenitur ib. dictum etiam Langurium pag. 27. n. 1.
Lynx p. 28. n. 4. num ex ejus urina Lyncurium fiat ib.
Lyranus p. 22. n. 1.

M

MAchabaeorum liber p. 55. n. 1.
Marcellus Ancyranus p 13. n. 1.
Martianus Heracleota p. 18. n. 4.
Mare Rubrum Aethiopicum dictum, & Arabicum p. 7. n. 1.
Marshamus p. 69. n. 2.
Martianus Capella p. 28. n. 1.
Maſius (Andreas) p. 77. n. 1. & alib.
Maſſagetae. Eorum potus p. 24.
Mauſſacus p. 25. n. 1.
Megaſthenes p. 15. n. 2. notatur ib.
Mela p. 12. n 2. & alib.
Mennitius (Petrus) p. XX.
Mercator (Gerhardus) p. 55. n. 1.
Mercatores olei Hiſpani p. 9. n. 2.
Minatio deportationis apud Prophetas frequens p. 39. n. 1.
Molochas p. 6.
Montfauconius p. XI. notatur p. XX.
Moriſon p. 71. n. 1.
Moſche R. p. 64. n. 1.
Moyſes utrum ſe ditaverit fragmentis tabularum, quas fregit p. 22. n. 1.
Muratorius (Ludovicus Ant.) p. XXXVI.

N

NAbuchodonoſor nomen Aſſyriis Regibus commune p. 58. n. 3.
Nebahaz p. 69. n. 2.
Nero, & Domitianus vanarum rerum Amatores p. 11.
Neusin p. 24. n. 2.
Nicephorus p. 68. n. 2.
Nicetas p. 60. n. 3. & alib.
Nicolaus (Jo.) p. 69. n. 1.
Nonius p. 9. n. 2.
Nonnoſus p. 16. n. 2.
Nomina Filiorum Iſrael in duobus

Smaragdis inſcripta p. 54. de vario Ordine, quo recenſentur apud Sacras Litteras p. 38. p. 40. 44. p. 46. n. 3.
Numerorum Liber p. 42. & alib.

O

OLearii Negotiatores p. 9. n. 2.
Oleum Liburnicum p. 10. n. 2. Liberirtinum ib. Iſtrianum ib. Baeticum ib. Suſinum ib. n. 3. viride ib. n. 1. Hiſpanum p. 9. n. 2.
Onychium p. 34. multiplex ib. cur in undecimo loco in Rationali p. 50. Beniamin aptatur pag. 51. Joſepho aptari non poteſt p. 49.
Ophites p. 28. n. 2.
Oppallius p. 29. n. 5.
Origenes p. 67. n. 2. & alib.
Oſeas p. 58. n. 3.
Ottacilia Severa, & ejus nummus p. 73. n. 2.
Ovvidius p. 22. n. 2. & alib.
Oudinus pag. XI., & alibi.

P

PAlladius p. 10. n. 1.
Paralipomenon liber p. 46. n. 3. & al.
Paropamiſus Mons p. 12. n. 2. appellatur etiam Parapaniſus, & Parpaniſus &c. p. 12. n. 2.
SS. Patres in iis, quae ad Fidem, & mores ſpectant an errare poſſint p. 13. n. 1.
Pederos p. 34. n. 1.
Peltanus p. XI. §. III. notatur p. XIII.
Perileutius p. 29.
Perileucus p. 31. n. 1.
Perſae Achaemenii dicti p. 33. n. 5.
Petavius p. XVI. XX. &c. p. 13. n. 1. & alib. notatur p. 62. n. 3.
Petit (Petrus) p. 30. n. 5.
Philippus Senior p. 73. n. 2. ejus nummus ib.
Philoſtorgius p. 16. n. 2.
Philo p. 56. n. 1.
Phiſon Fluvius à Graecis Indus dictus p. 12. à Barbaris, Evilaeis, Indis, & Bugeis Ganges ib. alia ejus nomina p. 12. n. 4.
Phocas p. 71. n. 1.
Photius p. XVI. p. 16. n. 2.
Πικρὸς p. 9. n. 1.
Plinius p. 7. n. 1. & alib. emendatur p. 17. n. 2.
Plutarchus p. 27. n. 1. & alib.
Politi (Alexander) p. 7. n. 1.
Priſcianus p. 27. n. 1.
Procopius Caeſareenſis p. 16. n. 2.
Procopius Gazaeus p XIV. quando floruit ib. ejus ſcripta ib. multa ex *Epiphanio de* XII. *Gemmis* excerpſit p. XIV. laudatur p. 55. n. 1. & alib. notatur p. 72. n. 1.
Pſellus p. 25. n. 1.
Ptolemaeus p. 7. n. 1. & alib.
Pullus color p. 9. n. 2.
Purpura vid. Blatta.

Q

QUirinus [Angelus Maria] Cardinalis S. R. E. Bibliothecarius p. XXXVI. Franciſci Barbari Epiſtolas edidit ib. Editionem parat Epiſtolarum Reginaldi Poli ib.

R

REgum liber p. 39. n. 3. & alib.
Reineſius p. 9. n. 2.
Rolandus p. 55. n. 1. & alib.
Rubrica a Latinis rubei coloris terra appellabatur p. 19. n. 3.
Ruffinus p. XXIX.
Rutilius p. 9. n. 2.

S

SAbinae Tranquillinae nummus p. 7. n. 2.

Sacer-

Sacerdotum, qui idola in Monte Garizim aſconderunt, numerus p. 68. n. 1.
Salathiel quis p. 62. n. 3.
Salmanaſar Cuthaeis Samariam habitandam tradit p. 59. n. 1. Samaritanos deportat in ſuas terras ib.
Salmaſius p. XXIII. p. 8. n. 2. & alib. notatur p. 25. n. 1.
Samaria p. 58. à Cuthaeis habitata p. 59. n. 1.
Samaritani qui p. 66. Nominis eorum variae ſignificationes pag. 60. & 67. n. 2.
Samoron p. 58.
Sappharaei qui p. 60. n. 2.
Sapphirus Lapis p. 21. ejus color 16. varia genera ibid p. 20. illo utuntur Reges ibid. ejus virtutes pag. 22. num ſuper iſto Lapide ſcripta Lex Moyſis ib. n. 1.
Sardachates p. 6.
Sardius piſcis p. 6.
Sardium Babylonium dictum pag. 6. ubi gignitur ibid. ejus virtutes cum Jaſpide male à Peltano confuſae p. XII.
Sardonyx ejus virtutes, & forma p. 6.
Scaliger (Joſephus) p. 8. n. 1. notatur p. 60. n. 3.
Scorſus (Franciſcus) p. XV. p. 62. n. 3. & alib.
Schottus p. XVI. §. V.
Scythia quae apud veteres p. 30. quotuplex p. 32. n. 1.
Seldenus p. 69. n. 1.
Seppharium p. 69. n. 2.
Seppharaei qui p. 68. n. 2.
Servius p. 10. n. 1. & alib. illuſtratur p. 15. n. 2.
Sichar a Sichem an diſtinguatur p. 57. n. 2.
Sichem à Neapoli diſtinguitur p. 57. n. 2. plura de ejus nomine ib. ſit ne Urbs, in qua ingreſſus eſt Dominus ib.
Sichima p. 75. n. 1.
Sicima Neapolis appellatur p. 57. Civitas opulentiſſima ib.
Sidonius p. 21. n. 3.
Sirletus (Guillelmus) p. XIX.
Sirmondus p. XVIII. & p. 1. n. 1.
Smaragdus dictus Praſinus p. 9. Neronianus, & Domitianus dictus & quare ib. ejus color ib. in India & Ethiopia naſcitur p. 11., & 12. ejus vis p. 19. bellum pro ejus fodinis geſtum ib. n. 2. variae ejus ſpecies pag. 14. n. 4.
Smaragdites mons p. 17. n. 2.
Smaragdina inſula p. 17. n. 2.
Solinus p. 25. n. 1. & alib.
Soma-hirenus quid p. 64. n. 1.
Somar p. 58.
Somer p. 58. 66. & 67. n. 1.
Somoron, & Somer quae loca vocarentur p. 67.
Spano pro *Hiſpano* p. 9. n. 2.
Statius p. 24. n. 4.
Stephanus *de Urbibus* p. 7. n. 1. & alib. emendatur p. 8. n. 2.
Strabo citatur p. 7. n. 1. & alibi.
Svetonius p. 10. n. 1.
Suidas p. 10. n. 2., & alib.
Sulpicius Severus p. 59. n.
Superhumerale p. 35. deſcribitur p. 36.

T

Tabulae duodecim Moyſi datae ex quo Lapide fuerint p. 22. n. 1.
Tajani p. 16. n. 5.
Talmi Urbs Blemmyis contermina p. 18. n. 2.
Talmud Babylonicum p. 64. n. 1.
Talmudici ſcripturam Hebraicam vocant, quam nos Samaritanam p. 64. n. 1.
Tanchum p. 66. n. 1.
Targum p. 64. n. 1.
Teglathphalaſſar Populos Damaſci Incolas in Iberiam, & Albaniam mittit p. 59. n. 1. Gad, & Ruben alio tranſtulit ib.
Telmi p. 18.
Templum Liberi apud Indos grados habet 365. ex lapide Sapphiro p. 21.
Tertullianus p. XVI.
Tharthac p. 69. n. 2.

Thebaei p. 18.
Thebe dicta fuit Dioſpolis p. 8. n. 1.
Theodotus p. 71. n. 1.
Theophanes Cerameus pag. xv. ejus ſcripta ibid. laudatur pag. 62. n. 2. & alib.
Theophraſtus p. 17. n. 2. & alib. notatur ib. explicatur p. 25. n. 1.
Thophylactus p. 62. n. 3.
Tobias. Tobiae Liber p. 58. n. 3.
Topaza Urbs p. 7. nemo alius praeter Epiphanium hanc Urbem memorat ib. n. 2.
Topazium. ejus virtutes, & color p. 6. & 7. ubi primum inventum ib.
Topazos Inſula p. 7. n. 24. ejus ſitus ibid.
Tribus Joſeph duplex n. 8. p. 44.
Trotz (Chriſtianus) p. 37. n. 1.
Turrianus p. xvi. §. v.

V

Vaillantius p. 73. n. 2.
Vallarſius p. 23. n. 2. & alib.
Valtonus p. 60. n. 3. & alib.
Varro p. 27. n. 1.
Venni qui p. 30. n. 3.
Vergilius p 69. n. 2.
Verſiones Syriaca, & Arabica n. 1. p. 50. & p. 57. n. 3. Verſio LXX. paſſim laudatur.
Victorinus p. 27.

Z

Zorobabel quis p. 62. n. 3.
Zoſimus p. 18. n. 3.

FINIS.

Impri-

Imprimatur.

Si videbitur Rm̃o Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

F. M. Arch. Tarſi Viceſg.

ADPROBATIONES.

MAndante Rm̃o Patre Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici legi ea, qua erat, diligentia Opuſculum *S. Epiphanii ae Gemmis* XII. *&c.*, atque eruditiſſimas in illud Notas, nec in ipſis inveni, quod Catholicam Religionem, bonoſque mores offenderet.

Ego Joannes Bottarius iſta teſtor.

LIbrum *S. Epiphanii de duodecim Gemmis &c.* Latine verſum nunc primum e tenebris erutum, Notiſque egregiis illuſtratum cura & ſtudio Clariſſimi Viri Sac. Theologiae Doctoris Petri Franciſci Fogginii Presbyteri quum juſſu Rm̃i Patris Sac. Palatii Apoſtol. Magiſtri expenderim, ac nihil in eo repererim, quod Catholicae Fidei, vel bonis moribus adverſetur, dignum cenſeo, ut publica luce donetur ad Literariae Reipublicae utilitatem, tum ob notitiam novi hujus Operis, tum ob eximiam expoſitionem, qua opus ipſum laudatiſſimus Auctor aliis Operibus celebris exornavit. Datum Romae Idibus Decemb. MDCCXLIII.

Joſephus Catalanus Presbyter.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Ridolfi Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter Ord. Praedicatorum.